

hifimedia

MULTIMAGAZIN

25 YEARS
GODINA

BOSE

Kultna tišina. Udobnost. I zvuk.

NOVO

QUIETCOMFORT® 45 SLUŠALICE

Originalne slušalice s poništavanjem buke su se vratile, s vrhunskim tihim, laganim materijalima i vlastitom tehnologijom za dubok i jasan zvuk. Ikona je ponovo rođena. QuietComfort® 45 slušalice. Savršena ravnoteža tišine, udobnosti i zvuka.

PRODAJNA MJESTA:

(Hrvatska) - AS komunikacije (www.ascomm.hr), BossaNova (www.bossanova.hr), Se-Mark (www.se-mark.hr) i Svijet medija (www.svijet-medija.hr)

UREDNIK / IZDAVAČ

Andrija Ćurković - andrija@hifimedia.hr

TEHNIČKI UREDNIK

Danko Šuvar - danko@hifimedia.hr

SURADNICI

Dario Bojanjac, Tomislav Brežičević, Matko Brusač, Krunoslav Čosić, Josip Crnički, Jagor Čakmak, SMS Deutsch, Ivan Dobranović, Emil Dobrijević, Branimir Farkaš, **Gordan Gaži**, Davor Hrvaj, Dunja Ivezić, Igor Jadan, Neven Kos, Luka Kostić, Denis Leskovar, Dubravko Majnarić, Mario Mlakar, Sven Popović, Dubravko Toplak, Juraj Vrdoljak

ADRESA REDAKCIJE

Slavonska avenija 2,
10000 Zagreb
e-mail: info@hifimedia.hr
www.hifimedia.hr
www.facebook.com/hifimedia
<https://twitter.com/hifimedia1>
www.instagram.com/hifimedia
<https://issuu.com/hifi>

TISAK

Grafički zavod Hrvatske d.o.o.
Mićevečka ulica 7
10000 Zagreb
tel. 01/2499 000
fax. 01/2407 166

NAKLADNIK

Audio centar d.o.o.,
Gajščak 33, 10000 Zagreb

Sva prava pridržana. Niti jedan dio ovog časopisa ne smije biti reproduciran u bilo kojem obliku ili zbog bilo koje namjene bez prethodne pismene suglasnosti izdavača.

OCJENE KVALITETE

30 KN | 3.80 EUR | #113 / 2021.

25. JUBILEJ

Posljednji put kad smo obilježavali neki od naših jubileja bilo je povodom izlaska 100. broja časopisa i od tada je prošlo (za neke) dosta vremena, odnosno malo, ovisno s koje strane ograde gledate – kao čitatelj ili kao član naše redakcije.

U tom razdoblju, želimo biti korektni i priznati, trebali smo napraviti više za vas – više izdanja, više kvalitetnih tema, više testova.., ali nismo. Ne zato što to nismo željeli, jednostavno nismo uspjeli. Ponekad se ne može proći glavom kroz zid ma koliko bili uporni u toj svojoj nakani.

Pomirili smo se s činjenicom da živimo i stvaramo u zemlji i okruženju koje ima svoje zakonitosti i koje se poprilično razlikuju od velikih tržišta gdje je poslovna situacija logičnija, a zainteresirane strane značajno kooperativnije, bar kad je riječ o projektima u okviru profila našeg časopisa.

Međutim, sindrom "malog sela" ponekad ima i svoje čari i prednosti, jer nas one prisiljavaju da budemo kreativniji i probleme rješavamo s većom dozom improvizacije. Čari i prednosti ovog posla potvrđuje i vaša bezrezervna lojalnost i podrška ovakvom konceptu časopisa s neraskidivim trojstvom tema – tehnologija, glazba i film, a što predstavlja, u ovakovom obujmu, raritet i na svjetskoj razini.

Prvih 25 godina časopisa je iza nas. Prvi dani novog "kvartala" su pred nama, razdoblja u kojem ćemo kvalitetom sadržaja opravdati vašu (dosadašnju i buduću) podršku na kojoj smo vam zahvalni.

Do nekog sljedećeg jubileja.

Andrija Ćurković
Urednik

SADRŽAJ

32

Vijesti

Audio / Video	6
TEHNO	96

Testovi

Davis Acoustics Courbet No 7	10
------------------------------	-----------

Elegantan izgledom,
rafiniran zvukom

Pro-Ject Debut PRO	14
--------------------	-----------

Predvodnik u klasi

Audio Technica VM95SH i VM540ML	20
---------------------------------	-----------

Sestrinstvo

PrimaLuna EVO 100	24
-------------------	-----------

Prokušani koncept i
evolucijska modernizacija

Analysis Plus, Atlas, AudioQuest i Chord	28
---	-----------

4 zvučnička kabela

Bowers & Wilkins Zeppelin	32
------------------------------	-----------

Nova generacija
Zeppelina za digitalno
doba

Analysis Plus Power Oval 2 Mk II	36
-------------------------------------	-----------

Primjena znanosti
u konstrukciji kabela

Definitive Technology BP 9040 i CS 9060	38
--	-----------

Zvučnici ogromnog
potencijala

Epson projektor EF-12	46
--------------------------	-----------

Mali "div" iz Epsona za
velike dijagonale ekrana

40

10

Grado SR80x **50**

X Serija

Audioquest
JitterBug FMJ **52**

Dodatni filter

Panasonic
RZ-S500W **54**

Odličan TWS početak

Razgovor:
Anat Cohen **80**

Jazz je očaravajuća
forma umjetnosti

Rock recenzije **72**

Jazz recenzije **84**

MusicStyle

Prikaz: Jim Morrison **56**

Pola stoljeća nakon smrti

In memoriam:
Charlie Watts **62**

Kulerska preciznost
između rocka i jazza

Prikaz: Slint
"Spiderland" **66**

"U jednom trenutku,
dosadio nam je rock"

Prikaz: The Strokes **70**

New York i indie rock
početkom milenija

Prikaz: 25 godina
od Trainspottinga **88**

Generacija koja
ne pripada vremenu

TV serija:
Isak Asimov -
Fondacija **90**

Dina prije Dine -
O adaptaciji Asimove
sage o Fondaciji

DVD/BD recenzije **92**

56

90

SONUS ART audio/video

Bowers & Wilkins
SIGNATURE 700

**NOVA RAZINA PREMIUM
ZVUKA I DIZAJNA**

PRVI PUTA U 17 GODINA ZABILJEŽEN RAST PRODAJE CD-A

Kako izvještava američki glazbeni magazin Billboard, prvi puta u 17 godina prodaja CD-a nalazi se u ulaznoj putanji. Prošle godine, naime, prodano je 40,59 milijuna primjeraka CD-a, što je rast od 1,1 posto u odnosu na 2020. godinu. Za ovaj minimalni rast, ali ipak rast, zaslužno je nekoliko najpopularnijih glazbenika, u prvom redu Adele i Taylor Swift. Novi album Adele, "30", bio je najprodavaniji CD u SAD-u, odnosno prodano je 898.000 primjeraka. Na drugom i trećem mjestu bila je Swift; "Fearless" je prodan u 263.000, a "Red" u 237.000 primjeraka. Posljednji put sličan je rast zabilježen 2004. godine, u razdoblju u kojem je CD bio dominantan fizički format za pohranu glazbe. Također, prošlog je mjeseca zabilježen i najveći rast prodaje ploča od 1991. godine. Prodano je oko 2,11 milijuna LP-a, a najprodavaniji je, naravno, ponovno bio najnoviji album Adele.

NOVA GENERACIJA PRIMARE NP5 PRISMA MREŽNOG PLAYERA

Poboljšana Mk2 verzija interesantnog Primare NP5 mrežnog playera nedavno je stigla na hrvatsko tržište i nadogradnja je prve verzije ovog uređaja predstavljenog 2019. godine. Kao i kod prethodnika, Mk2 model ovog švedskog proizvođača koristi vlastitu tehnologiju, i dalje je smješten u kompaktno kućište, ali s novim SRC kontrolnim čipom. Zbog novog čipa Primare je mora redizajnirati sklop kako bi održali performanse originalne NP5 Prisme, ali su istovremeno postigli da uređaj ima i neke dodatne funkcije: DoP (DSD over PCM) izlaz kao dostupna opcija postavke kada se koristi Roon Ready i DAC spreman za DoP te MQA prolaz koji omogućuje Tidal Master i MQA datotekama s NAS-a na prolaz radi obrade veće rezolucije od strane povezanog DAC-a koji podržava MQA. Dakle, Primare NP5 Prisma MK2

obrađuje podatke u linearnom PCM formatu do 24 bita/192 kHz, preko USB-A, WiFi-ja ili LAN-a, uz reprodukciju DSD datoteka preko DoP, t.j. DSD preko PCM-a. Nema D/A pretvaranja, signal se šalje u digitalnom obliku na koaksijalno ili optičko S/PDIF sučelje. Sve ostale značajke i funkcionalnost ostaju iste kao u izvornoj verziji, uz značajke povezivanja i kontrole koje uključuju AirPlay 2, Bluetooth, ugrađeni Chromecast, Roon Ready, Spotify Connect (uključujući Spotify HiFi kada se pokrene) te podržava Qobuz, Spotify i Tidal HiFi. Uredaj je veličine 143 x 36 x 125 mm, mase 0,5 kg, a dostupan je na našem tržištu po cijeni od 4.490 kuna. Stigao nam je jedan primjerak na test pa uskoro možete očekivati i našu recenziju.

INFO: Media audio, tel. 021 323 550, www.mediaaudio.hr

NOVA REFERENCE SERIJA GRADO SLUŠALICA

Grado Labs je predstavio novu Reference seriju slušalica koja dolazi s četvrtom generacijom X zvučničkih jedinica i s novim drvenim kućištim. Seriju čine dva modela slušalica otvorenog tipa: RS1x i cijenom nešto pristupačniji model RS2x. Nakon 27 godina na tržištu, Reference RS1x slušalice su dobro potpuno nove "X" zvučničke jedinice s redizajniranom membranom promjera 50 mm, većom magnetskom snagom, ali i manjom efektivnom masom same zavojnice. Dodatno, kućište je napravljeno od tri vrste drveta (javor, konoplja i tropski Cocobolo) čija kombinacija topline i tonskih osobnosti zvuka daje harmonične boje, bogat vokal i

srednjetonsko područje po kojem je Grado i poznat. Manji model RS2x koristi drvo javora i konoplje kako bi izvukle najviše što mogu sa zvučničkom jedinicom od 44 mm. Ovo je prvi put da su X zvučničke jedinice ugrađene u drvena kućišta pa su morala biti dodatno fino podešavana za njihova specifična okruženja. Uz nove X zvučničke jedinice, sada su RS1x i RS2x izgrađene s novim izdržljivim 8-žičnim kabelima i bijelim prošivenim kožnim trakama za glavu. Nominalna impedancija i osjetljivost na svakom modelu iznosi 38 Ohma, odnosno 99,8 dB. Grado RS1x će koštati 6.830 kn, a RS2x 4.930 kn.

INFO: Audio centar, tel. 091 500 2535

MERIDIAN PREDSTAVIO DSP8000 XE, NAJBOLJI AKTIVNI ZVUČNIK U PONUDI

Britanska tvrtka Meridian Audio predstavila je perjanicu među vlastitim zvučnicima, pod oznakom DSP8000 XE. On je ujedno prvi Meridianov zvučnik koji je izašao iz programa ekstremnog inženjeringu tvrtke nastalog prije više od šest godina i usmjerenog k definiranju svakog elementa Meridianove platforme proizvoda, uključujući i softver i hardver. DSP8000 XE nosi novi koncept dizajna pod nazivom Precision Sonic Transport (PST) koji koristi inovativne tehnike i nove procese kako bi osigurao optimalni put audio signala kroz zvučnik. Novi zvučnik izgrađen je na novoj audio arhitekturi, koristeći Meridianovu stručnost u psihokustici te koristi

Atlas Software Core, u stvari buduću platformu za obradu i kontrolu zvuka koja je domaćin najmoćnijeg DSP-a tvrtke do sada, omogućujući implementaciju novih tehnologija i značajki. Platforma R1 Electronics bitna je hardverska infrastruktura koja implementira koncept dizajna PST-a u DSP8000 XE te ima nove, visoko specificirane digitalne i analogne sklopove. Tome doprinose i novi namjenski D/A pretvarači s višim performansama i snažnija pojačala s iznimno kratkom balansiranom audio vezom. Zvučničke jedinice sljedeće generacije nalaze se u cijelom zvučniku, a čini ih šest novih 200 mm dugohodnih (24 mm) bas

drivera u balansiranoj konfiguraciji kako bi se maksimizirao odaziv u basu s potpunom kontrolom. Srednjetonac je promjera 160 mm, s novorazvijenom zavojnicom i velikim i snažnim motorom. Visokotonac je promjera 25 mm s berilijskom kupolom i srebrnom motornom zavojnicom. Zahvaljujući ugradenim pojačalima i DSP-u, zvučnik je u sobi, dakle u realnim uvjetima, u mogućnosti prenijeti frekvencije u rasponu 18Hz – 40kHz (unutar 3dB) i maksimalni SPL od 120 dB/1m. Meridian DSP8000 XE je moguće naručiti u crnom piano laku po cjeni od 75 tisuća funti.

INFO: Media audio, tel. 021 323 550, www.mediaaudio.hr

HIGH-END SHOWS | NEWS | REVIEWS

Enjoy the Music.com

VIJESTI

DAVIS ACOUSTICS OLYMPIA ONE MASTER 35

Povodom 35-te obljetnice tvrtke, Davis Acoustic je ponovno na tržište izbacio njihov kultni model Olympia One Master, ali s unaprijedenom skretnicom (Mundorf kondenzatori), najnovijim WBT zvučničkim konektorima i boljim unutarnjim ožičenjem. Obje zvučničke jedinice se i dalje proizvode u njihovo tvornici u Francuskoj, a zvučničke kutije su dostupne u finisu ebanovine i "Tamo" jasena. Zvučnik koristi njihovu legendarnu srednjetonku jedinicu od 13 cm s kevlarskom membranom i 28 mm visokotonac meke kupole. Osjetljivost zvučnika je 90 dB, frekvencijski opseg (+/- 3 dB) je 47 – 21.000 Hz, susretna frekvencija skretnice je na 3.500 Hz, nazivna snaga 80 / 120 W, težina 18 kg (par), dimenzije (ŠxVxD) 18 x 35 x 25 cm, a cijena 18.240 kuna (par). **INFO:** Audio centar, tel. 091 500 2535

ARCAM PROŠIRUJE PONUDU SVOJIH AV RECEIVERA

U svoju HDA ponudu Dolby Atmos/DTS:X AV prijemnika, Arcam je dodao novi model sa sedam kanala oznake AVR5 koji je ujedno i njihov najjeftiniji (početni) model. Prijemnik koristi stupanj pojačanja klase A/B za napajanje 5.1.2 ili 7.1 konfiguracije zvučnika, ali također podržava i funkciju prepojačala za 11 linijskih (RCA) kanala kao i Atmos i DTS:X dekodiranje, plus varijante dodatnog miksanja. Što se tiče povezivanja, AVR5 obuhvaća fizičko i bežično spajanje, što uključuje Wi-Fi/Ethernet, aptX HD Bluetooth, Apple AirPlay 2, Spotify Connect i Google Chromecast. Arcamova aplikacija MusicLife UPnP omogućuje streaming zvuka visoke rezolucije. Receiver pruža sedam HDMI ulaza i dva izlaza (jedan s eARC-om), ali je ograničena na v2.0b – što znači da trenutno

nema podršku za 4K/120 ili 8K/60 video prolaz. Međutim, kao i kod drugih modela u HDA asortimanu, moći će se nadograditi na HDMI 2.1 putem fizičke zamjene ploče, u ovlaštenom Arcam servisu. Kada će ova nadogradnja biti moguća kao i cijena za sada nije poznata. Ostale značajke AVR5 uključuju Room Ready certifikaciju i MQA podršku, RS232 i IR kontrolu i dvostruku ESS HyperStream II DAC-ove (kao što se nalazi na Class G AVR30) u fazi prepojačala. Novi AVR5 ima izlaznu snagu od 60 W / 8 Ohma / 7 kanala, ali ne dolazi s Dirac Live room EQ funkcijom podrškom za IMAX Enhanced kao ostala tri skuplja Arcam modela (AVR10, AVR20 i AVR30). Cijena mu je 16.690 kuna. **INFO:** Media audio, tel. 021 323 550, www.mediaaudio.hr

NOVA CANTON VENTO SERIJA ZVUČNIKA

Njemački proizvođač Canton obnovio je svoju Vento seriju zvučnika što se odmah može vidjeti po njihovom vanjskom izgledu. Serije zvučnika je poprimila moderan i elegantan dizajn s diskretno zakriviljenim bočnim površinama, zaobljenim rubovima kućišta i s visokim standardom kvalitete završnog finiša. No poboljšanja nisu ostala samo na vanjskom izgledu nego i unutar same zvučničke kutije gdje redizajnirani unutarnji volumen za postizanje veće ekstenzije u bas području, a postignuto je da i bas zvuči čišće i jasnije. Canton Vento serija koristi i novorazvijene zvučničke jedinice s membranama od titan-grafita u srednjetonkom i bas području, a primjenjena tehnologija dvostrukе membrane i valovitog ovjesa

membrane omogućuje impresivne dinamičke mogućnosti. Za reprodukciju visokotonetskog spektara zadužen je vrlo kvalitetni 25 mm visokotonac s keramičkom membranom. Ovu seriju sačinjava tri samostojeća modela (Vento 80, 90 i 100), dva bookshelf zvučnika (Vento 20 i 30), jedan centralni (Vento 50), dva za surround (Vento 10 i AR8) te jedan subwoofer (Vento Sub 12). Cijene se kreću od 3.098 eura do 4.698 eura (par) za samostojeće modele, bookshelf zvučnici koštaju 1.198 i 1.398 eura (par) dok je za subwoofer potrebno izdvojiti 1.699 eura. Više informacija o Canton Vento seriji zvučnika i njihovu dobavlјivost kod domaćeg zastupnika. **INFO:** Loewe Gallery, Tel. 01 4829 552, www.canton.de

Meitner MA3

Predstavljamo prijelomni MA3 integrirani D/A pretvarač tvrtke Meitner Audio. Prvi od naših proizvoda sljedeće generacije. MA3 kombinira dokazane tehnike zvuka Eda Meitnera svjetske klase iz naših omiljenih DA2 V2 i DV2 pretvarača, s mrežnim funkcijama strujanja glazbe iz našeg NS1 Streamera - popularnog i jednostavnog za korištenje - stvarajući jedinstven elegantan, pristupačan paket koji će služiti vašem povećanom uživanju u glazbi.

16xDSD MDAC2™ i MDAT2™ DSP:

MA3 koristi naše MDAC2™ potpuno diskretne jednobitne, 16xDSD, D/A pretvarače, zajedno s našim MDAT2™ DSP-om koji obavlja detekciju prijelaznih pojava u stvarnom vremenu uz dodatnu pretvorbu svih dolaznih audio signala. VControl™ održava ulazni signal bez ponovne kvantizacije omogućujući potpunu transparentnost pri bilo kojoj postavci glasnoće, uz širok raspon attenuacije i bez gubitka audio razlučivosti.

USB izolacija, MFAST™ i MCLK2™:

USB sučelje uključuje EMM-ovu vlastitu hardversku galvansku izolaciju. našu brzu tehnologiju asinkronog uklanjanja podrhtavanja MFAST™ koja radi u tandemu s našim prilagođenim satom (MCLK2™) i omogućuje uklanjanje podrhtavanja iz svih digitalnih izvora.

Ugrađeni mrežni streamer:

Povežite se na usluge streaminga visoke rezolucije kao što su TIDAL, QOBZUZ uz dodatnu podršku za popularne glazbene usluge kao što su SPOTIFY, DEEZER, vTUNER itd. UPnP/DLNA podrška za mrežnu i NAS reprodukciju datoteka, ROON READY i ROON ENDPOINT funkcionalnost plus izravna USB reprodukcija audio datoteka.

Za više informacija o ovom uređaju posjetite našu stranicu:
www.emmlabs.com/ma3.php

"MA3 ima moju najtoplju moguću preporuku. Predstavlja snažne argumente u korist digitalnog audija." Phil Gold, **Enjoy the Music Superior Audio Review**, November 2021

"...jednostavno, MA3 je zvučno superioran u svim segmentima,...proizvod koji ne samo da redefinira mjerilo u ovoj cijenovnoj kategoriji, već i značajno podiže ljestvicu. Meitner Audio MA-3 preporučujemo s oduševljenjem!" Aron Garrecht, **Soundstage! Ultra Review**, October 2021

"Veoma impresivan uređaj, Meitner MA3 jedan je od najboljih streaming DAC-ova po ovoj cijeni ili blizu nje. Nudi dah najboljeg high-end dizajna u malo pristupačnijem, praktičnijem i fleksibilnijem pakiranju."

Nick Tate, **Hi-Fi News & Record Review**, September 2021

"...MA3 nudi izvanrednu vrijednost za novac, posebno kada se uzme u obzir cijena vodećih komponenti iz kojih je tehnologija preuzeta. Ovakvo rješenje u jednom kućištu nema vidljivih nedostataka i povlači granicu performansi koju vrlo malo tko može prijeći."

Mark Gusew, **Stereonet/Stereolux**, May 2021

"Meitner MA3 nema slabosti. Reprodukcija je prirodna, živahna i dinamična pružajući stereo kvalitetu referentne razine. Ovaj uređaj možete kupiti na nevideno, iako kao i uvijek, preporučujem da ga prvo poslušate."

Pawel Golebiewski, **Hi-Fi (Poland)**, May 2021

"Meitner MA3 DAC, streamer, prepojačalo. Radi sve i radi to dobro!"

Laurent Thorin, **Vumetre (France)**, Mar-April 2021

Elegantan izgledom, rafiniran zvukom

Courbet No 7 je pravi trosmjerni zvučnik koji koristi tri zanimljiva drivera, sva tri proizvedena u vlastitim proizvodnim pogonima Davisa u francuskom Troyesu

piše: **Neven Kos**

Prije 35. godina. Michel Visan odlučio je osnovati vlastitu proizvodnju zvučničkih jedinica. Provevši određeno vrijeme u Audaxu, Visan se priključuje francuskom proizvođaču Siare Acoustique 1968. godine u kojem je 7 godina proveo na poziciji razvojnog inženjera te potom tehničkog direktora. Nakon što Siare prelazi u ruke Harmana, Visan odlazi i 1986. godine osniva Davis Acoustic. Davis Acoustic bila je jedna od prvih tvrtki koja je počela koristiti Kevlar, karbonska i staklena vlakna pri izradi zvučničkih jedinica pa je tako i prvi proizvod u godini osnivanja bio bas/srednjetonac s membranom od kevlara, oznake 13KVL5A. Nakon što su nekoliko godina proizvodili samo zvučničke jedinice i kitorve, 1993. godine na tržište izbacuju i prvi zvučnički sustav: Davis Acoustics DK200.

Već 1988. godine, dakle dvije godine nakon osnutka, Davis prikazuje prvi model za samograditelje, a godinu dana kasnije TiCoNal magnet za driver 20TK8, koji i danas predstavlja svojevrsnu legendu i etalon za širinu pojasa kojeg driver ovog tipa može prenijeti. Iste godine započinju i razvoj zvučnika za automobile. Godine 1994. menadžment seli u Troyes, a 1998. otvara se

i proizvodni pogon u centru grada. Iste godine Davis osvaja europsku nagradu za najbolji zvuk u automobilima za zvučnički sustav ugrađen u Venturi MVS. Nagrade se nižu pa tako Havalon osvaja nagrade u Rusiji, a na krilima uspijeva 2002. godine Davis izbacuje model Cesar s bas jedinicom promjera 31 cm. Model

Nikita, danas u drugoj inkarnaciji, Olivier Visan dizajnirao je 2005. godine, a nekoliko godina kasnije, model Karla predstavlja koncentrat svih tehnologija koje je razvio Davis Acoustics. Godine 2011. rada se 20 DE8, širokopojasni zvučnik predstavljen za 25. obljetnicu marke.

Nakon smrti osnivača Davis Acousticsa Michela Visana,

2012. glavnu poziciju u tvrtki preuzima njegova supruga Brigitte Visan, dok Olivier Visan, njegov najmlađi sin, preuzima upravljanje Davisom 2014.

U 2015. stiže nova verzija stožastog visokotonca, kao rezultat istraživanja provedenog za Karlu te je ovaj visokotonac s membranom od kevlera i konusom ugrađen u Davis César HD.

Courbet No 7

Davis Acoustics Courbet No 7 do nedavno je bio najveći model u seriji Courbet u seriji, koju danas čini ukupno 5 modela: Courbet 3, 4, 5, 7 i odnedavna perjanica serije, model Courbet 8, koji donosi veći bas driver promjera 20 cm (u odnosu na 17 cm driver kod Sedmice, te još neka sitnija poboljšanja. Posljedično, Courbet 8 je i fizički veći zvučnik od Courbeta 7).

Courbet No 7 je pravi trosmjerni zvučnik koji koristi 3 zanimljiva drivera, sva tri proizvedena u vlastitim proizvodnim pogonima Davisa u Troyesu. U kutiju visine 110 cm smješteni su driveri koji, svaki u svom segmentu, predstavljaju odraz politike Davisa u proizvodnji drivera. Visokotonac je meke kupole promjera 28 mm s dvostrukom dekompresijskom kupolom, koji je svoje mjesto i opravdanje našao i u potpuno novom modelu Karla 2.0 (neko-

liko puta skupljem zvučniku od Courbeta No 7). Srednjetonac je kevlarski, promjera 13 cm, preuzet je iz nagradivanog modela Olympia One Master. Posebna je priča bas promjera 17 cm, s membranom izrađenom od karbona, koji, osim što je brz i visoke definicije posebno je dizajniran za postizanje skoro ravne frekvencijske krvulje. Kako mu je košara s vanjske strane podrezana, kutija je mogla biti dodatno sužena te njena ukupna širina iznosi minimalnih 18,5 cm. To bi trebalo doprinijeti boljoj ambijentalnosti zvuka. Dubina kutije iznosi 28,5 cm, nakošena je za nekoliko stupnjeva i internu ojačana dvama pregradama. U gornjoj se nalaze visokotonac u vlastitoj kupoli i srednjetonac koji radi u bas refleksu. U srednjoj komori, otvorenoj prema donjoj u kojoj se nalazi bas driver, nalazi se skretnica spojena u zraku s dijelovima pristojne iako ne i najbolje kvalitete. Posebna je pažnja tijekom razvoja serije posvećena internom ožičenju. Nakon ekstenzivnih slušnih testova odlučeno je kako će svaki driver dobiti drugu vrstu, odnosno promjer kabela. Visokotonac i srednjetonac su sa skretnicom spojeni putem posrebrenih žica u

Visokotonac je meke kupole promjera 28 mm s dvostrukom dekompresijskom kupolom te rezultat vlastitog razvoja i proizvodnje

teflonskom dielektriku i različitim su presjeka odnosno promjera. U Davisu kažu kako je ovaj pristup optimizirao odaziv, posebno visokotonaca. Bas driver spojen je bakrenom žicom značajno većeg promjera.

Zanimljiv je odabir reznih, odnosno susretnih frekvencija među pojedinim driverima. Susretnе frekvencije pomažu su „prema gore“ pa je susretna frekvencija između basa i srednjetonca pri 400

Hz, a srednjetonca i visokotonca 4.000 Hz, što znači da srednjetonac samostalno pokrije vrlo širok i važan raspon od najmanje 3-3,5 oktave u kojem se odvija dobar dio glazbe (*Op. teh. ur: ove su frekvencije zapravo prilično blizu starog zlatnog standarda od 500Hz/5000Hz u tradicionalnim trasmajernim sustavima monitora - Danko Švarj*). Kako se to održava na zvuk, saznat ćemo nešto kasnije.

Prije nego krenemo na slušne dojmove, spomenimo još kako je bas refleksni otvor velikog promjera smješten sprjeđa što olakšava smještaj u manjim sobama (kako ćemo vidjeti, u velikim sobama ga otežava). Zvučnički terminali su jednostavnici, dobre kvalitete, a prema navodima proizvođača, frekvencijski opseg je 40 Hz do 25.000 Hz, uz deklariranu osjetljivost od 92,5 dB i minimalnu impedanciju 5 Ohma.

Pa, konačno, kako Courbet No 7 zvuči?

Courbet No7 slušali smo u uobičajenoj slušaonici s Exposure 3010S2 monoblokovima, Chord Hugo TT, SMSL SU-9 i cijevnim NOS AD1865 DAC-om, Exposure XM7 pojačalom i DAC-om, Pass XA25 i Aleph 3 pojačalima, te XTZ EDGE A2-300 izlaznim

Srednjetonac je kevlarski, promjera 13 cm, preuzet je iz nagradivanog modela Olympia One Master

pojačalima, kao i Schiit Freya plus prepojačalom.

Za početak, nekoliko napomena. Zvučnik je kod mene u sobi dosta dugo tako da sam imao dovoljno vremena za upoznavanje, možda i više nego s brojnim drugim zvučnicima. Nadalje, zvučnik je u slušaonici zamijenio Magneplanare, što uvijek zahtijeva određeno vrijeme privikavanja na zvuk kutije, jer tog zvuka kod Megija naprosto nema. Ipak, od samog početka bilo je jasno nekoliko stvari: zvučnik je osjetljiv na zvučničke kabele, zvučnik je osjetljiv na smještaj, zvučnik je osjetljiv na prateću elektroniku te izuzetno dobro odgovara na kvalitetu ostatka sustava. Bilo ga je potrebno primaknuti stražnjem zidu bliže nego s brojnim drugim modelima koji su prošli kroz ovu slušaonicu, kako bismo zadržali težinu u basu. Sve ostalo gore navedeno znači kako Courbet No 7 zahtijeva od vlasnika određeni angažman, posvećenost i trud kako bi od njega dobio najveći mogući povrat uloženog u smislu kvalitete zvuka. Također, i od ostatka sustava Courbet No 7 traži da bude na visini zadatka. Svaku štednju na kvaliteti uređaja koji mu prethode, Courbet No 7 će s lakoćom prokazati.

Krenimo sa zvučničkim kabelima. Xindax FS1 smo brzo otpisali jer sinergije nije bilo. VdH CS122 nešto se bolje složio s ovim zvučnicima, ali čuli smo i bolju sinergiju ovih kabela. Anticable je pokazao svoje uobičajene vrline, iako je cjelokupan zvuk bio nekako plošan. Dalje, kabel koji do sada u većini kombinacija pojačalo/zvučnik nije radio prema očekivanjima - Furutech u2t - izvrsno se uklopio u kombinaciju s Passom Aleph 3 i XA25, a nešto manje dobro s Exposure monoblokovima 3010s2, protežući detalje i definiciju kroz cjelokupni frekvencijski opseg. Tjesna se borba u koncu vodiča između Furutecha i Wireworlda Eclipse 7, da bismo na kraju Courbet poslušali uglavnom s oba kabela, uz malu prednost

WW-a, s obzirom na to da je iz zvučnika izvlačio pokoji Hertz i detalj više, uz dublju pozornicu. Kad smo već kod pozornice, od prvih trenutaka, unatoč poprilično dugom razdoblju razradivanja zvučnika, bilo je jasno kako je uz srednjetonosko područje te beskrajno čist i precizan bas, upravo oslikavanje prostora u dubinu i širinu jedna od najboljih i najupečatljivijih karakteristika zvučnika. Visinska perspektiva ipak nije tako monumentalna kao kod Magneplanara, ali se na nju može donekle utjecati dodatni naginjanjem zvučnika prema natrag. Kako smo već napomenuli Courbet No 7 je detaljan i otvoren zvučnik s izvanredno čistom i prozračnom sredinom, pri čemu posvećenost izradi srednjetonoskog zvučnika, koji čini okosnicu brojnih Davisovih modela, ima svoje potpuno opravdanje. To znači da je reprodukcija klavira, vokala, žičanih instrumenata, fantastična i da je još samo malo manje koloracija kutije u konačnom rezultatu, mogli bismo srednjetonosko područje proglašiti bespriječnim. I ovako je na izuzetno visokoj razini te je u usporedbi s drugim zvučnicima sličnog koncepta ili cijene, koje smo imali priliku slušati, Courbet u samom vrhu.

Za visokotonosko područje, one najviše 2-2,5 oktave zadužen je visokotonac meke kupole. Lako samozatajan i nikad agresivan, naprotiv, može isporučiti prirođan i ugoden zvuk, koji se krasno nastavlja na karakter kevlarskog srednjetonca, čineći tako slušanje akustične glazbe posebnim doživljajem. S druge strane, ako ste ljubitelj eksplozivnosti i stampeda tranzijenata i detajla, morat ćete potražiti drugdje, jer ovaj Davis u visokotonoskom području kreće u drugom smjeru – smjeru zaobljenosti, prirodnosti i uravnotežene prezentacije. Ugladenost je

svakako njegova najveća vrlina, koja jamči kako zvuk Courbeta 7 nikad neće biti naporan i tvrd. Ipak, treba napomenuti karakter zvuka u frekvenčiskom spektru kojeg pokriva ovaj dvojac – srednjetonac i visokotonac, mrvicu nagnje otvorenijem, ali ne i svjetlostom zvuku, barem ne u klasičnom smislu francuske škole zvuka, na koju, u stereotipima, mislimo. Npr. Dynaudio X38 je u ovom dijelu spektra malo mračniji, tamniji, a i Audiovector R3 ima pokoju svjetliju nijansu manje. Spomenimo ovdje kako je konačni zvuk srednjetonoskog područja značajno ovisio o karakteru korištenog pojačala, tako varirajući od hiperpreciznog zvuka s pomalo ogoljenim tonovima i manjkom zavodljivosti, do punog zvuka sa značajnom količinom krvi i mesa oko svakog reproduciranoj tonu, pretvarajući zvučnik u eufoničnog suputnika kroz glazbu.

Posebno zanimljivo je bas područje, za koje je, zajedno s frekvencijama do nekih 400 Hz, zadužen karbonski driver promjera 17 cm. Njegove inherentne kvalitete, spojene s konstrukcijom kutije i Davisovom filozofijom ugadanja odaziva u basu, daju mu sasvim posebnu i neuobičajenu karakteristiku – bas je izuzetno točan, precizan, čist i jasan. Razgovjetnost bas dijonica je izvanserijska, ali cijena, za neke velike, plaćena je volumenom i dubinom. Courbet 7 jednostavno nema taj atak i udar kojega psihološki očekujete od kutija ovih dimenzija. Udarac basa neće vas udariti u prsa, ali zato ćete svaki odsvirani ton čuti jasno i precizno. Pri tome treba uzeti u obzir kako smo navedenu karakteristiku doživjeli slušajući zvučnik u velikoj prostoriji volume na cca 150 m³. Manjak odaziva u najdonjoj oktavi donekle možete nadoknaditi približavanjem zvučnika stražnjem zidu (pomicali smo ih čak na

35 cm udaljenosti stražnje stjenke zvučnika od zida) i spajanjem na nešto tamnija i snažnija pojačala (Exposure, XTZ). Iako smo smještajem bliže zidu dobili pokoju dB i Hz, izgubili smo na jednoj od najboljih i najvažnijih karakteristika Courbeta No 7, a to je slojevitost i impresivno crtanje zvučne slike u dubinu. Vrativši ih na uobičajenu udaljenost (prednja ploča 90-100 cm od stražnjeg zida), uživali smo u gradnji zvučne slike na Courbetov način, s lijepo pozicioniranim glazbenicima u širinu te čvrstom i lako čitljivom dubinom, zadržavajući bogatstvo detalja i muzikalnost. Na neki smo se način pomirili s lakopernim bas područjem, ali kod Courbeta No 7 nije teško odlučiti se na ovaj kompromis, s obzirom na to da je crtanje prostora nešto do čega u reprodukciji glazbe snažno držimo. Iako je audio pamćenje nepouzdano i varljivo, čini se kako je u pogledu prostornosti Courbet No 7 ostavio možda i najupečatljiviji dojam među sličnim zvučnicima koji su prošli kroz slušaonicu posljednjih godina. Svakako, jedna od pozitivnih osobina Courbeta No 7 je odlična povezanost drivera, dojam fazne i frekvencijske uravnoteženosti, što omogućava nesmetano slušanje instrumenata sa širokim frekvencijskim područjem djelovanja.

Zaključak:

Platiti 34.000 kuna za zvučnik nije malo i nije lako. Courbet No 7 pokazao je u uvjetima u kojima smo ga probali kako je riječ o relativno zahtjevnom zvučniku oko kojega treba brinuti u pogledu elektronike, kabela, smještaja. S druge strane, odlično radi sa svim tipovima i vrstama glazbe i ako imate prostoriju odgovarajuće veličine (recimo do 35-ak m³), kvalitetno pojačalo na razini zvučnika te ostatak sustava koji se može nositi s mekoćom i transparencijom zvučnika, uvjeren sam kao ćete s Courbetom No 7 moći živjeti vrlo dugo i sretno te se ni cijena neće činiti pretjeranom. ■

Korištena glazba

Ralph Towner / Gary Peacock – A Closer View, ECM Records 531 623-2, Bach - Toccata & Fugue Deutsche Gramophone 477-7521, Bach, J.S. - Ober Concertos, BWV 1053, 1055, 1056, 1059, 1060, Naxos, Eric Bibb - Booker's Guitar, Telarc, Doug MacLeod - There's A Time, RR-130HCD, The Kenny Burrell Trio - A Night at the Vanguard, Verve, Pat Metheny Trio - Live, Warner Bros 9362-47907-2, Charlie Haden & Paul Motian - Beyond the Missouri Sky, Copland - Appalachian Spring Rodeo, Fanfare for the Common Man, Telarc CD-80078, Eric Clapton - Unplugged Reprise 45024-2, Lars Erstrand - Two Sides of Lars Erstrand (Opus 3, CD8302), Stanley Clarke Trio with Hiromi and Lenny White - Jazz in the Garden, 2009, Head Up, HUCD 3155, Melody Gardot - My One and Only Thrill, 2009, Verve B0012563-02, Melody Gardot - Worrisome Heart, 2008, Verve, B0010468-02, Matija Dedić, Jeff Ballard, Larry Grenadier - From the Beginning, 2009, Dallas Records, 570, Chris Thomas King - The Roots, 2003, 21st Century Blues Records, CD-2107, Christian McBride - Gettin' to it, 1995, Verve 523 989-2, Bela Fleck - Flight of the Cosmic Hippo, WB, 26562-2, Michael Hedges - Beyond Boundaries, Windham Hill Records, 01934 11612 2

Sustav

CD player: Allo USBridge Signature + Shanti PS i Allo Digione, DAC NON-OS, Chord TT, **Pojačalo:** Exposure XM7, monobloovi Exposure 3010s2; Schiit Freya plus, **Zvučnici:** Magneplanar MG12SE, **Interkonekcijski kabeli:** Wireworld Eclipse 7, Kimber PBJ, Wireworld Starlight 8, Mundorf Silver/gold, **Zvučnički kabeli:** Vdh CS122, Anticable, Furutech u-21, Xindak FS1, Wireworld Eclipse 7, **Filter:** PS Audio Quintet, **Mrežni kabeli:** Wireworld Electra 5-2, Aurora 5-2, Stratus 3, Supra LoRad 2.5, XLO PRO AC

DAVIS ACOUSTICS COURBET 7

Tip zvučnika:

Bas refleks

Nazivna snaga:

130 / 200 W

Osjetljivost:

92 dB (1W/1m)

Frekvencijski opseg (-3dB):

40 – 25.000 Hz

Nominalna impedancija:

4-8 Ohma

Susretne frekvencije skretnice:

400/4.000 Hz

Dimenzije (VŠD):

110 x 18,5 x 28,5 cm

Masa:

24 Kg

Cijena:

34.000 kuna

INFO:

Audio centar, tel. 091 500 2535, info@audiocentar.hr

Predvodnik u klasi

Usam res nescit demnos etur aut quo eonem eos as pero et resed cuius ali re magnis sequam fugita doluptatum volupta usimero cum es et qui heciamque

piše: Danko Šuvar

Osnovan 1991. godine, austrijski proizvođač gramofona Pro-Ject razvio se u jednog od najvećih proizvodača gramofona na svijetu, i sigurno najvećeg u Europi. Od početnog jednog ili nekoliko gramofona u ponudi, sada nude 10 linija gramofona s ukupno 32 kompletno ili djelomično različita gramofona, a ako se doda i Artist linija, to je još 13 individualiziranih gramofona za ukupno 45 gramofona u ponudi! Logistički i organizacijski to je impozantan broj za jednog specijaliziranog proizvodača gramofona, tehnologije koja je po nekim normalnim

mjerilima za potrošačku elektroniku odavno trebala biti u mirovini, ali eto ipak nije. Debut PRO njihov je jubilarni proizvod kojim obilježavaju 30 godina postojanja i samim tim ima određenu dodatnu težinu i značaj. Prvo zato što se naslađuju na Debut liniju, vrlo uspješnu po testovima i produžji, a drugo zato što je Debut linija ipak jedna od pristupačnijih linija u ponudi, u stvari prva kako bi se moglo reći ozbiljna, audiofilska linija u ponudi firme. Time se obilježava činjenica da je na početku Pro-Ject krenuo kao firma s budget proizvodima odlične vrijednosti dobiveno/

uloženo i da je taj pristup i dalje važan u današnjoj strukturi kompanije. I vjerojatno najuspješniji po prodaji.

Debut PRO gramofon je izведен manje-više od modela Debut Carbon EVO (iako ga Pro-Ject zove potpuno novim dizajnom). Promjene su nova zvučnica Pick it PRO, specijal-

na verzija koju Ortofon provodi za Pro-Ject, nova ručka koja je sada kompozit od grafita (izvana) i aluminija (iznutra), svi aluminijski dijelovi na gramofonu su presvučeni niklom i dodana je mogućnost štimanja azimuta i visine ručke na gramofonu, po prvi put na Debut liniji. Zvučnica je bazirana na Ortofon Red, samo što su žice

Debut PRO
iskazao se
kao gramofon
s velikim
potencijalom
za
unaprijedenje
u boljim
sistemima, ali
i kao odličan
početni ili
unaprijeđeni
gramofon u
standardnom
sistemu

u zavojnicama srebrne umjesto bakrenih, a igla je ostala ista samo je druga boja na kućištu. Unaprjedenje na ručki je aluminijска unutrašnjost koja povećava dampiranje ručke, dok je grafit izvana zaslужan za krutost i malu masu. Potpuno je nov i ležaj, koji je sada izrađen iz jednog bloka poniklovanog aluminija. Elektronska regulacija

motora i tanjur ostali su manje više isti, prekidač za start i brzine prebačen je od ispod kućišta na gornju stranu, samo kućište i nogice (kojima se može regulirati visina) imaju kozmetičke promjene, ali ne mogu tvrditi jesu li modificirani ili ne. Sve u svem, u kvaliteta izrade je jako dobra, iako ne perfektna (poklopac nije savršeno porav-

nat s bazom, antiskating podešavanje moglo bi biti praktičnije, ako gramofon nije potpuno niveliran končić s utegom lako spadne s utora na ručki i onda ga treba tražiti po podu...).

Postavljanje gramofona u pogon po prvi put prilično je jednostavno za nekoga tko je to već jednom radio (za ostale baš i nije), zvučnica dode namonti-

rana, tako da je potrebno nivellirati gramofon, staviti pljosnati remen na motor i sub-tanjur (dolazi i okrugli remen, to je opcija za 78 okretaja kome je to potrebno, ali onda treba skinuti onaj drugi remen), postaviti tanjur i tanki plišani mat, zašarafiti uteg na ručku i podešiti gaznu silu uz pomoć male vagice koja dođe s gramofonom. Na žalost, uteg nije označen brojevima tako da je korištenje neke vagice nužno za regulaciju gazne sile. Treba staviti i antiskating uteg na odgovarajuće mjesto na ručki po priloženom uputstvu, što je malo pimplavo, ali takav pasivni anti-skating sistem uglavnom je bolji od magnetskih i tenzionih sistema koji se koriste u ručkama koji imaju brojčani regulator sa strane.

Slušni test proveo sam izvan "domaćeg terena", tijekom boravka u Zagrebu, tako

da mi moji standardni gramofoni i prepojačala nisu bili pri ruci za ovaj test, ali imao sam slično pojačalo i iste zvučnike, kao i moj zagrebački gramofon, sylomer-modificirani Technics SL 1411, s nekoliko referentnih zvučnika koje sam imao kod sebe. Prvi dojmovi o zvuku (spojeno

preko Rega Mini A2D prepojačala, 970 kuna) bio je dobar, glavna karakteristika mu je energetičnost i ekspresivnost, ovaj gramofon sigurno ne zvuči pasivno ili mlitivo. Stabilnost brzine je jako dobra za pogon remenom, kao i praćenje ritma i mikrodinamika. Tonski balans je blizu neutralnom, ako ništa drugo veći je naglasak na srednjetonoskom dijelu spektra nego na visokim,

što je po meni ugodno iznenadjenje nakon mojih iskustava s pomalo oštrom Ortofon Blue (koja je u stvari električki identična Ortofon Red, samo ima bolju iglu). Muzikalan i dinamičan, Debut PRO daje dosta već u svojoj tvorničkoj postavci. Usporedbom s Technics-

Glavna karakteristika gramofona je energetičnost i ekspresivnost

om i nekim mojim referentnim iglama (za ovu klasu gramofona, Shure V15 III, Shure VST-V, Grado Opus3, Grado G-2+ sa "twin tip" iglom) dolazi se do glavnog zamjera: zvuku, lagana neprofinjenost zvuka i malo lošija reprodukcija sibilanata i IGD distorzije (inner groove distortion, pad kvalitete trackinga na kraju ploče), koja po mom mišljenju dolazi od Pick-it-PRO zvučnice, koja je ipak u osnovi budget

zvučnica, ali smirena sa srebrnom žicom u navojnici i neutralnija od Ortofon Red ili Blue ipak ima osnovnu Red iglu.

Jedna od prvih stvari koju bi promijenio na bilo kojem gramofonu ovog cjenovnog razreda svakako je gramofonski mat, na Debut PRO to je imalo značajan i vrlo primjetan efekt, zamjenom tvorničkog tankog filcanog mata s Music Hall pluteo/gumenim kompozitnim matom kako se popravila profinjenost zvuka, bez da se izgubila živahnost i energetičnost, a popravila se i reprodukcija sibilanata i prikaz zvučne pozornice po širini. Isto tako, tonski balans se malo otvorio, visoki tonovi su dobili na intenzitetu i srednjetonosko područje se čini bolje uklopljenim, a bas malo puniji. Svakom kupcu ovog gramofona tako bi preporučio da uzmu i Pro-Ject pluteo mat (vjerojatno sličan efekt

kao i Music Hall mat), ili neki drugi kvalitetan mat, stvarno se isplati u konačnom zvuku. Druga interesantna stvar sa zvukom s Debut PRO dogodila se unaprijeđenjem gramofonskog prepojačala, svaka promjena na bolje (skuplje...) rezultirala je ekvivalentnim poboljšanjem najočitijeg nedostatka, lagane nerafiniranosti zvuka sa zvučnice, tako da na kraju, s PS Audio Stellar (22.900 kuna) to skoro više i nije bio problem, uz poboljšanje ostalih parametara zvuka, najviše punoće, čvrstoće i definicije u basu, te širine i dubine zvučne pozornice. Naravno, 22.900 kuna prepojačalo na 5.949 kuna gramofonu nije vjerljativa kombinacija, ali upućuje na misterije reprodukcije s gramofona i kako se ipak s pristupačnog gramofona može izvući značajnu kvalitetu zvuka. Spajanjem na prepojačalo Rega Aria Mk III (8650

kuna) također se dobiva značajno poboljšanje zvuka u odnosu na Rega Mini, ne kao sa Stellar, ali ipak dovoljno da bi se mogla opravdati investicija. Druga strana medalje je da se i zvuk sa zvučnicama korištenih za uspostavu također popravlja spajanjem na PS Stellar ili Rega Ariu,

i razlika postaje nedostizna, ali najvažnije je da nedostaci jeftinije zvučnice manje dolaze do izražaja i pokazuju se potencijal Debut PRO da može zvučati dobro u puno boljim sistemima, čak i s tvorničkim isporučenom zvučnicom (ali ipak zamjena za bolji gramofonski mat je neop-

odna da bi ovo bilo moguće). Uvjeren u potencijal Debut PRO, odlučio sam probati i dvije modifikacije koje obično daju dobre rezultate, izolirati gramofon od vibracija i montirati bolju zvučnicu. Za izolaciju od vibracija napravio sam staklenu platformu naslonjenu na Sylomer blokove, specijalnu spužvastu formulaciju koja se industrijski koristi za izolaciju od vibracija. Prikladna bi bila i neka druga komercijalno nabavljiva efikasna izolacijska platforma za gramofone, ali ovo je u samogradnji puno jeftinije i odlično radi. Stavljanjem Debut PRO na tu platformu zvuk se podigao za klasu gore, čak i s Pickit PRO, veća zvučna pozornica, veća prozračnost zvuka, bogatiji, puniji zvuk u svakom pogledu i još dodatno poboljšanje u profinjenosti i suptilnosti zvuka. Sve ove varijacije možda će zbuniti čitatelje, ali

ja jednostavno ne mogu testirati gramofon samo u tvorničkoj postavci, jer u analognom svijetu mikrovibracija igle na gramofonskoj ploči toliko drugih stvari ima utjecaja na zvuk, posebno kontrola vibracija (mat i podloga), da su često razlike u okolnostima upotrebe (pretpojačalo, izolacija podloge, zvučnica) veće nego razlike između samih gramofona. Drugim riječima, bolji (skuplji) gramofon s na pri-

mjer lošijom zvučnicom i neizoliranom podlogom mogao bi zvučati lošije nego Debut PRO na izoliranoj podlozi i s boljom zvučnicom. Izuzetak su tu teški, masivni gramofoni koji kontroliraju vibracije svojom inertnom masom, ali to je redovno 10 puta veći cjenovni razred.

Za unaprjeđenje zvučnici će odabroa sam Grado Opus3, moju referencu u klasi zvučnica do 3.000 kuna cijene.

Montiranje Opusa na Debut PRO nije predstavljalo nikakav problem, iako je s 8,5 grama Opus3 nešto teža zvučnica. Već od prvih taktova čulo se poboljšanje zvuka u odnosu na Pick-it PRO, najviše u punijem, bogatijem zvuku (više snage i prisutnosti u bas području, lepršaviji i prozračniji visoki tonovi, veća zvučna pozornica, više raslojeni i definirani srednji tonovi). Ovo je bilo primjetno i s originalnim

matom na gramofonu, i bez izolacijske platforme, ali je krajnji kvalitativni nivo promjene niži s Rega Mini pretpojačalom, malo viši s Rega Ariom, a najviši s PS Stellar-om. Interesantno je da u osnovnoj kombinaciji, s Rega Mini pretpojačalom i originalnim matom, Opus3 zvuči i dalje profinjenije, raskošnije i prostornije, ali Pick-it-PRO nešto malo energičnije, a postepenim poboljšavanjem sistema (drugi

Korištena glazba (LP)

Stanley Jordan - Magic Touch • Dire Straits - Dire Straits i Communiqué • Sade - Promise • The Rolling Stones - Exile on Main Street i Goats Head Soup • George Benson - Beyond the Blue Horizon • Automobil - Mjesec je opet pun • Linton Kwesi Johnson - Bass Culture • Jazz Rock Album (kompilacija, Polydor) • Blondie - Blondie • Mike Oldfield - Discovery (test za sibilante...)

Sustav

Gramofoni: Pro-Ject Debut PRO, s priloženim interkoneksionskim kabelom, Technics SL-1411, modificiran sa sylomer platformom i AT605 izolatorima, Music Hall mat, Zvučnice: Shure V15 III, Shure VST-V, Grado Opus3, Grado G-2+, Gramofonska prepojačala: Rega Mini A2D Mk II, Rega Aria Mk III, PS Audio Stellar, **Interkonekt:** Wireworld Equinox 8, **Pojačalo:** Exposure 3010SD2, **Zvučnički kabel:** Wireworld Eclipse 8, **Zvučnici:** Rogers Studio 1a, Beta Systems C2 i Rogers LS 3/5A

Model	Pro-Ject Debut PR	Pick-it-PRO:
Specifikacije:		
Brzina:	33, 45/(78) (elektronska promjena brzine)	Princip rada: MM (Moving-Magnet)
Pričip pogona:	Pogon gumenim remenom sa elektronskom kontrolom brzine	Izlazni napon na 1 kHz: 4 mV
Tanjur:	300 mm, lijevani aluminijski s TPE dampiranjem i filcima mat	Separacija kanala na 1 kHz: 22 dB
Ležaj kod tanjura:	Osovina od nerđajućeg čelika visoke preciznosti u bakrenoj čahuri	Tracking sposobnost na 315Hz: 70 µm
Wow & flutter:	33: +/-0,16%; 45: +/-0,14%	Frekvencijski raspon: 20 - 20 000 Hz +/- 2dB
Fluktuacija brzine:	33: +/-0,40%; 45: +/-0,50%	Tip igle: Eliptična
Odnos signal/šum:	68 dB	Radius vrha igle: r/R 8/18 µm
Ručka:	218,5 mm grafitno-aluminijiska, u jednom komadu	Gazna sila, rang: 1,8 - 2,2 g (mN)
Efektivna dužina i masa:	218,5 mm / 10,0 g	Gazna sila, preporučena: 2,0 g (mN)
Overhang:	18,5 mm	Gazni ugao: 20°
Uključeni dodaci:	15V DC / 0,8A napajanje, poklopac, remen za 78 okretaja, adapter za single ploče	Interna impedancija, DC otpornost: 750 Ohm
Potrošnja struje:	4W / 0W na mirovanju	Interni induktivitet: 450mH
Dimenzije:	415 x 113 x 320 mm (ŠxVxD)	Preporučeno radno opterećenje: 47kOhm
Masa:	6 kg (neto)	Preporučeni radni kapacitet: 150-300pF
INFO:		Težina zvučnice: 7,2 g
CJENA		Media audio, Tel. +385 21 323 550
		5.949,00 kuna

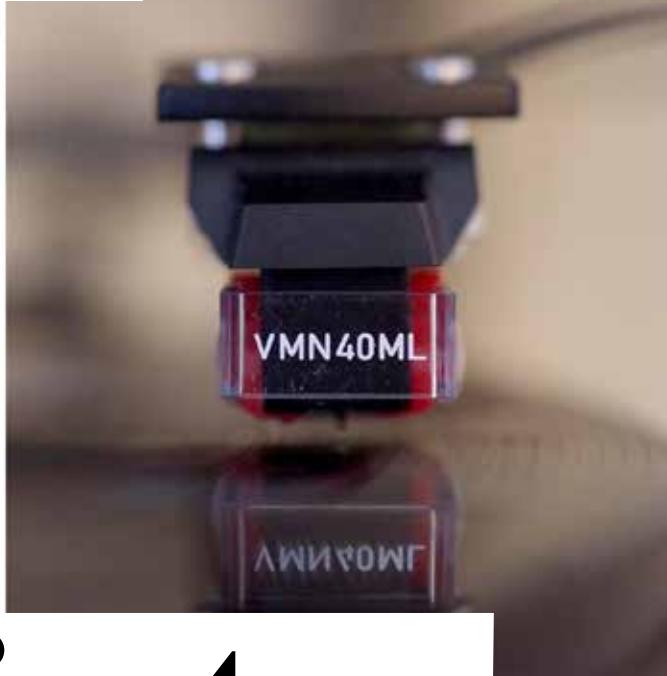
mat, bolja prepojačala, izolacija (platforme) razlika u profinjenosti i energetičnosti se smanjuje, što je sistem bolji Pick-it-PRO se čini manje neprofinjenom u odnosu na Opus3, a Opus3 se energetičnošću izjednačava (i prešteže) Pick-it-PRO. U najboljem slučaju (s izolacijom i na Stellar prepojačalu), obje zvučnice su u najboljem izdanju, ali je ipak Grado očito bolja sa svojim punijim, detaljnijim i prostornijim zvukom. Ali ni Pick-

it-PRO nije loša u svom najboljem izdanju, samo je ipak jednostavnije doći do boljeg zvuka od početka promjenom zvučnice i investicijom u izolacijsku platformu, nego kupiti prepojačalo klase PS Audio Stellar. Činjenica da se sve ove varijacije tako dobro čuju potvrda je dobre osnovne (i dosta visoke) kvalitete pogona i ručke na ovom gramofonu.

Na ovom testu Debut PRO iskazao se kao gramofon s veli-

kim potencijalom za unaprjeđenje u boljim sistemima, ali i kao odličan početni ili unaprijedjeni gramofon u standardnom sistemu. Kvaliteta izrade je jako dobra, gramofon djeluje dosta luksuzno za svoju cijenu, a posebno se ističe vrlo kvalitetna ručka s mogućnošću regulacije azimuta (okomitosti zvučnice na ploču) i vertikalnog gaznog kuta zvučnice (dizanjem ručke gore ili dolje na postolju). Praktično je i rukovanje sa zgodnim pre-

kidačem na lijevoj strani, lako se pali i gasi i bira brzina. Uz dodatni trik, postavljanjem malo Sylomera između zvučnice i ručke (uz postavljanje gramofona na izolacijsku platformu) nivo performansi diže se na zapanjujuću razinu u odnosu na cijenu gramofona, ali i u osnovnom izdanju, posebno uz pluteni mat, ovo je odličan gramofon s velikim potencijalom za praćenje promjena i unaprjeđenja u HiFi sistemu u kojem se koristi. ■

Sestrinstvo

Preslušali smo dvije Audio Technica zvučnice približne cijene, iz različitih AT serija zvučnica u ponudi, i obje s vrlo prestižnim i kvalitetnim vrstama igle u odnosu na cijenu

piše: Danko Šuvav

Audio Technica je sigurno jedan od najstarijih i širem tržištu najpoznatijih proizvođača zvučnica (osnovani 1962), uz podjednako poznate Ortofon (1918), Grado (1953) i na žalost za zvučnici umirovljeni Shure (1925). S dugogodišnjim radom i istraživanjima stiže i iskustvo, a gdje se ono najbolje vidi nego na mogućnosti ponude najboljih mogućih zvučnica po pristupačnim cijenama, gdje je to u stvari najteže.

Pažnju su mi tako privukle dvije Audio Technica zvučnica približne cijene, iz različitih AT serija zvučnica u ponudi, a obje s vrlo prestižnim i kvalitetnim upotrijebljenim vrstama igle u odnosu na cijenu.

AT VM95SH (\$199) je zvuč-

nica nove generacije, zamjena za staru AT95E (dizajn koji vuče korijene još s kraja 70-tih), s modularnom ponudom igli od obične sferične pa sve do subjekta ovog testa, Shibata igle. Shibata je igla razvijena u vrijeme CD-4 kvadrofonije iz 1974-76, kada je signal stražnjih kanala (u JVC CD-4 formatu) moduliran (urezan)

na ploču u rasponu od 20-40 kHz i normalne eliptičke igle to nisu mogle reproducirati, ili su ga prebrzo uništavale u brazdi nakon više slušanja. Shibata dijamanti vrh je specijalno obraden tako da su stranice igle u vertikalnom kontaktu s brazdom na puno većoj površini, što smanjuje habanje ploče, a istovremeno je horizontalni radius sa strane vrlo mali tako da

igle bolje prati sitne visokofrekvenčne modulacije, posebno na kraju ploče gdje je to najteže zbog najveće relativne brzine igle prilikom praćenja amplitudnih promjena u samoj brazdi (brazda je po dužini više zgušnuta na kraju ploče, a iste širine, pa su kutevi promjene nagliji). Novi dizajn zvučnice

vidljiv je i po šarafima koji idu direktno u tijelo zvučnice, što značajno olakšava montiranje na ručku jer nema pimplanja sa sičušnim maticama ispod zvučnice.

AT540ML (\$249) je pak nastavak razvoja stare serije dvo-magnetičnih AT zvučnica (što se vidi po nedostatku urezanog navoja na tijelu zvučnice pa se treba patiti sa sitnim maticama), ali je u

najboljem izdanju isporučena s MicroLine profilom igle, novijom evolucijom Shibata i takozvanih "line contact" profila, gdje se uz pomoć računala i laserskih rezaca prilikom proizvodnje oblik igle nastoji što više približiti obliku oštре rezačke igle koji se koristi prilikom rezanja brazdi na ploči (a da to i dalje bude dizajn prikladan za slušanje ploča). Linijski kontakt igle u brazdi je maksimalno povećan, a radijus praćenja brazde maksimalno smanjen. Interesantno je da su u Audio Technica liniji (kod VM95 serije) Shibate skuplje od Microline, kod većine proizvođača je obrnuto.

Zamjenska igla kod ove zvučnice ima oznaku VMN40ML.

Prednosti naprednih i sofisticiranih oblika igle teoretski se najviše vide u reprodukciji visokih tonova, posebno sibilanata, i kvaliteti praćenja (trackinga)

brazde, a posebno s manje izobličenja na kraju strane ploče, gdje je to za iglu i zvučnicu najteže. Za potpuni uspjeh treba te osobine uklopiti u muzikalni i balansirani zvuk konačnog proizvoda (zvučnice), i u tome je Audio Technica dosta dobro uspjela. Obje ove zvučnice su kao stvorene za ljubitelje čistih i neizobličenih visokih tonova s bilo koje ploče, uz rutinski besprijeckorni tracking na normalnim i audiofilskim pločama, ali isto tako i na najgorim mučenjima od ploča koje sam mogao iskopati u smislu sibilanata i preglasnog otiska u visokim tonovima. Ono što bi manje-više spotaklo većinu dobrih zvučnica na takvim užasnim pločama (osim Shure V15 i M95 serije s originalnim iglama, i nekim prethodnim ML verzijama AT zvučnica), ove AT zvučnice prolaze skoro bez problema. Pritom su dosta fleksibilne prilikom ugodavanja na ručki, nije toliko zahtjevno kao obično za Shibate i Microline, ali ipak treba voditi računa o azimutu i vertikalnom gaznom kutu, treba biti preciznije nego kod običnih igli (igla strogo okomita na ploču kad se gleda od naprijed, tijelo zvučnice na ručki strogo paralelno s pločom kad se gleda sa strane).

Zvuk

A sada malo o samom zvuku. Prvo VM95SH, ova zvučnica je tonski iznimno neutralna, ništa ne odskočće iz spektra tonova, visoki, duboki i srednji tonovi su u savršenoj proporciji što je čini atraktivnom za ljubitelje glazbe s dobro uskladjenim sistemima i širokim spektrom ploča i glazbenih ukusa. Najbolja riječ za opisati karakter je sofisticiran, profinjen, s dosta dobrom impresijom dubine prostora i definicijom pojedinih glasova i instrumenata u zvučnoj slici. Na većini ploča šum vinila je dobro prigušen, tako da zvučnica zvuči "tih" i uglađeno, možda malo i previše uglađeno što bi joj bila jedina mala zamjerka. Bas je dobro definiran i precizan, ali dinamički malo suzdržan (kao i na

ML540ML, izgleda da je to obiteljska karakteristika), srednji su detaljni i bez nekih zamjerki, a visokotonske reprodukcije ne bi se posramila ni znatno skuplja zvučnica. Zvuk činela, vibrafona i percussion instrumenata jako je fino reproduciran, dobro se čuju detalji i bogati metalni prizvuci instrumenata, a duhaci su niti preostri niti premekani, baš kako treba. Ovakav balans zvuka pozitivno reagira na unaprjeđenje HiFi sistema

ma, ne sumnjam da bi se ova zvučnica dobro snašla i u skupljim gramofonima nego što je Rega P6. Komplijansa same igla dosta je velika (veća nego kod VM540), ali oscilacije kantilevera su dobro prigušene, tako da u praksi ne bi trebalo imati problema ni s ručkama srednje mase (stariji gramofoni i oni s promjenjivom glavom na ručki).

toga, zvučna pozornica čini se širom, a dubina nešto manja, ali ne može se osporiti određena atraktivnost i kompaktnost zvuka u cjelini, kao da su napravili zvučnicu koja će se svidjeti na prvi pogled većini audiofila (u ovom cjenovnom razredu), ako nisu osjetljivi na suptilno i lagano istaknute visoke (a po mom iskustvu većina audiofila nije). Bas reprodukcija je slična kao i kod VM95, ali zbog balansa manje se ističe u zvučnoj slici. Srednjetonski dio je uglavnom miran i uravnotezen, sve do prelaska na visoke, gdje je (ciljana) atraktivnost zvuka podignuta laganim 2-3 dB naglašavanjem tog dijela spektra (od recimo 8 kHz pa na gore), uz kvalitativno sličan zvuk kao i VM95SH. Tracking je u ekstremnim slučajevima još malo bolji u odnosu na

Obje su dosta fleksibilne prilikom ugodavanja na ručki

čine u zvučnoj slici. Srednjetonski dio je uglavnom miran i uravnotezen, sve do prelaska na visoke, gdje je (ciljana) atraktivnost zvuka podignuta laganim 2-3 dB naglašavanjem tog dijela spektra (od recimo 8 kHz pa na gore), uz kvalitativno sličan zvuk kao i VM95SH. Tracking je u ekstremnim slučajevima još malo bolji u odnosu na

razliku od zvučnice s istaknutim visokima a koja nema tako dobar tracking). Komplijansa je nešto manja nego kod VM95, a i sama igla i kantilever čine se nekako robusnije i da bi mogli preživjeti dosta grublje korištenje nepažljivih vlasnika.

Usporedbe

Najizravniji konkurent u ovom segmentu sigurno je Ortofon Blue (\$260), zvučnica odlične reputacije i česta preporuka. Možda ja nisam najbolja osoba za ocijeniti ovu zvučnicu u kontekstu sadašnjeg tržista (previše obraćam pažnju na tonsku neutralnost), ali gledajući ostale osobine, ne može se poreći privlačnost zvuka s Ortofon Blue. Prvo se primijeti vrlo jaka razina signala s ove zvučnice, treba osjetno smanjiti glasnoću na pojачalu da bi se došlo do ekvivalentne glasnoće za usporedbu s AT zvučnicama. To može pridonijeti osjećaju dinamike zvuka, i Blue je doista

VM540ML zvuči nešto drugačije, najviše u pogledu tonskog balansa, visokotonski dio spektra je malo naglašeniji u odnosu na VM95SH, kao da se pokušalo približiti popularnim očekivanjima zvuka s MC zvučnicama. Možda kao rezultat

VM95SH, skoro sve ploče zvuče dobro i slušljivo (osim ako su tankog i staklenog zvuka), ali čak i ako ploča ima već istaknute visoke tonove, profinjenost i čistoća reprodukcije visokih tonova sa VM540ML čini to podnošljivim i čak slušljivim (za

jako dinamična i živahna zvučnica, posebno se to primijeti u basu, koji djeluje dinamičnije i "glasnije" uz još uvijek solidnu definiciju. Prelaskom na srednje, Ortofon je ponovo življeg zvuka, ali s manje profinjenosti u odnosu na AT zvučnice, zvučna slika

je općenito nešto zrnatija i grublja, s laganim isticanjem visokotoniskog spektra koje počinje nešto niže i zadire u područje gornjih srednjih/donjih visokih (2-4 kHz), tako da su pripadajući tonovi duhačkih instrumenata i sibilanata prisutniji i agresivniji u zvučnoj slici, a i sami visoki su kvalitativno malo lošiji i manje precizni (ali vjerojatno je to neprimjetno većini korisnika, ako nisu

čuli neke druge skuplje zvučnice), kao i sam tracking (mada je nivo trackinga AT zvučnica izuzetno visok pa i nije fer usporedba u širem kontekstu cijene). S druge strane, Blue ima dinamičke kvalitete, energiju u basu i ekspresivnost u srednjim tonovima, a uz dosta prisutne visoke tonove to će se mnogima svladeti, tako da ovdje usporedba postaje i stvar ukusa.

nastim srednjim tonovima, ali i primjetno povučeniji zvuk u visokim tonovima u odnosu na Ortofon Blue i VM540, i neznatno u odnosu na VM95. Tracking u visokim je na nivou Ortofon Blue, i takoder (kao i Ortofon) lošiji od trackinga obje AT zvučnicice. Zvučna pozornica je kod Grado Gold3 vrlo široka i povučena unazad u odnosu na zvučnike, i

opet stvar ukusa, nekima će se taj bogatiji i relak-

sirano detaljan zvuk više svijetli, a nekima će faliti osjećaj veće prisutnosti visokih tonova, posebno u direktnoj usporedbi sa zvučnicama koje više ističu visokotonski dio spektra. Prelaskom na Grado Opus3 (\$275) zvuk prelazi na višu stepenicu u smislu općeg dojma, kohezivan, bogat, skoro raskošan zvuk. Opus ima najveću i najdefiniraniju zvučnu pozor-

je primjetan i specifičan karakter zvuka svojstven Grado zvučnicama s drvenim tijelom, neki to zovu kao da "nema karaktera pa samo instrumenti progovaraju", a drugi tvrde da te zvučnice svemu daju svoj lepršav, prostorni, svilenkasto definirani karakter, što je opet stvar ukusa. Iako nešto bolja nego Ortofon Blue, striktno gledano tracking u visokim i dalje ne dostiže nivo AT zvučnica.

S obzirom na to da VM540ML pomalo podsjeća zvukom na MC zvučnice, usporedio sam je s Rega Ania zvučnicom (\$795), spojenom na Rega Fono MC prepojačalo, ali s loadingom spuštenim s tvorničkih 100 Ohm na minimalnih 70 Ohma kako bi se spustili visoki tonovi kojih na tvorničkim postavkama ima po mom mišljenju ipak previše. Sada bolje priлагodena prepojačalu, Ania je pokazala subjektivno sličnu zvučnu sliku kao i VM540, približno isti tonski balans (suptil-

Korištena glazba (LP)

Yello - Solid Pleasure • Joe Sample - Spellbound • Sade - Promise i Diamond Life • Dire Straits - Communiqué i Dire Straits • George Benson & Earl Klugh - Collaboration • George Benson - Take Five • J.J. Cale - Troubadour i Blondie - Blondie • Tracking testovi: Bruce Cockburn "Dancing in the Dragon's Jaws" • Mike Oldfield "Crises" • Ralf MacDonald "Surprise" • Steps Ahead "Magnetic" • Emerson, Lake and Palmer "Emerson, Lake and Palmer"

Sustav

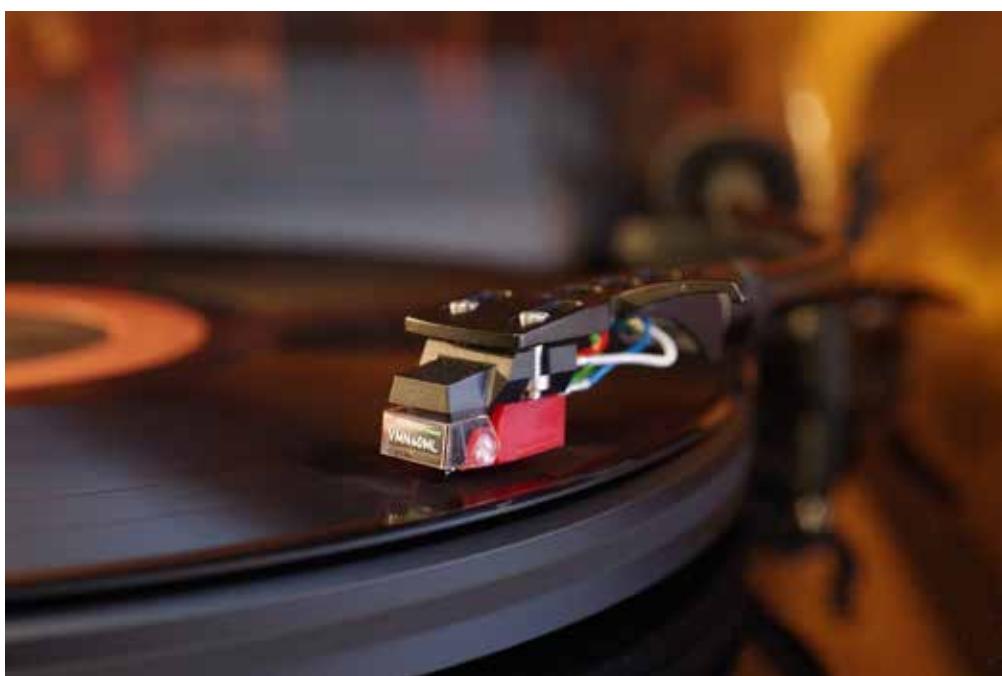
Gramofoni: Rega P6 sa Neo napajanjem i RB-330 ručkom, Sansui SP-636, modificiran sa silomer platformom i izolatorima, Sansui SR-4050 s Acos Lustre GST-1 ručkom, silomer platforma i izolacija, Fluance RT-84, **Matovi:** Music Hall i Margules, **Zvučnice:** Ortofon Blue, Grado Gold3 i Opus3, Rega Ania, **Gramofonska prepojačala:** Sansui AU-717 phono, MoFi StudioPhono, Music Hall PA 1.2, **Interkonekti:** Grado Signature Reference, Totem Sinew, Kimber PBJ, **Pojačala:** Exposure 2010S, s Wireworld Equinox 7 zvučničkim kabelima, Sansui Au-717 s Tara Labs Space & Time TFA Return kabelima, **Zvučnici:** Rogers Studio 1a, Rogers i Target stalci

siti sličnim, tako de se može reći da AT VM540ML pruža dosta dobar faksimil MC zvuka po pristupačnoj cijeni, i bez potrebe za MC prepojačalom.

Zaključak

Na kraju testa moram reći da sam bio impresioniran razinom trackinga u visokotonskom dijelu spektra kod obje AT zvučnice, i kao rezultat toga profinjenosti zvuka, još više s obzirom na cijenu s kojom se tako napredni profili igle sada mogu nabaviti. U potpunosti su opravdana moja očekivanja prije testa, kad sam vidio specifikacije. Audio Technica je u potpunosti uspjela ponuditi dvije vrlo interesante zvučnice za ljubitelje super čiste i neizobiljene reprodukcije visokih tonova s ploče, s međusobno malo drugačijim zvukom. VM95SH je neutralna, suptilna i nagrađuje nijansirano, pažljivo slušanje, dok je VM540ML atraktivnija zvukom na prvi pogled (a za mnoge ukuse i stalno), pomalo podsjeća na dobru MC zvučnicu i može se vrlo univerzalno preporučiti u kontekstu tržišta i pretežnih današnjih audiofilskih ukusa. Obje zvučnice su vrlo profinjenog zvuka, relativno nekriticne za montažu i podešavanje, i dobro će raditi u širokom rasponu sistema. Fali im malo dinamičke ekspresivnosti da biste još bolje, ali za ovu cijenu teško se može baš sve postići. ■

INFO: Sonus art,
Tel. +385 1 4813 025,
www.sonusart.hr

Iduća usporedba je Grado Gold3 (\$260), i opet radi se o potpuno drugačijoj prezentaciji tonske zabilješke s ploče. Grado ima još veću dinamiku i snagu u basu, pun i sočan zvuk s više lepršavim i skoro baršu-

nicu, zvuk kao da lebdi u prostoru iza, između i oko zvučnika, uz skoro neutralan tonski balans (vrlo malo otvoreno je u gornjim srednjim tonovima). Dinamička ekspresivnost je veća nego kod AT zvučnica, ali

no istaknuto visokotonsko područje), ali i nešto bogatiji i puniji (topliji) zvuk, s većim autoritetom, kao što i priliči 3 puta skupljog zvučnici. Ali, ta razlika na prvi pogled i nije tako velika, subjektivno se to može progla-

M
MAGICO

Distribucija: Media audio d.o.o., info@mediaaudio.hr, www.mediaaudio.hr

Prokušani koncept i evolucijska modernizacija

PrimaLuna u svojim pojačalima ne koristi tiskane pločice nego su svi elementi direktno zaledljeni jedne na druge, a sve to kako bi se smanjio put signala i pojednostavio cijeli sklop

piše: **Jagor Čakmak**

U svijetu audio ekskluzive i cijena koje nemilice rastu nije lagano pronaći cijevno pojačalo za podnošljive novce. Dok se većina proizvođača orijentira na iznimno skupe uređaje malih serija, PrimaLuna se i dalje drži jednostavnih, cijenovno podnošljivih cijevnih pojačala. Cijena nije mala, ali je za solidan broj ljubitelja dobrog zvuka ipak prihvatljiva. Kupovina cijevnog pojačala je zapravo iracionalna odluka budući

da je potrebno puno brige i truda da pojačalo radi optimalno. Slično se može reći i za korištenje gramofona naspram modernih streamera koji reproduciraju datoteke iznimno visoke rezolucije.

PrimaLuna se u najboljem svjetlu audio tržištu predstavila s modelom Prologue 1 u prvoj polovici dvijetisecitih. Radilo se o jednostavnom integriranom pojačalu koje je klasični dizajn interpretiralo na moderan način prihvatljiv modernim korisnicima. Uredaj je imao četiri ulaza i potenciomjer za glasnoću, bez daljinskog upravljača i sa samo jednom led diodom na prednjoj ploči koja

je indicirala da je uređaj upa-
ljen. Prvi model bio je izni-
mno dobro primljen na tržištu i
u stručnom tisku. Drugi model
Prologue 2 bio je varijacija na
temu i koristio je samo drugi tip
izlaznih cijevi, dok je sve оста-
lo bilo isto.

Kada smo rekli da je
PrimaLuna interpretacija starih
principa na moderni način naj-
više mislimo na njihov sustav
auto biasa. Taj sustav omogu-
ćava da u jednom uređaju kori-
ste više tipova različitih cijevi i
da te cijevi ne moraju biti upa-
rene. Taj sklop uvelike olakša-
va kupnju zamjenskih cijevi i
dugoročno održavanje. Novo
pojačalo također ima i indikator
u slučaju kvara pojedine cijevu.
Tako je u PrimaLuna Prologue 2
bilo moguće staviti EL34, KT88,
KT90 i 6550
izlazne cije-
vi bez da se išta
radi na elek-
tronici ureda-
ja. Naravno, sve
cijevi moraju biti
istog tipa kad
jednom odabe-
remo one koje
želimo koristiti.

Kako je
potražnja za PrimaLune rasla i
kako je sama kompanija napre-
dovala, u ponudi su se pojavlji-
vali snažniji i skupljii modeli, ali
uvijek i jedan koji je bio pan-
dan prvom i osnovnom mode-
lu Prologue 1. U drugoj iteraci-
ji to je bio Prologue Classic, a
u ovoj novoj aktualnoj EVO 100.
Svi navedeni modeli zapravo
se nalaze u gotovo identičnom
kućištu koje se nije promjenilo
od prvog modela, vizualno je
glavna razlika u poklopцу koji
štiti cijevi, a tu treba reći da
novi kudikamo bolje i profinje-
nije izgleda nego stari, pogotovo
kada imate priliku stavi-
ti Prologue 2 i EVO 100 jedan
pokraj drugog.

Svi PrimaLuna modeli imaju
neke slične karakteristike, osim
vanjskog dizajna. Primjerice,
svi modeli zapravo pružaju jako
malo snage s obzirom na broj
izlaznih cijevi. Tako naš testni
EVO 100 s 4 izlazne EL34 cije-
vi pruža samo 40 W snage, a

takve
postav-
ke omogu-
ćuju da cije-
vi rade dugo bez
potrebe za zamje-
nom. Iskustvo kaže,
što naravno ovisno o
uvjetima, da jedan set cije-
vi može trajati godinama. Od
ostalih bitnih tehničkih karak-
teristika treba reći kako poja-
čalo dolazi s po dvije 12AX7 i
po dvije 12AU7 cijevi u stupnju
prepojačanja. Pojačalo i dalje
ima samo 4 stereo ulaza, ali
ovoga puta ih možemo kontro-
lirati s daljinskim upravljačem,
baš kao i glasnoću. Uredaj

posjeduje i pret-
pojačalo za sluša-
lice koje zapravo
koristi te iste cije-
vi, a testirani model
je imao ugrađen
modul za gramofonsko prepoja-
čalo. Sve u svemu
radi se o moder-
niziranom, ali pro-
kušanom kon-

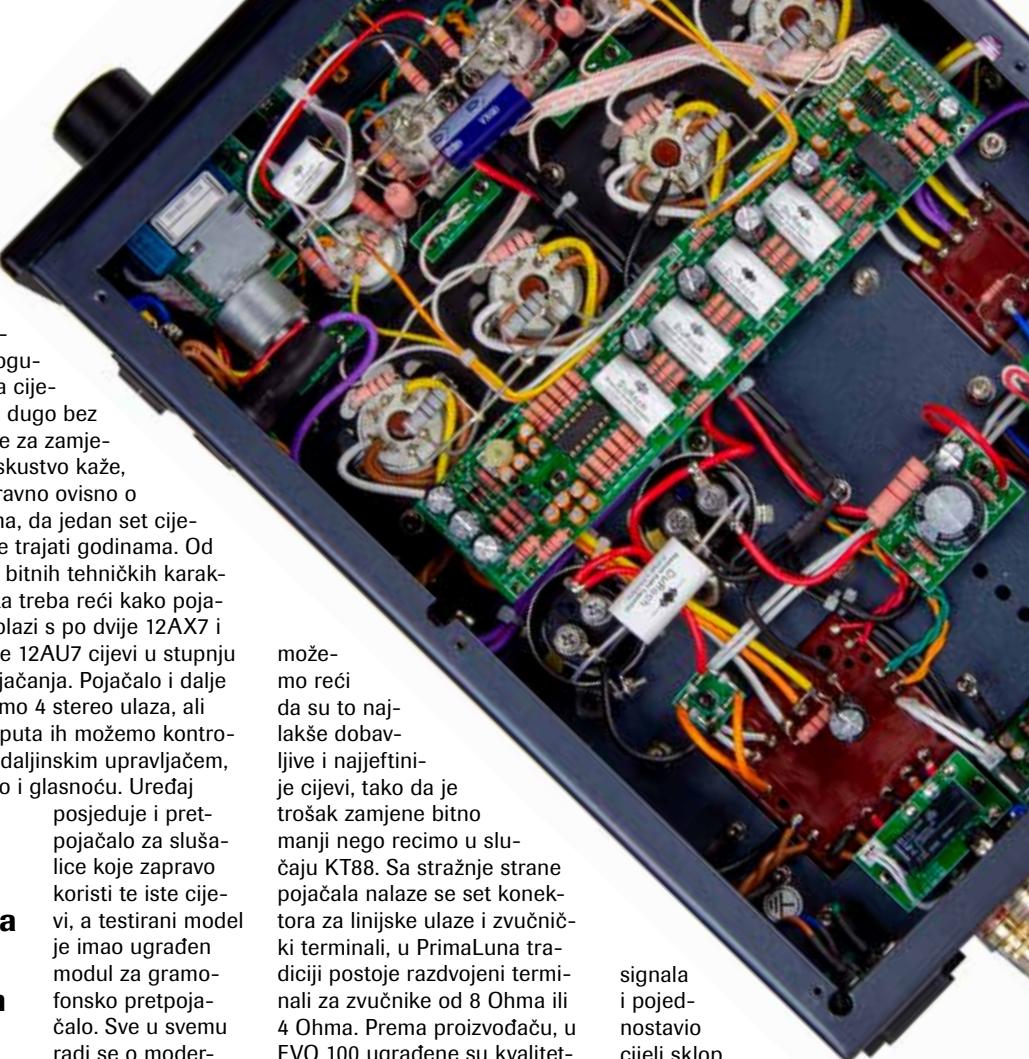
ceptu kojeg je PrimaLuna prvi
put predstavila s Prologue 1.
Zanimljivo je kako je PrimaLuna
odlučila prijeći isključivo na
EL34 cijevi kao standardne na
svim pojačalima. Iz iskustva

može-
mo reći
da su to naj-
lakše dobav-
ljive i najjeftini-
je cijevi, tako da je
trošak zamjene bitno
manji nego recimo u slu-
čaju KT88. Sa stražnje strane
pojačala nalaze se set konek-
tora za linijske ulaze i zvučnički
terminali, u PrimaLuna tra-
diciji postoje razdvojeni termi-
nali za zvučnike od 8 Ohma ili
4 Ohma. Prema proizvođaču, u
EVO 100 ugrađene su kvalitet-
nije komponente nego u sta-
rijim modelima i cijeli sklop je
bolje optimiziran. Zanimljivo
kako PrimaLuna u svojim poja-
čalima ne koristi tiskane ploči-
ce nego su svi elementi direk-
tno zalemljeni jedne na druge,
a sve to kako bi se smanjio put

signala
i pojed-
nostavio
cijeli sklop.

Zvuk

Ovaj slušni test bio
je direktna usporedba sa
starim modelom Prologue
2 koji i dalje služi kao glav-
no pojačalo u mojoj slušaoni-
ci. Na prvo slušanje odmah je
jasno kako EVO 100 ima pro-
finjeniji i nešto mekši pristup
nego Prologue 2. Niži srednji
dio spektra je punijeg volume-
na i zvuči općenito toplije. Glas
pjevačice Agnes Obel je zvučao
pravilno raspoređen u prostoru,
mekano, ali s dovoljnom defi-
nicijom. Zvuk je točno onakav
kakav zamišljamo kada kažemo
da se radi o cijevnom pojača-
lu, ali modernom. Albumi White
Stripsea su odlično reproducirani i gitara Jack Whitea je
oštra taman koliko treba, a s
punim volumenom. Kada uspo-
redimo Prologue 2 koji kori-
sti KT88, bubreži na tom poja-
čalu zvuče čvršće i agresiv-
nije, ali nedostaje nešto pro-
finjenosti koju ima EVO 100.
Kada smo stavili EL34 cijevi u

Prologue 2 zapravo se najbolje vidjelo koliko je PrimaLuna napredovala. Glazba je reproducirana na većoj pozornici, a izvođači su jasnije raspoređeni na toj istoj pozornici. Također ima nešto više sitnih detalja kroz cijeli spektar nego na starijem modelu. Naravno, pitanje se postavlja kako se PrimaLuna nosi s drugim pojačalima u sličnom cjenovnom rangu i onima koja nisu nužno cijevna. Tranzistorska pojačala slične cijene gotovo sigurno će imati više snage nego PrimaLuna pa će tako recimo Prokofievov Romeo i Julija imati nešto čvršće odsvirane dionice s timpanima i vjerojatno će pozornica biti nešto veća, ali detalje u srednjem dijelu spektra rijetko koje pojačalo može nadmašiti pa čak i za bitno veću cijenu. S druge strane, unatoč maloj snazi, skladba The Man Machine Kraftwerka zvuči sjajno, bas ide duboko, odličnog je volumena, jedino nedostaje one krajnje kontrole koju smo imali priliku iskusiti testirajući Dialogue Premium HP istog proizvodača. To pojačalo nas je fasciniralo kombinacijom snage (2x 85 W / 8 Ohma) i topline sa

svoje četiri EL34 cijevi po kanalu. EVO 100 i dalje puno bolje kontrolira bas područje i ide dublje nego što bi itko očekivao od pojačala sa samo 40 W. Ovo pojačalo se dosta dobro slaže s različitim zvučnicima jer su ipak u PrimaLuni uspjeli umanjiti većinu loših strana cijevi. Naspram nekih starijih cijevnih pojačala pristupačnije cijene i sličnog ustroja, PrimaLuna zvuči puno čvršće i modernije, ali i dalje uspijeva zadržati

taj cijevni potpis zbog kojeg ga ljudi i kupuju.

Treba posebno spomenuti kako je izlaz za slušalice sam za sebe zapravo izvrsno prepojačalo. Zvuk koji je dopirao iz njega preko DAC-a je uvelike nadmašivao zvuk bilo kojeg malog uređaja koji kombinira DAC i prepojačalo za slušalice. Grado SR80x koje testiramo u ovom broju zvučale su odlično i bilo je posebno iskušto slušanja preko PrimaLune

PRIMALUNA EVO 100

Izlazna snaga

2 x 40 W / 8 Ohm (EL34), ultra-linear

Uzlazna osjetljivost

260 mV (EL34)

Linijski ulazi

4x stereo RCA

Izlazi

4 i 8 Ohm, stereo RCA Tape, 6,3 mm izlaz za slušalice

Set cijevi

2x 12AX7, 2x 12AU7 i 4x EL34

Dimenzije (ŠxVxD)

279 x 190 x 404 mm

Masa:

17,9 kg

Cijena:

20.200 kuna

INFO:

Media audio, Tel. +385 21 323 550,
www.mediaaudio.hr

Sustav

Zvučnik: Sonus Faber Concertino Domus, **Pojačalo:** PrimaLuna Prologue Two, **CD player:** Arcam CD72, **DAC:** Exposure 2010S2 DAC, Raspberry Pi3 + HiFiBerry Digi+, NuFoce uDAC2, **Kabeli:** Wireworld Equinox 7 (zvučnički), Wireworld Stratus 7 (stруjni), Cardas Microwire (interkonkečki) i Wireworld Chroma (digitalni).

Korištena glazba

Agnes Obel - Philharmonics, PIAS Recordings (2010),
White Stripes - Get Behind Me Satan, Third Man Records (2005), Kraftwerk - Minimum-Maximum, Parlophone Records (2005), Melody Gardot - Live In Europe, Decca (2018), Decca, Melanie De Biasio - Lilies, PIAS Recordings (2017), Visions of Prokofiev - Lisa Batiashvili, Chamber Orchestra of Europe, Yannick Nézet-Séguin, Deutsche Grammophon (DG2018)

EVO 100. Tek s ovim pojačalom te su slušalice pokazale što sve mogu pružiti.

Zaključak

PrimaLuna je opet napravila izvrsno najjeftinije pojačalo u svojoj ponudi. Radi se o evoluciji koncepta kojeg su pokrenuli pred skoro 20 godina. Unatoč tome što trenutna cijena i dalje nije mala, EVO 100 zapravo pa i nema konkureniju. Za cijevno pojačalo bilo kojeg drugog proizvodača trebat će izdvojiti puno više novaca. Ovaj moderni paket koji uključuje daljinски upravljač, phono i prepojačalo za slušalice je ipak veliki odmak od totalnog minimalizma prvih modela pojačala. Ako tome dodamo inflaciju cijena unazad zadnjih dvadeset godina zapravo dodemo na jako sličnu cijenu koštanja. Uvezvi sve u obzir PrimaLuna EVO 100 i dalje dobiva našu absolutnu preporuku.

LINN

LINN PONOVNO U HRVATSKOJ!

audio dream

Beat Connection
LCD Soundsystem

AUDIO SAN Hi-Fi Shop Nova Ves 54, Zagreb; T:01/4833-046; info@audiodream.hr

piše: **Neven Kos**

U idealnom svijetu zvučnički kabeli ne bi imali druge svrhe osim povezivanja pojačala i zvučnika. Kako ipak živimo u onom drugom svijetu, prožetom nesavršenostima, u audiofilskom mikrokozmosu svjesni smo kako svako pojačalo, svaki zvučnik i svaki izvor zvuka unosi nešto svojeg, malo koloracije, izobličenja, mikrourtjecaja na frekvenčni opseg, itd. Također, kako naši glazbeni i ostali ukusi nisu matematičke veličine, ne čudi da na zvuk možemo utjecati,

također nesavršenim, kabelima. Upravo smo u tu svrhu, da vidimo u kojoj mjeri i na koji način, pojedini zvučnički kabel može utjecati na zvuk sustava, sakupili 4 para zvučničkih kabela, raspona cijene od 2.000-3.000 kn i poslušali ih s obiljem glazbe, u tri poprilično različita sustava i slušaonice. Prvi sustav činili su Chord Hugo TT DAC ili Exposure XM7 DAC/prepojačala, Exposure 3010 monoblokovici ili Pass Aleph 3 i Davis Courbet No. 7 zvučnici. Drugi sistem sastojao se od SMSL SU-9 DAC-a, prepojačala s nuvistorima, XTZ A2-300 izlaznog pojačala i Dynaudio Contour 1.1. zvučnicima, a treći

od Exposure XMHP prepojačala, Myryad MX12080 pojačala (samo izlazni stupanj) i Monitor Audio GR10 zvučnika. Kao referentne kabele, odnosno one koji su nam dobro poznati, koristili smo Wireworld Eclipse 7 i VdH CS122. Sve smo kabele imali prilike detaljno poslušati, usporediti međusobno i s navedenim referencama. Zanimljivo, svaki od kabela u svakom od sustava u jednakoj je mjeri pokazao svoje dominantne karakteristike pa ne možemo jednoznačno zaključiti kako zvuk određenog kabela ovisi o ostatku sustava. Prije bi se moglo reći kako je istina upravo obrnuta. ■

Analysis Plus Black Oval 12

Analysis Plus od 1992. godine znanstveno-istraživačkim pristupom stvara kabele u profesionalnom i segmentu kućnog audia. U segmentu kućnog audia prepoznatljivi su svojom šupljom ovalnom tehnologijom kod koje se vodiči koriste efikasnije i kod koje otpor ne raste s frekvencijom, zadržavajući visoku brzinu porasta, kada uređaj to zahtijeva. U AP-u je prevladavajući pristup kako je u kabelu na prvom mjestu geometrija a potom kvaliteta žice te korištenjem računalne simulacije su otkrili da upravo patentirani šuplji ovalni dizajn osigurava kabel niskog induktiviteta bez upotrebe krutih i glomaznih vodiča te time AP kabeli imaju izuzetno mali šum i smanjenu pozadinsku buku. Black Oval 12 koristi isti patentirani šuplji ovalni dizajn kao i Oval 9, ali kod Oval 12 ukupni presjek OFC vodiča iznosi 4 mm², na kojeg su postavljeni pozlaćeni konektori. Vanjske dimenzije kabela su 11 x 7 mm.

Analysis plus je za mene nov i zanimljiv kabel. Od do sada slušanih kabela najviše se u zvučnom smislu poklapa s Atlasom Hyper 2.0. To znači da je kabel vrlo muzikalан, s naglašeno ugodnom sredinom i toplim i zaobljenim basom. U odnosu na Chord ili Atlas, AP zvuči pomalo zagasito, međutim emocije glazbe su dobro prenesene. Kod Signe, svaki je ton fino zaobljen, a slušajući putem Passove Aleph trojke dojam je dominantno tekuć, blag, kako i očekujemo od zvuka ovog pojačala, dok je s Exposure 3010 monoblokovima i ovaj kabel pokazao uz umjerenost i zaobljenost i visoku razinu eksplozivnosti, detalja te topline u basu. Beppo zvuči lijepo, sa širokom zvučnom slikom. Uz tekuće srednjetonko područje akustična gitara je meka i ugodna. Big fat Orange - čujemo mesnat i dobro sljediv bas s određenom težinom u fundamentalnim registrima, ali i s odličnim tranzijentima, što dodatno naglašava kompletност dojma reprodukcije složene strukture kontrabasa. Masquerade na Alephu je smanjene dinamike, ali na Exposureu je klavir pune dimenzije i ataka, što kabel fino prenosi.

Mogu reći kako je ovaj kabel 95% karaktera i 85% kvalitete i detaljnosti Atlasa, što govori kako je riječ o detaljnom, ugodnom i muzikalnom kabelu.

(265 kn / 1m)

INFO: www.audiodream.hr,
Tel. +385 1 4833 046

Atlas Hyper 2.0

Atlas Hyper 2.0 zvučnički kabeli usmjereni su prije svega na neutralnost, brzinu i dinamiku. Hyper 2.0 višejezgrene je kabel i sastoji se od OFC vodiča vrlo visoke čistoće (99,9999%) ukupnog presjeka 2,0 mm². Dielektrik je PTFE (Teflon™). U seriji se nalaze još dva modela (tanji -1,5 mm² i deblji - 3 mm²). Kapacitivnost kabela je 73,42 pF/m, induktivnost 0,5178 µH/m, a otpor 0,0088 Ohm/m. Ukupni vanjski promjer kabela iznosi 7 mm. Naš par od 2,5 m terminiran je Atlasovim banana-

ma. Atlas Hyper 2.0 je kabel koji je odmah, u svim sustavima, i u svim kombinacijama u kojima smo ga imali prilike slušati pokazao najviše i oduševljavao je ne samo na prvu loptu, već i nakon dugotrajnog slušanja. To se prije svega odnosi na dojam kompletnosti i zrelosti zvuka. Jednostavno ustrojen i izведен kabel pruža tako jednoznačan pečat u zvuku bez obzira u kojem se okruženju nalazio, pri tome ipak vjerno prenoseći karakterne osobine pojedinog sustava. Kod njega je zvučna slika najveća, najraskošnija, timbar najuvjerljiviji, a detalji prisutni i umjereni. Pri tome kabel zadržava ugodnost i ljestvu glazbe. Npr. Big Fat Orange. as je čvrsto pozicioniran, a zrak oko instrumenata ja najizraženiji među kabelima koje imamo na probi. Iako detalji nisu na prvom mjestu liste prioriteta Atlasa, ima ih u izobilju, a tek ih Chord nadmašuje količinom, a Wireworld Eclipse 7 možda i čitljivošću (cijena, cijena!).

Raskoš širine i dubine zvučne pozornice odlično se ogleda i na kompoziciji Beppo gdje je svaki instrument čvrsto položen u prostoru, a njihova je interakcija složena, jasna i razgovijetna. Zanimljivo je kako je Atlas pokazao najmanje oscilacija među različitim sistemima te kako su razlike u zvuku među Exposurea 3010 i Alepha bile najmanje – Atlas je uvijek u većoj ili manjoj mjeri zadržavao punoču, eksplozivnost, ekstenziju i volumen basa, donekle umanjujući upliv pojačala. Kod Claptonove uvodne skladbe s Alephom, u odnosu na Chord EpicX definitivno nedostaje malo eksplozivnosti i detalja u visokotonском području, što je nadomješteno punočom u srednjetonkom području i basu. Kad se Atlas nalazi u sustavu, teško se odvajamo od slušanja. Vokal na Bonita and Bill Butler je najveći i najrazgovjetniji od svih kabela na testu, iako sa zanemarivo malo sibilanata, ali je atmosfera odlična.

(2 x 3m / 340 EUR)

INFO: www.audio-serum.si,
Tel. +386 1 320 60 23

(2 x 2,5m / 409 EUR)

INFO: www.mediaaudio.hr,
Tel. +385 21 323 550

Chord EpicX

EpicX (do sada znan kao Epic/Epic Twin) već dugo je dio ponude Chorda. Riječ je o oklopljenom kabelu čiji oklop prekriva 93% površine dva međusobno uvrnuta vodiča, sastavljena od posrebrenog OFC bakra i smještena unutar XLPE dielektrika. Tako posložena konstrukcija promjera pojedino vodiča 3,13 mm² nalazi se unutar vanjskog PVC omotača. Ukupni promjer kabela je 11 mm. U Chordu tvrde da je kabel namijenjen širokoj paleti zvučnika, od jeftinih do onih koji zadiru u high end te da ga karakteriziraju detaljnost, dinamika, rezolucija i koherencnost. Naš primjerak je došao terminiran.

Slušamo Oregonov album Always Never and Forever: zvuk je izuzetno prozračan, brz i detaljan. Ekstenzija prema gore je izvrsna, a prostor nešto pliči nego na Wireworld Eclipse 7. Bas je, kao i inače na Courbetu naizgled lakši, ali je precizan, prozračan i prirodan, što Chord odlično prikazuje. Cijela slika je vrlo prozračna i mrivicu, da ne kažemo svjetliju, od neutralnog. Prostor je u širinu izvrstan, fenomenalan. Srednjetonsko područje otvoreno je, detaljno i čisto. U odnosu na VdH CS122 dojam je da sustav radi čišće i lakše diše. VdH je masniji kabel kod kojeg je svaka nota opterećena dodatnim slojem boje, dok je kod Chorda sve golo i čisto. Akustična gitara R. Townera je brillantna, jasna i precizna, a opet muzikalna i ugodna. Dinamika vrlo dobra, glazba ne zvuči naporan, osim kod gustih, glazbeno prezaposlenih dijelova, doživljavamo malo metalnog prizvuk u srednjima. Ali izuzetno rijetko.

Keith Jarrett After The Fall., kompozicija Masquerade je također brza i otvorena iako klavir nema onu otvorenost kakvu smo očekivali i kao da je pod ručnom kočnicom. Nakon Atlasa, zvuk je značajno otvoreniji, možda i naizgled brži, iako pozadina nije tako tamna, a srednjetonsko područje ima malu dozu površinske grubosti, a vokal nije tako čvrsto pozicioniran i u odnosu na druge instrumente. Kod Claptonove Signe, slika je pomaknuta u zvučnike i izmeštena iz sredine, iako su poneki detalji izraženiji u odnosu na ostale kable na testu. Ipak, Chord se neprestano dokazuje kao lijep i muzikalni kabel. Po veličini i monumentalnosti zvučne slike, vodi se rat između Chorda i Atlsa. Chordova detaljnost plijeni, barem na prvu loptu i kratkotrajno slušanje. Ona rijetka grubost u srednjima nestaje u čistim, mekim i nježnim sustavima (čitaj: Pass Aleph 3). Za kraj, Oregonova Big Fat Orange zvuči raskošno, elastično, brzo. U odnosu na Atlas primjetno je nešto manje mesa oko pojedinog tona, ali zato sve zvuči beskrajno čisto i detaljno, razgovijetno i očaravajuće - plijeni pažnju!

(2 x 2,5m / 3.490 kn)

INFO: www.sonusart.hr,
Tel. +385 1 4813 025

AudioQuest Rocket 33

Rocket 33 nalazi se točno u sredini Rocket serije koju čini 5 modela. Kako na električne performanse kabela prije svega utječe međusobni odnos vodiča u prostoru kabela, u AQ-u su se odlučili za Star-Quad geometriju, kao superiorniju paralelnim vodičima, ali i uvrnutom paru vodiča. Kod Rocket 33 oni su izrađeni od LGC bakra (bakar dugе kristalne rešetke) izuzetno visoke čistoće i površine. Negativni vodiči prekriveni su djelomično vodljivim polietilenom s primjesama karbona – materijalom koji reducira povrat radio frekvencija prema pojačalu. Dielektrik pozitivnog vodiča je pjenasti polietilen punjen zrakom (zrak ne apsorbira energiju, a polietilen nema gubitaka). Presjek kabela je 2,08 mm² a terminiran je SureGrip 300 posrebrenim bananama od legure berilija i bakra.

Nakon Chorda, slušam Unplugged Erica Claptona pa Rocket 33 zvuči pomalo zagasito i u srednjima ne tako definirano. Bas nije tako loš, ali treba usporediti s Chordom. Bonita and Bill Buter, Allison Kraus i Union Station, zvuči lijepo zaobljeno, muzikalno i čvrsto, tekuće i s dobrim tokom.

Claptonova Signe pak je malo isturena pred zvučnike, ali zadržana je dobra atmosfera i lijepo je raspoređen prostor u širinu, pa je ovaj iskričavi disk gušt slušati. Bas je korektan, bez značajnih osobina koje vrijedi istaknuti, a vokal je čvrsto pozicioniran malo ispred zvučnika i u sredini. Na Oregonovo kompoziciju Beppo, slika je malo povučena, a srednjetonsko područje samozatajno, ali uz malo isturene udaraljke. Isto se nastavlja i s Balahito, zvuk nije tako otvoren kao s drugim kabelima na testu, s isturenim udaraljkama i malo tamnjim detaljima.

Big fat Orange, nikako da krene i eksplodira, sve je poma-lo samozatajno, fali tranzijenata ali i ataka. Najbolji kabeli u zadanim sustavima imaju veću razinu detalja, vibrantanji bas i bogatiju harmoničku strukturu. Kod Rocketa 33 prostor je sažetiji i koncentriraniji oko središnjeg položaja i s ponešto pličom slikom od one koju kreira Chordov kabel. S druge strane, smirena i nota koji ovaj kabel ima u odnosu na Chordu sigurno u nekim sustavima može biti i više nego dobrodošla karakteristika.

BOSE

PREMIUM SHOP

BOSE Smart Soundbar® 300

Prostran i jasan zvuk te bogati bas za vaše filmove, glazbu i igre.

3.399 kn

BOSE TENOR & SOPRANO

Stigle su nove Bose glazbene naočale. Slušaj glazbu ili razgovaraj i pretvorи svoje naočale u sučane ili dioptrijske po potrebi.

BOSE COMPANION 20

Snažan zvuk iz samo dva zvučnika. Vrhunski dvodijelni sustav zvučnika za računalo.

BOSE PORTABLE HOME SPEAKER

Najsnagađniji Bose prijenosni Bluetooth zvučnik s glasovnom kontrolom i moćnim basom. Prostori 360° zvuk koji donosi više.

BOSE HPH700

Noise Cancelling slušalice za život u pokretu. Osjetite više od glazbe.

Maksimirska cesta 45, Zagreb
www.se-mark.hr

Nova generacija Zeppelina za digitalno doba

piše: Neven Kos

Dok pišem ovaj tekst, u pozadini glazbu reproducira novi Zeppelin Bowersa & Wilkinsa. Glazba je ugodna, nemametljiva, bistra i jasna. Novi Zeppelin B&W-a nastoji iz isključivo bežičnog pristupa izvući najviše moguće. Za razliku od prvog, inicijalnog Zeppelina, koji je bio u prodaji od 2006. do 2011. godine, ovaj se oslanja samo na bežično spajanje s ostatkom svijeta. I dok je originalni Zeppelin tržište uzdrmao sasvim posebnom pojmom i omogućio kva-

B&W Zeppelin putem svoje aplikacije objedinjuje mnoge od najpopularnijih visokokvalitetnih streaming usluga, radio postaja i podcasta na jednoj platformi, s dostupnom podrškom visoke rezolucije do 24 bita /96kHz

litetu reprodukciju glazbe s, prije svega, Appleovih uređaja, bio je i najnapredniji iPod dock svojeg doba, lukavo iskoristivši negli uspon iPoda i srodnih mu uređaja.

Danas, desetak godina kasnije, nakon nekoliko varijacija na sličnu temu, novi B&W Zeppelin dolazi temeljito izmjenjen, obdaren blagodatima

moderne digitalne tehnologije. Zeppelinom se sada upravlja samo i isključivo putem aplikacije dostupne putem Google Playa ili App Storea, pod nazivom *Glazbena aplikacija* (The Music App). Glasnoćom je, naravno, moguće upravljati i iz druge aplikacije koju koristite za reprodukciju glazbe, npr Roon ili Spotify. U aplikaciji The Music

App nalazi se i opcija povezivanja glazbenih servisa koje koristite sa samom aplikacijom, kako bi isti, u duhu potpune i mirne integracije, bili potpuno stopljeni s The Music Appom. Kroz aplikaciju je tako moguće dodati Deezer, lost.fm, NTS i SoundCloud. Na žalost, unatoč najavama, Tidal servis nije u Hrvatskoj dostupan za integra-

ciju putem The Music Appaa, tako da smo glazbu s Tidala na Zeppelinu mogli reproducirati samo putem Roona, koji, kako Zeppelin nije potpuno kompatibilan s Roonom, komunikaciju vrši putem AirPlaya, a koji je opet, ograničen na CD kvalitetu. Doduše, u slučaju Zeppelina te s obzirom na njegovu namjenu i ciljanu publiku, ovo ograničenje i ne moramo smatrati velikim ili ključnim nedostatkom. Da budemo potpuno pošteni, B&W reklamira Zeppelin kao uređaj koji putem aplikacije "objedinjuje mnoge od najpopularnijih visokokvalitetnih streaming usluga, radio postaja i podcasta na jednoj platformi, s dostupnom podrškom visoke rezolucije do 24 bita /96kHz, ovisno o preplati na streaming", kraj citata. U našem slučaju, dok se god ne omogući povezivanje Tidala ili Qobusa s aplikacijom, navedene mogućnosti neće biti aktivne. I dok gorenavedeno ne smatramo ogromnim propustima, čini nam se na rubu dopuštivoga da uređaj

koji stremi biti centralni kućni bežični glazbeni hub, krajem 2021. godine ne pruža podršku za Chromecast i UPnP/DLNA protokole, čime bi se njegova upotrebljivost podigla za nekoliko stepenica (pa recimo omogućila i privremenu zamjenu za Tidal Connect, s obzirom da je Tidal u mogućnosti strimiti sadržaj na Chromecast). Iako nismo neki veliki ljubitelji UPnP/DLNA protokola, isti bi omogućio i streaming glazbe lokalno pohranjene na kućnim serverima, ili pak na oblaku. Ovako, glazba pohranjena na serveru na Zeppelinu je dostupna samo putem Roona, koji opet zahtijeva pretplatu i dodatne troškove... Na drugim tržištima, na kojima su svi servisi integrirani, osjećaj ograničenosti svakako je manji.

B&W najavljuje kako će se vremenom dostupni servisi obogaćivati i nadopunjavati, a Chromecast i DLNA su takoder u najavi, s neodređenim datumom njihova uvođenja.

Apple AirPlay 2 i Spotify Connect rade bespjekorno

Ono što je ipak zgodno jest da putem The Music Appa možete omiljenu glazbu s glazbenih servisa do te mjere integrirati u aplikaciju, da će vam temeljem odabrane omiljene glazbe, B&W aplikacija, učenjem vaših preferencija, sama preporučivati glazbu s glazbenih servisa na koje ste preplaćeni.

Da rezimiramo, Zeppelin načelno može reproducirati glazbu s Deezera, Qobusa i Tidala, ali još uvijek ne i u Hrvatskoj. Omogućena je podrška za streaming putem Apple AirPlaya 2 te putem

Spotify Connecta, koji funkcioniра bespjekorno. Zeppelin ima i ugrađeni Bluetooth, s protokolom Bluetooth aptX™ Adaptive, koji podržava transmisiju signala od 279 kbps do 420 kbps. Bluetooth radi odlično i nismo primijetili pucanja ili zastajkivanja u reprodukciji.

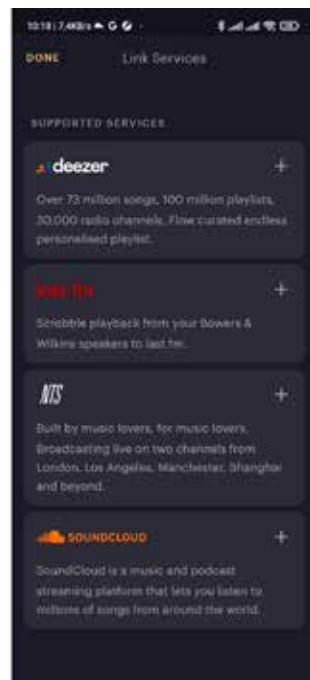
Opis

S tehničke strane, uređaj je izrađen bespjekorno i razumno je vjerovati kako će, zahvaljujući kvaliteti izrade, trajati znatno duže od Hindenburga kojim je inspiriran (LZ 129 Hindenburg bio je veliki njemački komercijalni putnički cepelin, vodeći zračni brod u klasi Hindenburg. Bio je najduži u klasi letećih naprava i najveći zrakoplov po obujmu[1]. Projektiran je i izgrađen u tvrtki Zeppelin (Luftschiffbau Zeppelin GmbH) na obali Bodenseea u

Friedrichshafenu. Zrakoplov je letio od ožujka 1936. godine do 6. svibnja 1937. kada je pri slijetanju u Mornaričku zrakoplovnu bazu Lakehurst (Manchester Township, New Jersey), nakon svog prvog transatlantskog putovanja za Sjevernu Ameriku, potpuno izgorio. U nesreći je poginulo trideset i šest osoba.

Hindenburg je dobio ime po feldmaršalu Paulu von Hindenburgu

Trenutno podržani glazbeni servisi u Hrvatskoj. Pristup Tidal servisu se očekuje u nekoj od narednih nadogradnji softvera. Naši čitatelji u Sloveniji nemaju ovih problema sa Zeppelinom, Tidal je kod njih dostupan na aplikaciji.

(1847. – 1934.), predsjednik Njemačke od 1925. do 1934. Godine. Izvor: Wikipedia).

Na oku ugodno oblikovanom uređaju širine 650 mm nalazimo samo osnovne priključke: USB-C (samo za servisne usluge, Zeppelin je ograničen samo na bežično povezivanje), mrežni priključak i tipku za resestiranje s donje strane uređaja te tipke za glasnoću, višenamjensku tipku, tipku za pokretanje i pauziranje reprodukcije i tipku za aktivaciju Alexa servisa, s gornje stražnje strane. Njihov smještaj nije najsretnije odabran jer su tipke izvan vidnog polja pa je za njihovo korištenje potrebnoagnuti seizaZeppelinom, što nije problem ako smo uređaj smjestili u slobodnom prostoru. Doduše, većina će ionako Zeppelinom upravljati putem B&W-ove aplikacije, a glazbom putem aplikacije poput Spotifya. Donji dio uređaja čini tešku, aluminiska stopa, ugodno osvjetljena LE-diodom. Kad smo već kod osvjetljenja, moramo pohvaliti i mogućnost upravljanja razinom osvjetljenja te upravljanja ton-kontrolama putem The Music Appa.

ReprodukcijsaRoononaZeppelinputemAirPlaya

U samom kućištu uređaja nalazi se pregršt moderne tehnologije. Uz DSP te izlazna pojačala ukupne snage 240W, nalazimo i stereo zvučnike, dvo-sistemske, koji se sastoje od visokotonca dvostrukre kupole promjera 25 mm, poput onoga u seriji 600 i FST srednjetonca promjera 90 mm. Ovi stereo zvučnici potpomognuti su subwooferom promjera 150 mm, što bi uz ugradeni DSP i dinamičku ekvalizaciju trebalo omogućiti deklarirani frekvencijski opseg raspona 35Hz do 24kHz. Time dolazimo i do zvuka. U

stvarnom životu ovaj Zeppelin zvuči bolje nego bi smio s obzirom na svoju namjenu, fizičku veličinu i cijenu. To konkretno znači da, ako u slušanje Zeppelinina kre-nemo neopterećeni, bez oče-kivanja kako Zeppelin može zamijeniti pravi Hi-Fi sustav pune veličine, zauzvrat dobivamo uređaj koji će omogućiti velik i pun doživljaj glazbe, s dubokim basom, jasnim i preciznim visokoton-

skim područjem te ugodnom sredinom. Zeppelin je skrojen tako da svaku glazbu čini ugodnom za slušanje bez pretenzi-

ja da taj zvuk bude potpuno vjeran ili dotjeran do detalja. Njegov zvuk je pomalo zavodnički pa je svejedno slušamo li Hansa Theessinka, live

izvedbe Tria Keitha Jarretta s kompleksnim glazbenim i tonskim sadržajima, ili pak velike klasične orkestre. Svakome od njih Zeppelin će dodati svoju notu ugode i slušljivosti čineći zvuk mekim i punim. Općenito, instrumentalna glazba čini se boljim izborom za Zeppelin jer vokali po svoj naruvi lakše otkrivaju fizička i fizička ograničenja svakog pa i ovog sustava. Međutim, daleko do toga da je vokalna glazba neslušljiva. Naprotiv, cijeli ovaj glazbeni paket sročen je kako bi glazbu činio iznimno slušljivom pa smo dosta dugo uživali u dugoj play listi Lizz Wright, čiji je vokal bio lijepo istaknut u prostoru te ugodno i nemetljivo okružen glazbenom pratnjom. Sve u svemu, za zvuk ovako koncipiranog proizvoda ne možemo nego dati najbolje moguće ocjene, s obzirom na to da Zeppelin zvuči bistro, svježe, puno, autoritativno i s lakoćom prolazi kroz glazbene sadržaje bez obzira na tip, vrstu i snimku. Izvrsno!

Zaključak

Kaže narod, dobio na mostu, izgubio na cupriji. Bowers &

BOWERS & WILKINS ZEPPELIN

Povezivanje:

AptX Adaptive Bluetooth 5.0, Apple AirPlay 2 i Spotify Connect AirPa

Ukupna snaga:

240 W

Dimenzije (ŠxVxD):

650 x 210 x 194 mm

Masa:

6,5 kg

Konektori:

USB-C (samo za servisne usluge)

Cijena:

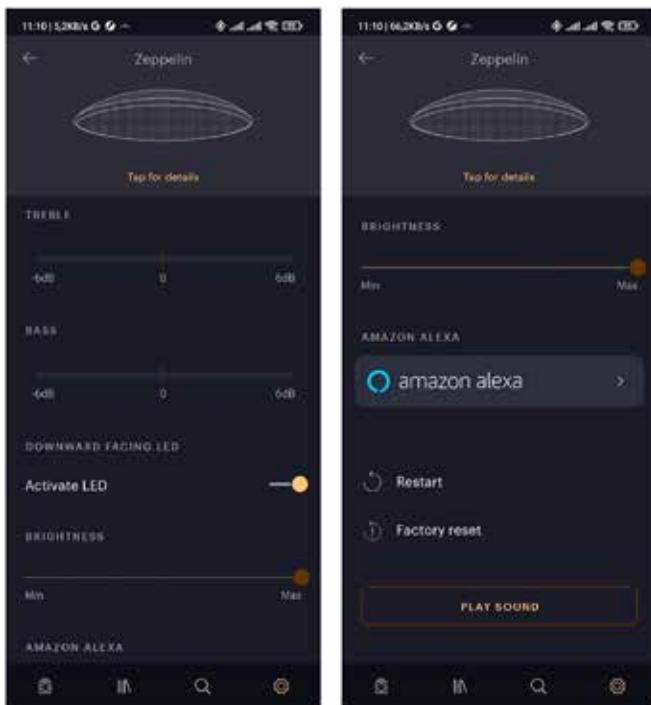
5.990 kuna

INFO:

Sonus art, Tel. 01 4813 025, www.sonusart.hr

Osim upravljanja uređajem preko aplikacije, Zeppelin na stražnjoj strani ima postavljene osnovne funkcionalne tipke za upravljanje

Podešavanje ton kontrola i aktiviranje Alexa u Bowers & Wilkins aplikaciji The Music App

Loewe bild s.77 edition. 99 godina Loewe-a

Loewe bild s.77 Edition je ograničena serija najboljeg modela koji posvećujemo ovoj posebnoj prigodi bez preanca. Ručno izrađen, bild s.77 je jednostavno jedinstven.

Posebno izdanje s najfinijom zlatnom završnom obradom pretvara MODEL TELEVIZOR-a u ekskluzivno remek-djelo i tako slijedi korporativnu filozofiju: sofisticiran spoj visoke tehnologije, kvalitete u savršenstvu i izvanredne pametne funkcije.

Loewe – Made in Germany
www.loewe.tv

Loewe Gallery – Bednjanska 8, 10 000 Zagreb
01/4829 552

LOEWE.

PRIMJENA ZNANOSTI U KONSTRUKCIJI KABELA

Od svog osnutka američka tvrtka Analysis Plus vodi se načelom kako je u kabelu na prvom mjestu geometrija a potom kvaliteta žice

piše: Neven Kos

Upunoj vreći kabele (zvučničkih, mrežnih, USB i LAN) raznih proizvođača, koju smo dobili na testiranje, našlo se i nekoliko primjeraka strujnih modela američkog proizvođača Analysis Plus, i to model Power Oval 2 MkII Classic 1,8 m (580 €) i Power Oval 2 MkII WattGate Evo 1,8 m (930 €). Vjerujem kako je već iz naziva kabela jasno kako je riječ o jedinstvenoj žici, na čijim se krajevima nalaze različiti konektori, što predstavlja jedinu i značajnu razliku među njima. Kabeli su identični, a različiti. Identični u pogledu vodiča, a različiti u pogledu konektora. Na jeftinijem su modelu montirani WattGate konektori 320IEC/52666 (<http://www.wattgate.com/products/320i/>), a na skupljem WattGate Evo 330/350 Rhodium (<http://www.wattgate.com/products/330rhevo/>).

Sama tvrtka je osnovana 1992. godine i od tada znan-

stveno-istraživačkim pristupom stvara kabele u profesionalnom i segmentu kućnog audia. U ovom prvom prepoznati su kao jedan od češćih izbora profesionalnih glazbenika, producena-ta i tehničara, prije svega zbog visoke kvalitete patentiranih kabela i konektora. U segmentu kućnog audia prepoznatljivi su svojom šupljom ovalnom tehnologijom kod koje se vodiči koriste efikasnije i kod koje otporne raste s frekvencijom, zadržavajući visoku brzinu porasta, kada uredaj to zahtijeva.

Vodeći se pristupom kako je u kabelu na prvom mjestu geometrija a potom kvaliteta žice, i novi Power Oval 2 MkII ima novi dizajn opleta, a promjer vodiča je povećan na 2,6 mm. Osnovna postavka strujnog kabela jest da mora smanjiti šum do kojeg dolazi uslijed naglih promjena radi povećanih strujnih zahtjeva, a što Power Oval 2 MkII rješava niskom impedancijom.

U Analysis Plusu korištenjem računalne simulacije za optimizaciju dizajna sustava za distribuciju električne energije su otkrili da upravo patentirani šuplji ovalni dizajn osigurava kabel niskog induktiviteta bez upotrebe krutih i glomaznih

vodiča te time Analysis Plus kabeli imaju izuzetno mali šum i smanjenu pozadinsku buku.

Slušni test

Kablele smo poslušali u nekoliko konfiguracija - kao glavni vodič struje od zida do Wireworld strujne letve, nakon čega je svaki Exposure 3010S2 monoblok napajala kratka Supra LoRad 2.5 SPC Limited Edition, a u letvi se naložio iFi strujni filter AC iPuri-fier. Na kraju, skuplji Analysis Plus mrežni kabel smo koristili između zida i Wireworld letve, a jeftinijim smo priključili u struju prepočačalo Exposure XM7, u trenucima kada je isto bilo u sustavu, u alternaciji s Chord Hugo TT DAC/prepočačalom.

Naposljeku svaki je od Analysis Plus mrežnih kabela bio direktno ukopčan u Pass Aleph 3 izlazno pojačalo.

Dojmovi koje prenosimo pred-

stavlju svojevrsni presjek svega što smo čuli u gore opisanim konfiguracijama i možemo ukratko reći kako su Analysis Plus Power Oval 2 MkII kabeli izuzetno muzikalni, brzi i detaljni, s dobrim, čak i odličnim prostorom.

Zanimljive su i usporedbe ova dva kabela. Pa tako, kabel s jeftinijim WattGate konektorima ima odmah i jasno primjetnu manju zvučnu sliku, značajno spuštenu prema donjoj trećini prostora u kojem se zvučna slika nalazi. Naime, visinska dimenzija se u odnosu prema skupljenoj verziji spustila prema dolje u fizičkom smislu sa značajno reduciranim visinskom dimenzijom. Nadalje, svaki je ton nekoliko postotaka grublji, a definicija basa je mrivicu lošija. Nisam siguran bih li ove karakteristike uvijek i nužno prepoznao slijepim slušanjem, ali je cijela slika malo toplija i humanija pa ako sustavu trebaju upravo ove karakteristike, jeftinija inačica može biti dobro rješenje.

Također, srednjetonsko područje je kod jeftinije verzije strujnog kabela malo izraženije i grublje, ali nisam siguran koji bih od ova dva kabela radije slušao na duži rok. Vjerojatno onaj s Evo konektorima radi značajnije i obilatije zvučne pozornice, pogotovo u visinu. Možda, samo možda, čini se da je kod kabela s jeftinijim konektorima visokotonosko područje izraženije, ali ne bih se kladio da moram, jer navedeno može biti i posljedica izostanka grubosti kod skuplje verzije kod koje je visokotonosko područje tekuće, glade i mekše. Sve u svemu, Oval 2 s Evo konektorima predstavlja muzikalni kabel koji značajno pomaže pojačalu da svoj dio posla odradi kako treba.

Pri ruci smo, za usporedbu imali i popularan mrežni kabel iz Wireworlda. Usporedba s Wireworld Electrom 5 je zanimljiva - s Electrom 5 u

sustavu opet je bila izražena visinska dimenzija glazbe, zvuk je postao malo tamniji s mračnjom pozadinom, ali ne tako detaljan i s malim dodatkom topline u gornjem basu pa ako ostatak sustava prati ove karakteristike, Oval bi mogao biti poželjnije rješenje. Kod Electre 5 detalji u visokotonoskom području nisu tako izra-

Presjek interkonekcijskog kabela koji zorno prikazuje patentirani šupljji ovalni dizajn Analysis Plus kabela

**Radi se o
izuzetno
muzikalnim,
brzim i detaljnim
kabelima**

ženi kao kod ova Analysisa, pogotovo ne kao kod onog s običnim WattGateom, ali su lijepo uklapljeni. Neponosno nakon Ovala, Electre nedostaje malo ove otvorenosti koja krasi Analysis Plus, što je nadomešteno toplinom i mračnom

pozadinom, iako kod Electre nije svaki ton tako jasno ocrtan i izražen. Također, cijelokupna slika je malo pomaknuta prema naprijed i nema tu dubinu i kavernozni osjećaj prostora.

Zaključak

Zaključno, Analysis Plus Power Oval 2 MkII u obje verzije predstavlja zanimljivo rješenje ako strujnim kabelima trebate ili želite na zvuk sustava utjecati dodatkom brzine, otvorenosti i detalja. Iako ova kabela nose ove karakteristike, model sa skupljim WattGate EVO 350 (Schuko) i 350 (IEC) konektorima odskače ponekim detaljem i mekoćom visokotonoskog područja, ali prije svega impresivnom rekreacijom prostora u visinu, što slušanje čini zanimljivim i često impresivnim iskustvom. Svakako probati. ■

INFO: Audio Serum,
Tel. +386 1 320 60 23,
www.audio-serum.si

TEST DEFINITIVE TECHNOLOGY BP 9040 I CS 9060

Zvučnici ogromne

piše: **Dubravko Toplak**

Ako jednu seriju zvučnika možemo istaknuti da je najzaslužnija za strelovit uspjeh tvrtke Definitive Technology onda je to svakako BP serija.

Njihovi modeli su podjednako dobri za stereo reprodukciju kao i sustave kućnog kina

Prošlo je već dosta godina od kada smo prvi put testirali zvučnike iz serije BP američkog proizvođača Definitive Technology (Hi-Fi Media br. 69 / 2007), koji su s konceptom i ustrojstvom zvučničkih jedinica ugrađenih unutar samog zvučničkog kabineta, bili potpuno nešto novo. Na testu su pokazali iznimnu kvalitetu stereo i surround zvuka te smo ih ostavili kao referentni model za testiranje, posebice sustava kućnog kina. U međuvremenu je tvrtka prešla pod vlasništvo grupacije Sound United (Marantz, Denon, Bowers & Wilkins...), ali su u ponudi i dalje ostavili BP liniju zvučnika, doduše danas u poboljšanoj verziji. Upravo tu, poboljšanu verziju zvučnika smo uzeli na test - BP 9040 (prednji) i CS 9060 (centralni), kako bi ih izravno mogli usporediti sa starijom verzijom (BP 7006 prednji i C/L/R 2300 centralni). Spomenimo da Definitive Technology u novoj ponudi zvučnika iz serije 9000, uz testirane zvučnike, nudi još i tri prednja modela oznaka BP9020, BP9060 i BP9080x, te dva centralna zvučnika oznaka CS 9080 i CS 9040. Za stražnje surround zvučnike, na testu smo koristili model BP 1.2X, iz starije serije.

Već prilikom raspakiravanja zvučnika BP9040 iz kutije, bilo je jasno da su u Definitive Technology posvetili iznimnu pažnju i sasvim malim detaljima. Zvučnici se moraju izvlačiti iz kutije po posebnom redoslijedu (točan način izvlačenja prikazan je na vanjskim stranicama kartonske kutije, kao i unutarnjim, kada se kutija otvorii). Unutar kutije nalazi se zvučnik, umotan u tanku crnu vreću od tkanine, a preko nje je još dodatno navučena plastična vreća. Kutija se otvara odozdo, te osim zvučnika sadrži i jednu posebnu kutiju u kojoj su smješteni vijci, aluminijsko postolje, strujni kabel i knjižica s uputstvima (svaka od navedenih "stvari" ima svoje posebno udubljeno mjesto u spužvastom materijalu). Poprilično originalno i luksuzno pakiranje. Nakon što se pričvrsti aluminijsko

og potencijala

postolje na zvučnike (ista razina kvalitete aluminija se koristi iz izradu zrakoplova) i pričvrste nožice, na kojima zvučnik stoji (komplet sadrži dvije različite

verzije: tradicionalne šiljke i ravne noge za podove od tvrdog drva/parket), tek se tada zvučnik može izvaditi iz kartonske kutije i smjestiti u prostor. Atraktivna aluminijска baza, daje zvučniku dodatnu vibracijsku krutost i poboljšava stabilnost u usporedbi sa starijom serijom zvučnika.

Vizualno BP9040 zvučnik izgleda moderno i minimalistički, kombinirajući crno/aluminijsku boju, te će se bez ikakvog problema uklopiti u bilo koji moderni prostor. Tanak prednji profil zvučnika s izduženim stranama, čini BP9040 dizajnerski vrlo jednostavnim, a cijeli zvučnik je omotan crnom tkaninom, što je zaštitni znak Definitive Technology zvučnika iz prošlosti. Tkanina je posebno odabrana i potpuno je prozračna, kako ne bi imala nikakav negativni utjecaj na isporučeni zvuk. U slučaju da korisnik ošteti tkaninu, teško da će je moći sam popraviti, nego će zvučnik morati poslati natrag tvrtki Definitive Technology na popravak (ako pažljivo rukujete sa zvučnikom, to vam se teško može dogoditi – op. ur.). Na samom dnu prednje stane zvučnika, nalazi se mali logotip tvrtke, veliko slovo "D". Logo je vrlo mudro i pametno iskorišten. Kada zvučnik dobije pobudu signala iz receivera ili pojačala, logo počinje svjetliti LED diskretnom svjetlošću, te obavještava njegovog vlasnika da zvučnik radi. Nakon 20 minuta ne primanja nikakvog signala, logo "D" automatski prestaje svjetliti. U slučaju da će neke korisnike to svjetlo smetati, te im odvlačiti pažnju u mračnom filmskom okruženju ili u slušanju stereo glazbe, svjetlo se može iskljuciti, prekidačem na stražnjoj strani zvučnika. Na samom vrhu zvučnika nalazi se ploča od brušenog aluminija, koja se može skinuti (ploča je pričvršćena magnetima). Ispod aluminijске ploče, nalazi se maleni zvučnički priključak na kojeg savršeno sjeda, dodatni visinski modul zvuč-

nika oznaka A90 (u okviru pročitajte sve o A90 zvučniku). S A90 zvučnikom, BP9040 dobiva mogućnost reprodukcije visinskih zvučničkih kanala, koji su nužni za reprodukciju Dolby Atmos i DTS:X zvučnih zapisa. Ovo je savršeni primjer kako se u praksi pojedina tehnička ideja može jednostavno realizirati, te pružiti korisniku jednostavnu nadogradnju i poboljšanje zvuka u budućnosti (samo najjači model iz serije, BP9080x dolazi s već ugrađenim visinskim zvučnikom). Zadnja strana zvučnika sadrži već spo-

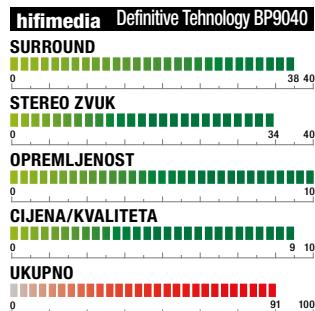
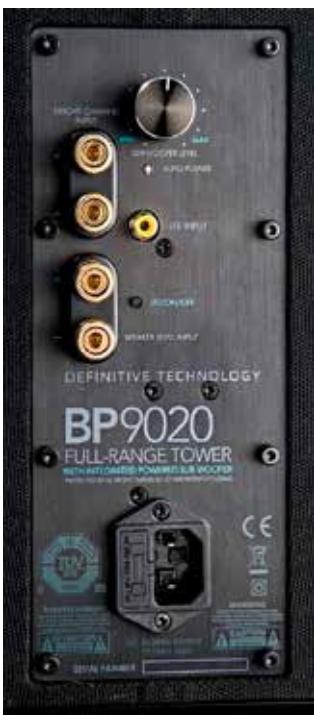
BP9040 imaju zvučničke jedinice smještene na prednjem i stražnjem dijelu zvučnika

menuti mali prekidач za isključenje svjetlosti "D" logotipa, par pozlaćenih zvučničkih priključaka, okretni gumb za izlazu kontrolu niskih frekvencija (utječe samo na frekven-

cije ispod 100 Hz, te stoga ne ometa ostala frekvencijska područja), jedan RCA mono LFE priključak za priključivanje subwoofera iz receivera i jednu mušku strujnu utičnicu. Uz uobičajeni par zvučničkih priključaka, tu je i još jedan, a služi kako bi se iz receivera mogao priključiti

i visinski zvučnički kanal (unutar kutije već je postavljen zvučnički kabel, koji vodi na vrh zvučnika i do A90). Važno je napomenuti da je dodavanjem muške strujne utičnice (na starijoj seriji zvučnika strujni kabel nije se mogao mijenjati), naknadno omogućeno eksperimentiranje s raznim strujnim kabelima. Time se zvuk samog zvučnika može unaprijediti i poboljšati u reprodukciji bas frekvencija, što je još jedna od prednosti nove verzije zvučnika. Ukupna kvaliteta izrade svih vanjskih komponenti je vrhunska.

Definitive Technology BP9040 zvučnici imaju dvije glavne prednosti koji ga izdvajaju od konkurenčnih i uobičajenih zvučnika (ne uzimajući u obzir mogućnost priključenja dodatnog visinskog zvučnika). Prva je njihov bipolarni ustroj ugrađenih zvučničkih

edinica. Definitive Technology BP9040 bipolarni zvučnici imaju zvučničke jedinice smještene na prednjem i stražnjem dijelu zvučnika, koji reproduciraju zvuk u fazi u oba smjera, naprijed i nazad. Takav dizajn ima izrazitu prednost stvaranja široke, duboke i prirodne zvučne pozornice, s kojom se većina zvučnika tradicionalnog dizajna, s direktnom reprodukcijom s prednje strane, jednostavno ne mogu mjeriti. Neki bi odmah mogli prigovoriti da u većini slučaja, takav svoje-vrsni kompromis ustrojstva zvučnika, donosi nedostatke fokusa pojedinih instrumenta ili glasova, unutar zvučnog polja. Na sreću, tvrtka Definitive Technology je postigla ogroman napredak kroz godine njihovog razvoja bipolarnog tipa zvučnika i maksimalno umanjila takav učinak, što se itekako osjetilo na samom testu.

Definitive BP9040 koristi vlastitu patentiranu bipolarnu tehnologiju ugradnje niza zvučnika FFBA (Forward Focused Bipolar Array). S prednje strane ugrađen je jedan 25,4 mm aluminijski kupolasti visokotonac, te dva

Bas područje pokriva aktivna bas jedinica i dvije pasivne membrane

114,3 mm srednjotonca, dok je na stražnjoj strani ugrađen jedan 25,4 mm aluminijski kupolasti visokotonac i samo jedan 1 x 114,3 mm srednjotonac. Zvučnici odostraga sviraju puno tiše od prednjih zvučnika (-6dB) stvarajući refleksiju od zida i čineći tako ukupnu zvučnu "sliku" prostorijom i dubljom. Zvučnici također koriste i

Definitive-ovu tehnologiju uravnoteženog dvostrukog surround sustava (BDSS), kako bi povećali izlaz i disperziju zvuka, te učinili da se zvuk srednjetonskog

područja čini "većim". Ovakom konstrukcijom zvučnika, želi se približiti raspodjela zvuka u prostoru, pod kutom od 180 stupnjeva (u slučaju korištenja četiri istovjetna zvučnika u suroundu, raspodjela je punih 360 stupnjeva).

Druga velika prednost BP9040 zvučnika je njegova konstrukcija bas zvučnika, s dodatnim pasivnim membranama i aktivnim pojačalom D klase. Na polovicama bočne lijeve strane zvučnika, ugrađen je jedan bas zvučnik veličine 203,2 mm, a odmah ispod njega je smješte-

Model	Definitive Technology BP9040
Karakteristike:	
Dizajn zvučnika	trosistemski
Konfiguracija kanala:	1.1
Snaga ugrađenog pojačala za subwoofer	300 W RMS (D klasa)
Preporučena snaga pojačala	50 do 300W
Visokotonac	1 x 25,4 mm aluminijski kupolasti (prednji) / 1 x 25,4 mm aluminijski kupolasti (stražnji)
Srednjotonac	2 x 114,3 mm (prednji) / 1 x 114,3 mm (stražnji)
Bas	1 x 203,2 mm subwoofer / 2 x 203,2 mm pasivna bas membrana
Frekvencijski raspon	22 Hz - 40 000 Hz
Impedancija (Ohma)	8 Ohma
Osjetljivost (dB)	92 dB
Materijal baze na kojoj stoji zvučnik	Aluminij koji se koristi u zrakoplovstvu
Vliječaste stezaljke	2 x pozlaćene
Audio ulaz	1 audio RCA za LFE kanal
Audio izlaz	specijalni konektor za spajanje kompatibilnog Dolby Atmos i DTS:X zvučnika za visinske kanale (A90)
Strujni prekidač	•
Okretni gumb za izlaznu razinu glasnoće basa	•
Prekidač za uključivanje/isključivanje osvjetljenja loga tvrtke	•
Muška strujna utičница	•
Ostalo	
Dimenzije (V x Š x D)	102,24 x 33,02 x 27,94 cm
Masa	16,33 kg
Info	www.sonusart.hr
CJENA	15.200,00 kuna

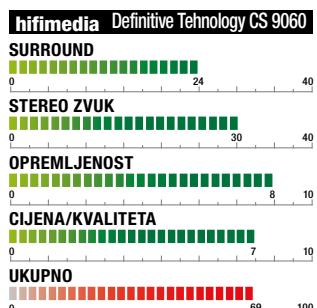
Model	Definitive Technology CS 9060
Karakteristike:	
izajn zvučnika	trosistemski
Snaga ugrađenog pojačala za bas	150 W RMS (D klasa)
Preporučena snaga pojačala	50 do 300W
Visokotonac	1 x 25,4 mm aluminijski kupolasti (prednji)
Srednjotonac	2 x 114,3 mm (prednji)
Bas	1 x 203,2 mm subwoofer (na vrhu)
Frekvencijski raspon	34 Hz - 22 000 Hz
Impedancija (Ohma)	8 Ohma
Osjetljivost (dB)	91 dB
Materijal baze na kojoj stoji zvučnik	Aluminij koji se koristi u zrakoplovstvu
Vliječaste stezaljke	1 x pozlaćene
Audio ulaz	1 audio RCA za LFE kanal
Strujni prekidač	•
Okretni gumb za izlaznu razinu glasnoće basa	•
Prekidač za uključivanje/isključivanje osvjetljenja loga tvrtke	•
Muška strujna utičница	•
Ostalo	
Dimenzije (V x Š x D)	17,78 x 58,7 x 14,25 cm
Masa	11,8 kg
Info	www.sonusart.hr
CJENA	6.100,00 kuna

na jedna pasivna bas membra-
na istih dimenzija, dok se na boč-
noj desnoj strani nalazi još jedna
pasivna bas membrana, rade-
ći zajedno u tzv. push-pull modu.
Ovakva kombinacija bas zvučni-
ka s pasivnim membranama, daje
dublje i učinkovitije bas frekven-
cije bez izobličenja. Poznato je da
višestruki bas zvučnici (subwooferi)
pružaju gladi i konzistentniji
odziv bas frekvencija. Cilj više-
strukih bas zvučnika nije pojača-
ti bas. Umjesto toga, više zvučni-
ka (kada su pravilno postavljeni)
daju glatkije basove na više mje-
sta na kojima se sjedi u prostoriji.
Definitive BP9040 zvučnici u paru
(može se primijeniti i za stražnje
surround zvučnike ako prostorija
svojom veličinom to dozvoljava)
upravo daju jednu takvu real-
nu konfiguraciju, koristeći više
bas zvučnika s pasivnim mem-
branama.

Ugrađeno pojačalo D klase
ima maksimalnu snagu od 300 W,
koristeći tzv. "Inteligentnu kon-
trolu basa" (DSP procesor) za
podešavanje izlazne jačine bas
frekvencija. To u praksi znači

da sav posao za pokretanje bas
zvučnika, obavlja ugrađeno poja-
čalo, ostavljajući vanjskom poja-
čalu, npr. vašeg AV receive-
ra, puno više snage i kontrole za
pokretanje srednjetonskih i viso-
kotonskih zvučnika. Ovo uveli-
ke pomaže u održavanju jasno-
će srednjih tonova i izbjegavanju
"grubih" zvukova niskih tonova,
što pridonosi poboljšanju foku-
sa cijele zvučne slike. Ugradena
izlazna kontrola zvuka za niske
frekvencije (nalazi se sa stražnje
strane zvučnika), osigurava u
potpunosti nesmetanu reproduc-
ciju i raspodjelu bas frekvenci-
ja ovako "velikih" zvučnika u bilo

kojem prostoru. To nas je ponovo oduševilo kao i na starijoj seriji zvučnika. Slušaonica u kojoj su bili smješteni zvučnici tijekom testa, bila je svega 18 m² i nije bilo nikakvih problema s basom.

Treba naglasiti da Definitive BP9040 zvučnici imaju veliku osjetljivost od 92 dB, pa neće biti nikakvih problema da ove zvučnike pokreću i egzotična pojačala male snage od nekoliko vata (lampaška pojačala). Zvučnici također zbog svoje konstrukcije moraju biti udaljeni od stražnjeg zida minimalno 15 cm, kako bi se dobila pravilna, koherentna i dubinska perspektiva zvuka.

Za razliku od prednjeg modela zvučnika BP9040, centralni zvučnik oznaka CS9060, nije rađen na bipolarnom principu ali ima dosta istih značajki. Zvučnik je sav obučen u prozračnu crnu tkaninu i na dnu prednje stranice također je postavljen svjetleći LED logo "D", koji radi na istom principu kao i na modelu BP9040. Po samom rubu, na lijevoj i desnoj

strani zvučnika, postavljen je aluminijski okvir na kojem zvučnik stoji odvojen od podloge. Ovakva izvedba zadovoljava sve kriterije vibracijske kružnosti, koje bi eventualno mogle negativno utjecati na isporučeni zvuk. Dizajnerski, CS9060 centralni zvučnik u potpunosti je zaokružio ukupnu vizualnu sliku s modelom BP9040 te su se odlično uklopili u interijer prostorije. Na stražnjoj strani nalazi se jedan par pozlaćenih vitičastih zvučničkih priključaka, okretni gumb za izlaznu kontrolu bas frekvencija, malena tipka isključenja/uključenja osvjetljenja loga D, jedan RCA mono LFE priključak za eventualno priključivanje subwoofera izlaza iz receivera, jedna muška strujna utičnica, te bas refleksni otvor. Na prednjoj strani zvučničkog kabinta su prema slušatelju okrenuta dva 114,3 mm srednjetonoska zvučnika, između kojih je smješten jedan 25,4 mm visokotonoski aluminijski kupolasti

Aktivni centralni zvučnik nije rađen na bipolarnom principu

zvučnik, a na gornjoj strani se nalazi jedan 203,2 mm bas zvučnik. Dok su se ostali proizvodnici centralnih zvučnika fokusirali na reprodukciju samo glasovnog dijaloga, CS9060 ide punu dalje i dublje, te korisniku pružaju potpuno zaokruženi zvuk punog spektra. Centralni zvučnik može isporučiti zvukove u frekvencijskom rasponu od 34 Hz - 22.000 Hz, što mnogi samostojeci zvučnici nisu u stanju. Vrhunac na kraju je i njegova visoka osjetljivost od 91dB, te snaga ugradenog pojačala D klase od 150 W. Iako mnogi

misle da sam centralni zvučnik nije toliko bitan u surroundu, potpuno su u krivu. Centralni zvučnik je uvijek u radu, te u središtu zbijanja prilikom reprodukcije i ako on nešto krivo reproducira i isporučuje, pokvariti će ukupan doživljaj zvuka, neovisno koliko su dobri svi ostali zvučnici u sustavu.

Zvuk

Promjene koje su napravljene na novoj seriji Definitive-ovih zvučnika, u odnosu na stare serije, bili su u potpunosti primjetni na testu i to u svim segmentima zvuka. Srednjetonoski i visokotonoski spektar je sada puno finije razrađen i ukupno čišći, pa do izražaja dolaze i najsitniji detalji pojedinog instrumenta ili izvodača. Preklapanja između oba spektra su bez nekih zamjerk i nikada nije bilo pri-

Definitive Technology BP9040

- ▲ Modern dizajn
- ▲ Fantastična kvaliteta stereo i surround zvuka
- ▲ Vrhunski zvuk na svim frekvencijama
- ▲ Fenomenalna bas reprodukcija
- ▲ Izvrsna tonska ravnoteža
- ▲ Ugrađeno pojačalo D klase za bas
- ▲ Inteligentna kontrola basova
- ▲ Dubinska perspektiva zvuka
- ▲ Priklučak za dodatne visinske zvučnike za Dolby Atmos / DTS: X (zvučnik nije uključen)
- ▼ Cijena
- ▼ Ako se omot od tkanine ošteti, cijeli zvučnik mora se vratiti u tvornicu na popravak
- ▼ Svaki zvučnik zahtjeva električnu utičnicu

Bas je puno precizniji, s većom kontrolom i ogromnim potencijalom nesmetanog ispunjavanja prostora zvukom, neovisno da li se radi o maloj ili srednje velikoj prostoriji. Bas frekvencije će vas jednostavno obuhvatiti i natjerati na pomisao, zašto prije nisam imao ovakav bas na svojim prijašnjim zvučnicima ili to nisam nikada čuo kod prijatelja, Malo mekši karakter bas, nije niti u jednom trenutku pokazao znakove posustajanje ili nedostatka energije.

Definitive Technology A90

Kada je Definitive Technology A90 visinski zvučnik priključen na prednji BP9040 zvučnik, čini jednu kompaktnu i estetsku cjelinu, ne odajući nimalo da je to dodatni zvučnik (dimenzije 9,5 cm x 15,2 cm x 33 cm - V x Š x D). Ugrađene zvučničke jedinice postavljene su na vrh zvučnika i to pod određenim kutom, kako bi se zvuk ravnomjerno odbio od stropa prema samom slušatelju, te dobio gotovo istinski doživljaj kao da je zvučnik stvarno ugrađen u strop. Ugrađeni je 1 x 25,4 mm aluminijski kupolasti visokotonac i 1 x 11,5 mm bas/srednjetonoski zvučnik. S obzirom na istovjetne ugrađene zvučne jedinice, A90 zvučnik daje potpuno konzistentan i istovjetan karakterni zvuk, savršeno se nadopunjujući sa svim zvučnicima serije BP 9000. A90 ima frekvencijski raspon od 86 Hz - 40 kHz, što je veći frekvencijski raspon od očekivanog raspona za visinski zvučnik. Većina zvučnika na tržištu koji podržavaju Dolby Atmos tehnologiju ne pružaju tako širok frekvencijski odziv kao Definitive Technology A90. Zapravo većina ne prelazi preko 150 Hz, pa je dobro znati da ovaj zvučnik zapravo reproducira gotovo oktavu nižu od većine zvučnika s Atmosom opcijom. A90 ima impedanciju od 8 Ohma, osjetljivost od 89,5 dB, a preporučenu snagu pojačala je od 25-100 W. Iako ga nismo imali na testu jedva čekamo da ga isprobamo u budućnosti s BP9040 (jedan par ima cijenu od 4.500,00 kuna).

je. Pokušali smo čak bas pojačati iznad neke "normalne" granice za prostor u kojem smo testirali zvučnike (pomoću okretnog gumba na zadnjoj strani zvučnika) i ostali ugodno iznenadeni, da korisnici ovih zvučnika doista mogu fino postaviti bas, bez neke "veće" ugroze kvalitete ukupne zvučne slike. U slučaju pretjerane izlazne kontrole bas frekvencija, korisnik će u potpuno biti svjestan kada je pretjerao s bas frekvencijama, jer će izgubiti fokus zvukova ostalih dijelova spektra i to je znak da bas treba smanjiti. U svakom pogledu kontrola basa je impresivna i teško da se poslije ovoga iskustva može "živjeti" s nekim drugim zvučnikom (pogotovo u malom prostoru), a da nema aktivnu kontrolu basa. U surroundu, kada je u "igri" i centralni zvučnik, dobili smo iste rezultate. Čisto i razgovijetno visokotonosko i srednjetonosko područje, čini bitnu razliku u odnosu na starije serije. I dubina basa kao i njegova kontrola bila je impresivna, te definitivno bolja nego na prijašnjoj seriji. Kombinacija centralnog CS9060 zvučnika s parom prednjih zvučnika BP9040, dala je jednu impresivnu prednju zvučnu sliku. Precizno, točno i razgovijetno riječi su kojima možemo opisati zvuk ove Definitive-ove kombinacije. Bas je i tu pokazao ogroman potencijal, doslovno može slušatelja pretresti u njegovom naslonjaku (npr. filmovima U-571 ili The Haunting – Progonjeni) i tjerati ga na iščekivanje scene koja slijedi. Dubina i širina zvučne pozornice je i ovdje bila nešto manjeg opsega ali s preciznim i jasnim fokusom. Definitive-ov "trojac" još uvijek ima puno veću dubinsku perspektivu nego klasični zvučnici, koji nisu bipolar-nog tipa. Ukupno gledajući, ovi zvučnici kvalitetom zvuka mogu u potpunosti zadovoljiti stereo slušatelje, a oni koje vole više surround zvuk, bit će nagrade ni izvrsnom kvalitetom zvuka, od kojeg će se teško odvojiti.

Cisto i razgovijetno visokotonosko i srednjetonosko područje

Zaključak

Serija zvučnika Definitive Technology 9000, odražava najnovija promišljanja tvrtke u pogledu konstrukcije, ugrađenih komponenti i dizajna, kako bi unaprijedili zvuk, a testirani komplet je to u potpunosti dokazao. Odličan stereo i surround zvuk, zadovoljiti će svojom reprodukcijom zvuka čak i one zahtjevnije korisnike. Integrirani bas zvučnici s pasivnim membranama, kontro-

liranim ugrađenim pojačalima D klase, nude duboke i snažne basove, bez potrebe za zasebnim glomaznim subwooferima. Filmski materijali zvuče prostrano, dijalazi su vrlo detaljni, a ukupni doživljaj je fenomenalan. Uz sve to, BP9040 zvučnici nude zaista urednu Atmos opciju za korisnike koji ih u bliskoj budućnosti jednostavno žele nadograditi na Dolby Atmos i DTS: X zvuk. Testirani Definitive Technology paket zvučnika opravdao je naša očekivanja, nudeći kvalitetnu i drugačiju "percepciju" zvučne slike, koju teško mogu pružiti tradicionalni

modeli zvučnika. Svi oni koji se muče s malom dubinskom perspektivom zvuka, nekontroliranim basom, neujednačenosti i nedostatkom detalja s Definitive Technology prednjim BP9040 zvučnicima, te centralnim CS9060 zvučnikom (za ljubitelje surround zvuka), dobiti će odličan komplet, kojem se teško može nešto ozbiljno zamjeriti. Kao što je bio slučaj i kod prvog susreta s ovim proizvođačem, Definitive Technology BP9040 i CS9060 zvučnici ostaju u našem trajnom vlasništvu kao novi referentni zvučnici za testiranje surround zvuka. ■

Unaprijedi doživljaj

PASS INT-60 Integrirano pojačalo

"Dominantna osobina INT-60 bila je usisati me i zalijsipiti za fotelju jer je nastavio reproducirati glazbu s toliko prikrivenog okusa, prirodne boje i više svega da nikada nisam mogao pustiti samo jednu ploču i otici u krevet na vrijeme."

Stereophile

"Toplo vam preporučujem da pravovjerite ovo izvanredno audio postignuće."

Positive Feedback

"Ako želite čuti prelijepu glazbu iz integriranog pojačala koje je napravljeno da traje cijeli život i izgleda kao lijepa zvjerka bez da stalno petljate s vašim sustavom, onda je integrirano pojačalo Pass Labs INT-60 za vas."

HomeTheaterReview.com

PASS
Pass Laboratories

C
AUDIO
CENTAR

www.passlabs.com, www.audiocentar.hr

Mali i lagani projektor kao izvor svjetla koristi laser, što je do nedavno bilo rezervirano samo za jako skupe modele

Mali "div" iz Epsona za velike dijagonale ekrana

piše: **Dubravko Toplak**

Već dulje vrijeme u časopisu Hi-Fi Media nismo imali na testu neki projektor, od modela Optoma HD 25 u 94. broju, a od tada se situacija na tržištu poprilično promjenila. Postojeće tehnologije su poboljšane i nadopunjene s nekim boljim tehničkim rješenjima. Najveća promjena se dogodila u izvoru svjetla, jer većina novih projektorova kao izvor svjetlosti koristi laser, što je do nedavno bilo rezervirano samo za jako skupe projektoare, dok to sada više nije tako. Lasersko osvjetljenje ima i testirani Epsonov EF-12 projektor, koji uz to nudi pregršt zanimljivih karakteristika.

Epsonov EF-12 je mali i lagani projektor dimenzija svega 175 x 175 x 135 mm (širina x dubina x visina), a težine 4,7 kg. Kockasto kućišta mat crne boje izgleda vrlo lijepo i odmah je jasno da je projektor dizajniran da se bez ikakvog napora može nositi iz jedne u drugu prostoriju (npr. može se bez problema odnijeti i na more, tijekom godišnjeg ili bilo gdje drugdje). Projektor se može pričvrstiti i na strop ako

ga nemate namjere pomjerati, jer u kompletu dolazi i stropni metalni nosač. Na samom vrhu kućišta nalaze se samo osnovne funkcione tipke: uključivanje

i isključivanje projektila, pričuvanje uključivanje i isključivanje video signala, uključivanje načina rada s Bluetooth zvučnikom i podešavanje glasnoće zvučnika i slušalice.

Na lijevoj bočnoj strani nalazi se pristojan set AV priključaka koji uključuju:

2 x HDMI (jedan s ARC-om), 1 x USB za pohranu, 1 x 3,5 mm audio izlaz i 1 Mini USB (za servis). Naravno, tu je i strujni priključak, a elektronika je smještena

u vanjskom adapteru kako se projektor ne bi dodatno zagrijavao. Dva HDMI priključka (podržavaju 1080p HD izvorni video, a reproducirati će i 4K

izvore ali samo u 1080p rezoluciji), omogućuju npr. priključivanje Blu-ray uređaja, mrežnog uređaja, satelitskog prijamnika ili čak konzole za video igre, što je i više nego dovoljno za jedan tako mali projektor. Jedan od HDMI priključaka kompatibilan je s protokolom ARC, koji omogućuje slanje zvučnog zapisa na soundbar ili sustav kućnog kina kako bi ukupan zvučni doživljaj, uz veliku sliku, bio još impresivniji, pogotovo ako se gleda neki filmski spektakl. Epson je namjerno postavio sve AV priključke s bočne strane kako bi njegovi korisnici, ako žele, projektor mogli koristiti polegnut na njegova leđa i projicirati sliku na strop. To će svidjeti svima onima koji žele ležeći iz kreveta gledati sliku na

Podržava 4K izvore, ali ih reproducira u 1080p rezoluciji

stropu ne pomičući glavu, što je vrlo domišljato.

U kompaktno kućište projektor ugrađena su čak dva 5W stereo zvučnika koji su vodoravno okrenuti pod određenim kutem kako bi raspršivost zvuka u prostoru bila što bolja. U njihovom dizajnu glavnu je ulogu igrala tvrtka Yamaha, koristeći njihovu AudioEngine DSP tehnologiju. Mogućnosti DSP obrade zvuka daje dovoljno glasnoće da se napuni velika obiteljska soba uz iznenadjuće dobru kvalitetu zvuka te uz pristojan bas za tako mali projektor, što je dodatni plus ovog uređaja. Zbog veličine i praktičnosti Epsonovog projektoru ugrađeni zvučnici su definitivno jedan od najboljih atributa EF12. Dodatna interesantna stvar je što se ugrađeni sustav zvučnika može koristiti i kao bilo koji drugi vanjski Bluetooth zvučnik, bez projekcije slike i trošenja osvjetljenja projektoru.

Već smo spomenuli da Epsonov projektor koristi lasersko osvjetljenje koje daleko nadmašuje vijek trajanja klasičnog osvjetljenja halogene svjetiljke. Prije svega, laserska svjetlost otprilike je dvostruko svjetlijia od svjetlosti halogene svjetiljke, koja se koristi u tradicionalnom projektoru. Drugo i vrlo važno svojstvo je vijek trajanja lasera od čak 20.000 sati, što bi jednostavnom računicom značilo sljedeće - ako korisnik dnevno ima uključen projektor po 5 sati u prosjeku, projektor može koristiti čak 10,9 godina prije nego što lasersko osvjetljenje prestane raditi. Lasersko svjetlo upareno je s LCD dizajnom s tri čipa (3LCD) i koristi dikroična zrcala. Dikroična zrcala imaju na sebi poseban premaž koji odražava samo svjetlost jedne vrste valne duljine. Bijelo svjetlo udara u zrcala i svako od njih odbija snop crvene, plave ili zelene svjetlosti. Tri LCD mikropanela primaju jedan od tri svjetlosna toka i stvaraju jednobojnu sliku. Te se tri slike zatim kombiniraju pomoću prizme kako bi se stvorila izvorna slika u boji koja pro-

Postavljanjem AV priključaka na bočnu stranu projektoru omogućena je projekcija slike na strop iznad kreveta

lazi kroz leću i koja se projicira na zaslon. Koristeći gore opisanu tehnologiju 3LCD i laserski izvor svjetlosti, Epsonovom EF-12 projektoru osiguravaju impresivnu svjetlinu od 1.000 lumena s visokim omjerom kontrasta mjerenih

na 2.500.000:
1. Dijagonala
reproducira-
ne slike se pro-
teže od 76 do
381 cm, ovisno
koliko je pro-
jektor udaljen
od zida, jer ovaj

projektor nažalost nema zoom pa slika ovisi o samoj udalje-
nosti projektoru od površine na
koju se projicira slika. Šteta što

i to Epsonovi konstruktori nisu uspjeli ugraditi u EF-12.

Još jedna od prednosti Epson EF-12 je i to što je on biti Android TV projektor, jer koristi Android operativni sustav, a to omogućuje pristup

mnogim internetskim video usluga-
ma (npr. YouTube,
Google Play, itd.),
kao i preuzima-
nje ogromnog broja
Android aplikaci-
ja. Da bi korisni-
ci uživali u svemu

tome, jednostavno
trebaju priključit Epson EF-12
Android TV projektor na kućnu
Wi-Fi mrežu i tada može početi
uživanje na velikom "ekranu".

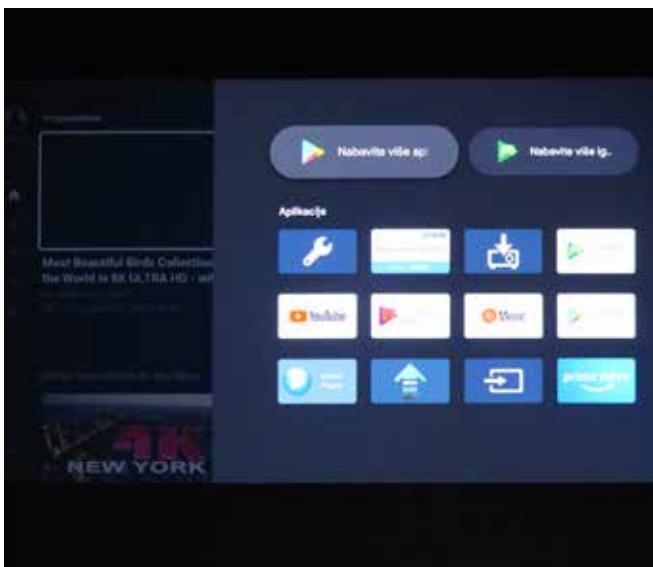
Ugrađena dva zvučnika su dovoljna da se napuni velika obiteljska soba

Rukovođenje

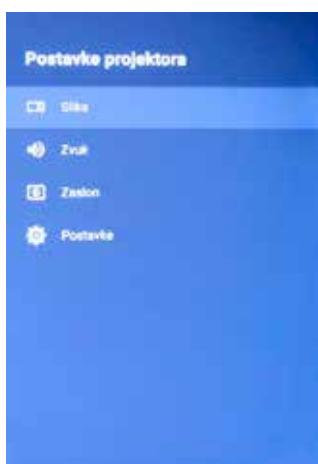
Kada se projektor prvi put uključi, mora se proći ubiča-
jena rutina postavljanja prema
uputama koje se projiciraju na
ekran. Pri tome treba paziti na
jednu stvar. Prema zadanim
postavkama, projektor pret-
postavlja da se želite poveza-
ti s internetom pomoću bežič-
ne Wi-Fi mreže. Također daje
mogućnost povezivanja putem
mreže, ali na zaslonu, u vodi-
ču za brzi početak ili u kori-
sničkom priručniku nema infor-
macije da za to korisnik treba
dokupit i USB mrežni adapter.

Sliku s projektoru se može
postaviti u samo nekoliko minuta
pomoću automatskog fokusa
i automatskog trapeza. Najbolje
je osnovne postavke ostaviti
onakvima kakvima ih je posta-
vila automatika. Iznenadeni
smo bili koliko dobro je radio
auto fokus. Prilikom slanja slike
na zid ili platno, Epson postav-
lja nekoliko zelenih točaka
na ekranu koje će automati-
ski fokusirati i poravnati proj-
iciranu sliku, što radi savrše-
no i niti u jednom trenutku nije
bila potrebna dodatna interven-
cija korekcije autofokusa. Ako
premjestimo projektor, nakrat-
ko će pokazati testni uzorak
prije ponovnog poravnavanja
i sve će biti kako je bilo i prije
pomicanja projektoru s pret-
hodnim podešavanjima. Epson
u postavkama ima i postavku
za "podešavanje kuta", tako da
korisnici mogu dobiti savrše-
no pravokutni zaslon, te s time
neće biti nikakvih problema.
Automatski fokus i podešava-
nje kuta mogu se aktivirati po
potrebi s daljinskog upravljača,
što podešavanje projektoru čini
zaista jednostavnim. EF12 nudi
izbor od šest načina slike kao i
kod bilo kojeg TV-a. Najsvetlijia
opcija "Dinamično", pokazu-
je malu zelenu pristranost,
što se i očekuje za najsvetlijiji
način rada na bilo kojem projektoru. Međutim, to je dale-
ko manje očito nego kod mnogih
drugih projektoru, a većina
će ga ljudi smatrati i više nego
prihvatljivim kad im treba veli-
ka svjetlina, pogotovo ako se

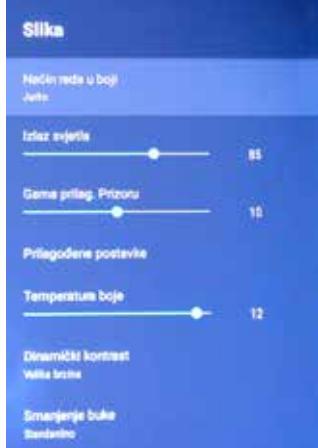
Osnovni izgled aplikacija i izbornika

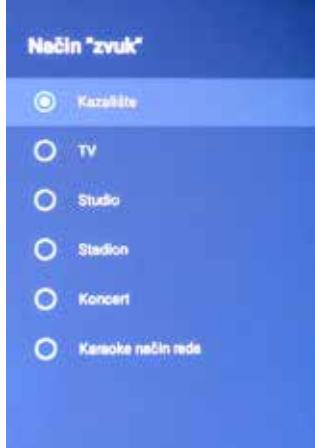
Osnovni izbornik podešavanja

Podešavanje geometrije slike

Izbornik podešavanja slikovnih mogućnosti

Različiti odabiri izlaznog DSP zvuka iz zvučnika

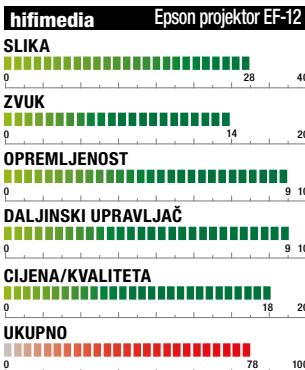
projektor mora "boriti" s dnevnom svjetlošću tijekom dana. Svi ostali načini (jarko, svjetlo kino, kino i prirodno) pružaju puno neutralniju boju, uz samo malu razliku od jednog do drugog načina. Mod "Svjetlo kino" izdvaja se od ostalih zbog preciznosti boja, a posebno s detaljima sjene i kontrasta. EF12 ima u Google Chromecast unutar sebe koji omogućuje jednostavan prijenos videozapisa i glazbe s telefona, tableta ili računala na projektor, što bi mogla biti jedna od bitni značajki, uz sve gore spomenute, a koja će mnoge korisnike dodatno zainteresirati za ovaj Epsonov projektor. Iako projektor ima ugrađeni ventilator, mi ga tijekom testa govo nismo čuli jer njegova buka iznosi svega 27 dB (po Epsonu) što je u pravilu tiše nego što je uobičajena buka u zatvorenim prostorijama. Za one koji su se mislili igrati preko ovog pro-

jektora (pomoću konzola ili PC računala), to nije baš preporučljivo jer kašnjenje reakcije (pritiska na kontroler ili tipkovnicu) je vidljivo i to će ometati igračko iskustvo.

Daljinski upravljač prikladne je veličine, niti preveliki niti premali, te će odgovarati većini korisnika. Sve potrebne funkcije tipke lako su dostupne na daljinskom upravljaču. Na vrhu su funkcione tipke za pristup različitim ulazima i aplikacijama - uključujući i namjensku tipku za YouTube. Tu je i ugradeni mikrofon koji omogućuje pristup Google Asistentu. Daljinski upravljač nema pozadinsko osvjetljenje, ali savladavanje i pamćenje gdje je koja funkcionska tipka vrlo brzo se svladava, čineći ga jednostavnim za upravljanje projektorom.

Slika i zvuk

Kao i kod većine projektorova za vrhunski prikaz slike

Epson projektor EF-12

- ↑ Odličan dizajn
- ↑ Dugovječni izvor laserske svjetlosti (20.000 sati)
- ↑ LCD s tri čipa (3LCD)
- ↑ Izvorna 1080p rezolucija; podržava 4K UHD (3.840 puta 2.160)
- ↑ Integrirani Android TV
- ↑ Yamaha zvučni sustav s AudioEngine DSP tehnologijom
- ↑ Kompatibilan s Google asistentom
- ↑ Lako rukovanje projektorem
- ↑ Wi-Fi
- ↑ Dva HDMI priključka
- ↑ Ulaz za slušalice
- ↓ Umjerena svjetlina projektor-a dostatna za tamne ili polutamne prostore bez danjeg svjetla
- ↓ Nema futrole za nošenje / spremanje
- ↓ Nema poklopac za zaštitu leće

potrebno je odgovarajuće platno i tu je slika s Epson EF12 bila jako dobra. Imajući na umu da uobičajena projekcija slike na ravan i bijeli zid inače zaoštaje po kvaliteti prikaza, može se reći da je i u tim okolnostima ovaj projektor pokazao zapravo zavidnu razinu kvalitete. Kod gledanja video materijala s HDR signalom projektor će je automatski registrirati. Nakratko će se pojavit informativna traka u gornjem lijevom dijelu zaslona, kako bi se potvrdila razlučivost i HDR verzija (bilo HDR10 ili HLG) signala. HDR slika davala je vrlo sjetle, bogate i prirodne boje, više nego što bismo očekivali. Kod uobičajenih video materijala bilo je vidljivo malo "pomanjanje" detalja u mračnim scenama i niži kontrast. Najbolje je koristiti mod "Svjetlo kino", jer su tu slikovni parametri bili najbolje prikazani i bili smo više nego zadovoljni dobivenim

rezultatima. Korištenjem projekta prilikom danjeg svjetla umanjuje se kvaliteta doživljaja pa je preporuka da se projektor koristi u polumračnom ili potpuno zamračenom prostoru.

Ugrađeni stereo zvučnici, podešeni s Yamahinim AudioEngine DSP tehnologijom, daju zaista impresivan zvuk, s obzirom na male dimenzije projektora. Čak i pri glasnoći od 70-85%, zvučnici su zvučali lijepo i jasno, uz dobru kolicinu basa, bez nekakvih nedefiniranih izobličenja. Tek pri kraju pojačanja dolazi do nežlenih izobličenja zvuka, ali to je pomalo i očekivano. Većina korisnika neće niti imati neku veliku potrebu za drugim izvorom zvuka osim ako nisu zagrijeni filmofili i žele snažnu zvučnu podlogu te osjećaj zvuka kao u kinu. Za gledanje uobičajenih TV programa, Epson daje sasvim dovoljno jasan i razgovjetan zvuk. Kao što je već spo-

Model	Epson projektor EF-12
Značajke	
Projekcijski sustav	Tehnologija 3LCD, RGB sustav za projekciju sa zatvaračem na bazi tekućih kristala
Izvor svjetlosti	Laser
Rezolucija prikaza	Full HD (1080 x 1920)
Omjer slike	16:9
Obrada videozapisa	10 Bit
Kontrasni odnos	2.500.000 : 1
Snop svjetla u boji	1.000 lumen-500 lumen (štедljivo)
Učestalost osvježavanja okomite 2D slike	192 Hz - 240 Hz
Projekcijski omjer	1,00 - 1,00: 1
Otvor blonde	2
Fokus	automatski
Veličina projekcije	od 76 cm do 3,81 cm maksimalno
Najkraća/najduža projekcijska udaljenost	1,33 m (60 inča platno)
Ispravak iskrivljenja	Automatski okomito: ± 34 °, Automatski vodoravno ± 40 °
Yamaha zvučni sustav	• (5W) + Yamaha AudioEngine DSP
Operativni sustav uređaja	Android
Priključci	
2x HDMI ulaz (od kojih je jedan ARC kompatibilan)	•
1x USB A	•
1x mikro USB ulaz	•
1x 3.5 mm mini izlaz za slušalice	•
Ostalo	
Razina buke	Normalno: 27 dB (A) - Štedljivo: 22 dB (A)
Mjere proizvoda	175 x 135 x 175mm (širina x dubina x visina)
Masa proizvoda	2,1 kg
Jamstvo	60 mjeseci ili 12.000 h
Info	www.epson.hr
CIJENA	7.999,00 kuna

menuto, Epson je toliko siguran u audio sustav projekto-ra da korisniku omogućuje da ga koristi kao Bluetooth zvučnik, čime smo i sami bili ugodno iznenadeni. Pri tome Epson omogućuje isključivanje laserskog svjetla na projektoru, kako bi se študio laser, dok se reproducira glazba.

Zaključak

Kako god da okrenemo, Epsonov EF-12 je potpuno iznenadenje u svojem cijenovnom razredu. Malih dimenzija (lako prenosiv), lasersko osvjetlje-nje (20.000 vijek trajanja), 3LCD tehnologija, HDR podrška za HDR10 i HLG, velika dijagonala slike od 76 do 381 cm (ovisno o udaljenosti od zida), ugrađeni stereo zvučnici (mogu se koristiti kao vanjski Bluetooth

zvučnici), Android TV (omogućuje pristup mnogim internetskim video uslugama), odličan automatski fokus, jednostavnost upravljanja, izlaz za slušalice - ovo su samo neke od mogućnosti s kojima smo izuzetno zadovoljni. Kada bi još imao zoom opociju i nešto jaču izlaznu svjetlost (nekih 200-300 lumena više) bio bi gotovo idealan za bilo kojeg korisnika u bilo kojim svjetlosnim uvjetima (dobro, ne baš za one koji traže najbolje slikovne rezultate). U svakom slučaju, malo se što može prigovoriti Epsonovom EF-12 projektoru i svaki korisnik bit će i više nego zadovoljan dobivenim rezultatima, kako sličkovnim, tako i njegovim jednostavnim rukovanjem. Bez ikakve rezerve, Epson EF-12 zaslužuje našu preporuku. ■

Ne postoji niti jedna druga audio kompanija koja se drži svojih principa tako beskompromisno kao Grado. Njihove slušalice nisu promjenile dizajn već trideset godina. Konzistentno rade samo slušalice otvorenog tipa. Ako na Internetu potražite slike prvih Grado slušalica HP-1, poveznica s aktualnim testiranim modelom je više nego očita. Godine 1991. uvode prvi plastični model (upravo model 80) koji izgleda gotovo identično kao i danas osim što imaju nešto manji volumen kućišta, ali to je to. Kasnije tijekom godina ustašile su se oznake jeftinijih modела na brojkama 60, 80 i 125. Kroz godine smo imali nekoliko evolucijskih pomaka i svaki je dobio svoje slovo pokraj naziva. Redom, 80i, 80e i sada na kraju 80x. Svaki puta radio se o evoluciji postojećih proizvoda. Grado je i dalje obiteljska tvrtka iz Brooklyna i još uvek se sve proizvodi ručno. Popularnost tvrtke Grado nakon predstavljanja prvih slušalica konstantno raste. Posljednjih godina velika većina ljudi sluša glazbu na slušalice i samim time tržište postaje sve veće. Grado se nije promjenio skoro ništa, ali svjet je i odjednom se on približio Gradu. Dizajn Grado slušalica je mnogima retro, a ne zastarjelo. Njihove slušalice kao da pripadaju nekim prošlim vremenima, a nagrade u specijaliziranim audio časopisima samo pokazuju koliko često "pometu" svu konkureniju u cijenovnoj kategoriji po kvaliteti zvuka. Do sada smo imali prilike poslušati mnoge Grado slušalice raznih cijena i generacija. Vrlo je zanimljivo kako se zvuk mijenja, ne brzo, ali kroz godine se ipak mijenja u jasnom smjeru.

Prije opisa zvuka trebamo odgovoriti što se zapravo promjenilo u odnosu na Grado 80e model. Prva stvar koja odmah upada u oči je kabel koji je sada u bužiru od tkanine. Slaba točka prošlih Grado modela sa stajališta dugotrajnih korisnika je osjetljivost kabela, a čini se da je to riješeno s novim modelom. S druge strane, taj novi i deblji kabel dodao je nešto težine i krutosti koje starije slušalice nisu imale. Kako bi povećali udobnost, Grado je ipak

X SERIJA

piše: **Jagor Čakmak**

dodao mekanu spužvu u nosač koji ide preko glave, tako da su sada i nešto udobnije. Vizualno sve ostalo je apsolutno isto. Naravno, ima promjena i u unutrašnjosti. Nova zvučnička jedinica četvrte generacije sada ima snažniji magnet, lakšu zavojnicu i impedanciju od 38 Ohma (stara je imala 32 Ohma). S druge strane povećana je osjetljivost te je ona sada 99,8 dB, skoro 2 dB više u odnosu na stari model 80e.

Zvuk

Što sve ove promjene zapravo znače u praksi? Novi model zvuči preciznije i detaljnije u srednjem te visokom dijelu spektra. Pojednostavljeno, ako zvuk usporedimo s nekom grafikom, imate osjećaj kao da je netko povećao rezoluciju. A upravo ta transparentnost u reprodukciji prostora, detalji i čistoća glasa pjevača su nešto što niti jedan drugi proizvođač nije uspio napravi-

ti niti s duplo skupljim slušalicama. Na tržištu ne postoje slušalice zatvorenog tipa koje će s takvom lakoćom reproducirati glazbu. Glas Melanie Gardot na albumu Live In Europe reproducirani je iznimno čisto i prirodno, s puno prostora oko ostalih izvođača. Reprodukcija kontrabasa ovoga puta ide puno čvršće i nešto dublje nego na pret-

GRADO SR80X

Osjetljivost (1mV):

99,8 dB

Impedancija:

38 Ohm

Konektor:

3,5 mm, 6,3 mm adapter

Masa:

150 g

Dužina kabela:

2,5 m

Cijena:

1.219 kn

INFO:

Audio centar, tel. 091/500 25 35,
info@audiocentar.hr

hodnom SR80e modelu, ali je bas ipak nešto manjeg volumena nego na nekim (cijenom) konkurenckim slušalicama zatvorenog tipa. Jednako tako izvadak Prokofievog Romea i Julie je zvao izvrsno, mnoštvo sitnih detalja u puno prostora prezentirano je slušaču bez da su postali naporni nakon dužeg slušanja. Međutim, da bi izvukli maksimum iz ovih slušalica potrebno je ipak imati nešto bolji izvor zvuka od laptopa, tako da je pretpočaćalo za slušalice/DAC u jednom trenutku svakako za preporuku, zato što SR80x znaju ponekad zvučati nešto otvorene, detaljnije nego modeli iz prošle serije 60. Skladba "Man & Machine" s live albuma grupe Kraftwerk je odsvirana jako precizno, detaljno, dinamički snažno, ali s nešto manje najdubljih tonova (za koje znamo da se nalaze u pozadini ove snimke) što nikako ne umanjuje njihovu voluminosnu reprodukciju. Još jedna od karakteristika koju svakako treba naglasiti je da su ovo jedne od rijetkih slušalica koje ne treba slušati glasno kako bi pokazale svoj maksimum.

Zaključak

Modele 60 i 80 već godina hvalimo kao najbolje u svojoj cijenovnoj kategoriji, a Grado je s modelom 80x dodatno podigao ljestvicu kvalitete. Trenutno na tržištu ne vidimo slušalice koje mogu konkurirati modelu Grado SR80x po pitanju detalja, ocrtavanju prostora i toj lakoći reprodukcije glazbe. Kad bi bao područje moglo ići još malo dublje u nekim kompozicijama, slušalice bi bile savršene, ali to je sad stvar i osobnog ukusa. Jedan "nedostatak" Grado slušalica, kojeg svi potencijalni kupci trebaju biti svjesni, je taj da vas te slušalice uopće ne izoliraju od okoline. Kada ih imate na glavi i ne slušate glazbu, zvukove iz okoline jednako dobro čujete kao i kada nemate slušalice. Ako glazbu slušate glasno, osobe pokraj vas će vrlo jasno čuti što slušate, stoga ako ste u bučnom uredskom okruženju to je nešto što treba imati na umu. Za sve ostale namjene, Grado SR80x dobivaju našu apsolutnu preporuku. ■

Foto: Erick Urgiles / Grado Labs

DODATNI FILTER

piše: **Jagor Čakmak**

Audioquest je predstavio drugu iteraciju zanimljivog malog proizvoda nazvanog Jitterbug. Ovaj uređaj pomalo spada u rubna područja audio svijeta. Prema proizvođaču, uređaj bi trebao ukloniti razne smetnje koje se stvaraju na relaciji prijenosa digitalnog signala i prijenosa snage kroz USB sučelje, odnosno kabel. Korištenje uređaja je jednostavno, sam uređaj ide (po preporuci proizvođača) u laptop ili neki drugi izvor podataka i struje (pametni telefon, NAS, streamer, igrače konzole, audio sustava u automobilu i USB ulazu), a u Jitterbug FMJ ide kabel prema digitalno analognom pretvaraču ili sam digitalno analogni pretvarač, ako je u obliku USB sticka. Sam uređaj je oblika i veličine prosječnog USB sticka i kvalitetno je napravljen u metalnom kućištu. Kada se na njega spaja samo kabel, sve je uredu, ali kada se na njega spaja USB DAC istog oblika kao i Jitterbug, onda se dobije dosta nezgrapna naprava koja poprično strši iz laptopa. Kada smo počeli s testom pitali smo se kako će se Jitterbug ponašati s različitim uređajima. Za testiranje smo koristili tri laptopa, te četiri različita digitalno analo-

Osnovni zadatok ovog uređaja je uklanjanje raznih smetnji koje se stvaraju kod prijenosa digitalnog signala kroz USB sučelje

gna pretvarača. Linijski Exposure 2010 DAC, te minijaturni NuPrime uDSD, NuForce uDAC 2 i stariju verziju Audioquest Dragonfly.

Zvuk

Prvi uređaj koji smo spojili je bio NuPrime uDSD, radi se o malom uređaju koji služi kao digitalno analogni pretvarač i pojačalo za slušalice u jednom. Upliv Jitterbaga je bio prisutan, ali ne dramatičan. Najbolje je reći da su svi aspekti zvučne slike bili malo poboljšani. Pozornica je bila bolje definirana, bas je bio nešto čvršći. NuForce uDAC je imao

veću promjenu na zvuku nego NuPrime uDSD. Opet, u svakom području konzistentni pomak, ali ovaj puta u većoj mjeri. Recimo glas jazz pjevačice bilo je moguće bolje pozicionirati u prostoru nego kada Jitterbug nije bio priključen. Najveća promjena je bila na Dragonflyju, DAC-u koji je bio u obliku USB sticka, ovdje je promjena bila vrlo očita - bolja rezolucija, čvršći i precizniji bas te neutralniji vokali. Lošija strana takvog setupa je nezgrapnost. Do sada sva tri navedena pretvarača napajanje dobivaju kroz USB sučelje računala i to napajanje onda prolazi kroz Jitterbug. Za kraj smo ostavili test na punokrvnom digitalno analognom pretvaraču pune veličine s vlastitim napajanjem i cijelim nizom sklopova koji utječu na ispravno pretvaranje signala. Iskreno, tu razlika nije bila jasno primjetna.

Zaključak

Ovaj je mali uređaj zapravo najbolje pokazao kako je temelj za kvalitetno napravljen audio uređaj kvalitetno napajanje. Što je uređaj bio manji, odnosno što je bio veći stupanj integracije, to je JitterBug imao veći utjecaj na kvalitetu zvuka. Drugim riječima, treba se zapitati zašto u startu proizvođači ne ugradjuju tehnike koje bi pomogle izolaciji signalne komponente na USB sučelju. Da li se ovaj uređaj isplati? Vrlo moguće da se isplati, ali potrebno ga je isprobati u vlastitom sustavu. I treba izvagli omjer cijene samog DAC-a i JitterBuga. Onima koji taj mali uređaj pomogne, on može biti velika dobit za ne puno uloženog novca (449 kuna).

INFO: Media audio, Tel. 021 323 550, www.mediaaudio.hr

Engineered for Reality

Testiranje

Wireworld Cable Technology zasnovana je na jedinstvenoj misiji usavršavanja audio kabela koristeći objektivne slušne testove. S puno više podataka u odnosu na uobičajene usporedbе kabela, ovim testovima kabeli se uspoređuju s gotovo savršenom izravnom konekcijom među komponentama. Robert Harley, urednik časopisa The Absolute Sound, opisao je ovaj "Kabelski poligraf" kao, "jasan uvid u to kako točno svaki kabel utječe na zvuk".

Tehnologija

Kabelsko poligrafsko testiranje dovelo je do otkrića DNA Helix geometrije vodiča u kabelu (US patent broj 8.569.627). Slojeviti ravni vodiči s paralelnim ožičenjem sprječavaju pojavu gubitaka uslijed "vrtložnih struja" izazvanih korištenjem uvijenih i čvrstih vodiča u kabelu, osiguravajući superiornu prezentaciju glazbenih detalja, dimenzionalnosti i dinamike.

Materijali

Najbolji svjetski OCC-7N vodiči i ultra tiha Composilex 3 izolacija održavaju snagu i profinjenost glazbe.

ZVUČNIČKI

- 13 modela
- Standardni i Bi-Wire
- Prilagodljive duljine • Zamjenjivi konektori (banana i vilice)

INTERKONEKCIJSKI

- 14 modela
- Interkonekcijski, Mini-Jack, za gramofonske ručke, subwoofere
- Patentirani srebrni konektori

STRUJNI

- 8 modela
- Posrebreni kontakti od bakrene legure
- 15 A, 20 A i mini strujni kabeli s konektorima za male potrošače

DIGITALNI

- 23 modela
- Ethernet, USB 2.0, USB 3.0, USB 3.1, 75 Ohm RCA, 110 Ohm XLR, Toslink

HDMI

- 5 modela
- Propusnost 18 Gbps za sve značajke HDMI 2.0, uključujući 4K/60 i HDR

© 2019 Wireworld, Inc.

Ostali kabeli filtriraju vašu glazbu.
Wireworld kabeli propuštaju najviše glazbe.

Tehnologija koja kanalizira glazbeni izričaj.

www.wireworldcable.com

info@audiocentar.hr / www.audiocentar.hr

WIREWORLD®
CABLE TECHNOLOGY

Projektiran za stvarnost™

Odličan TWS početak

piše: Josip Crnički

Panasonic je napokon odlučio ući na scenu True Wireless slušalice (TWS) i to s dva modela, slabijim RZ-S300W i jačim, RZ-S500W koji dolazi s funkcijom Active Noise Cancelling (ANC). Na prvi pogled, RZ-S500W ne izgledaju kao nešto posebno. To je obična, neupadljiva futrola za punjenje dostupna u crnoj ili bijeloj mat plastici, bez dodatnog dizajna koji ga izdvaja od mnoštva drugih slušalica. Jedva vidljiv Panasonicov logotip utisnut na poklopcu kućišta koje na dodir djeluje poprilično jeftino i sjajna traka koja vodoravno presijeca njegovo tijelo su jedina dva detalja koji bi mogli privući vašu pozornost ako pažljivo pogledate. S prednjem stranom smještene su tri LED diode koje označavaju kapacitet baterije, a sa stražnje strane nalazi se USB-C utor za punjenje. Kućište nema mogućnost bežičnog punjenja.

S druge strane slušalice su zato puno kvalitetnije izrađene. Dimenzija 30 x 21 x 31 mm (VŠD), ugodno su okrugle, izrađene od mekane mat plastike s metalnim ukrasom s prstenom po rubovima. Rupe na ovoj metalnoj traci sadrže LED diode i mikrofone potrebne za uklanjanje buke, što je vrlo atraktivna način kombiniranja oblika i funkcije. Unatoč rupama, RZ-S500W imaju IPX4 certifikat što znači da su otporne na prskanje vode.

Iako samo tijelo djeluje masivno i debelo, jer je u njemu smještena antena i tipke za upravljanje na dodir, imaju masu od samo 7 grama po slušalici. Slušni nastavak je ubičajenih dimenzija te uz pomoć pet različitih veličina silikonskih nastavaka, koje dolaze uz slušalice, svatko bi trebao bez problema pronaći veličinu prilagodenu vlastitom uhu.

Za povezivanje je potrebno preuzeti besplatnu Panasonic Audio Connect aplikaciju te slijediti upute. Nakon što su slušalice povezane, poželjno je nadograditi verziju firmwarea.

Mogućnosti podešavanja slušalica kroz aplikaciju je stvarno mnogo; podešavanja ambijentalnog zvuka, poništavanja buke, ekvilajzera, virtualnog asistenta, upravljačkih kontrola na svakoj slušalici za određenu radnju, itd. Osim upravljanja pomoću aplikacije, slušalice odlično reagiraju i

na tipke na dodir.

Ugradena baterija je također poprilično dobra s deklariranim kapacitetom od 6,5 sati rada i sa 19,5 sati ukupno s nadopunom iz kućišta. Oba vremena trajanja baterije se odnose na upaljeni noise cancelling. Dostupne su u crnoj i bijeloj boji po cijeni od 664 kuna.

Zvuk

Što se tiče zvuka i poništavanja istog, slušalice spadaju u vrh ponude. Panasonic RZ-S500W koriste širokopojasni dinamički driver od 8 mm u svakoj slušalici. Cjelokupni zvučni profil slušalica teži srednjim i niskim frekvencijama. Ako slušate pop ili rap glazbu, bas stvarno dolazi do izražaja, ali ne nadjačava frekvencije višeg raspona. Vokali su čisti, dok su instrumenti poput činela dobro izraženi, a da ne zvuče previše grubo ni neugodno. Uglavnom, poprilično ugodne i ujednačene slušalice za reprodukciju glazbe što nije čest slučaj kod TWS modela. Vjerojatno ovako dobre slušne rezultate Panasonic postiže vrlo efikasnim sustavom

hifi media
PREPORUKA

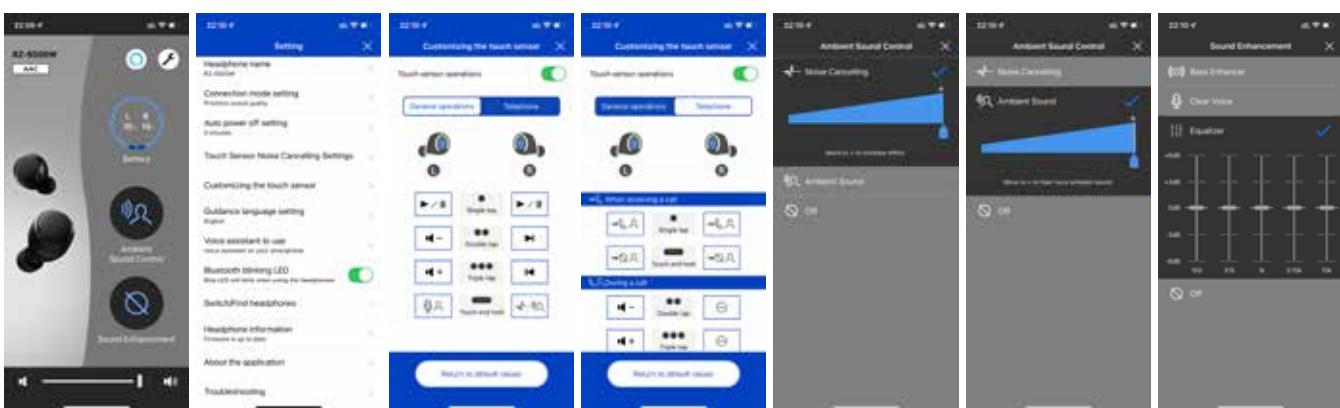

vom poništavanja buke temeljenoj na vlastitoj Dual Hybrid Noise Cancelling tehnologiji koja koristi vanjske mikrofone, kao i mikrofune unutar slušalica kako bi potisnuo širi raspon frekvencija buke ili ambijentalnih zvukova.

Zaključak

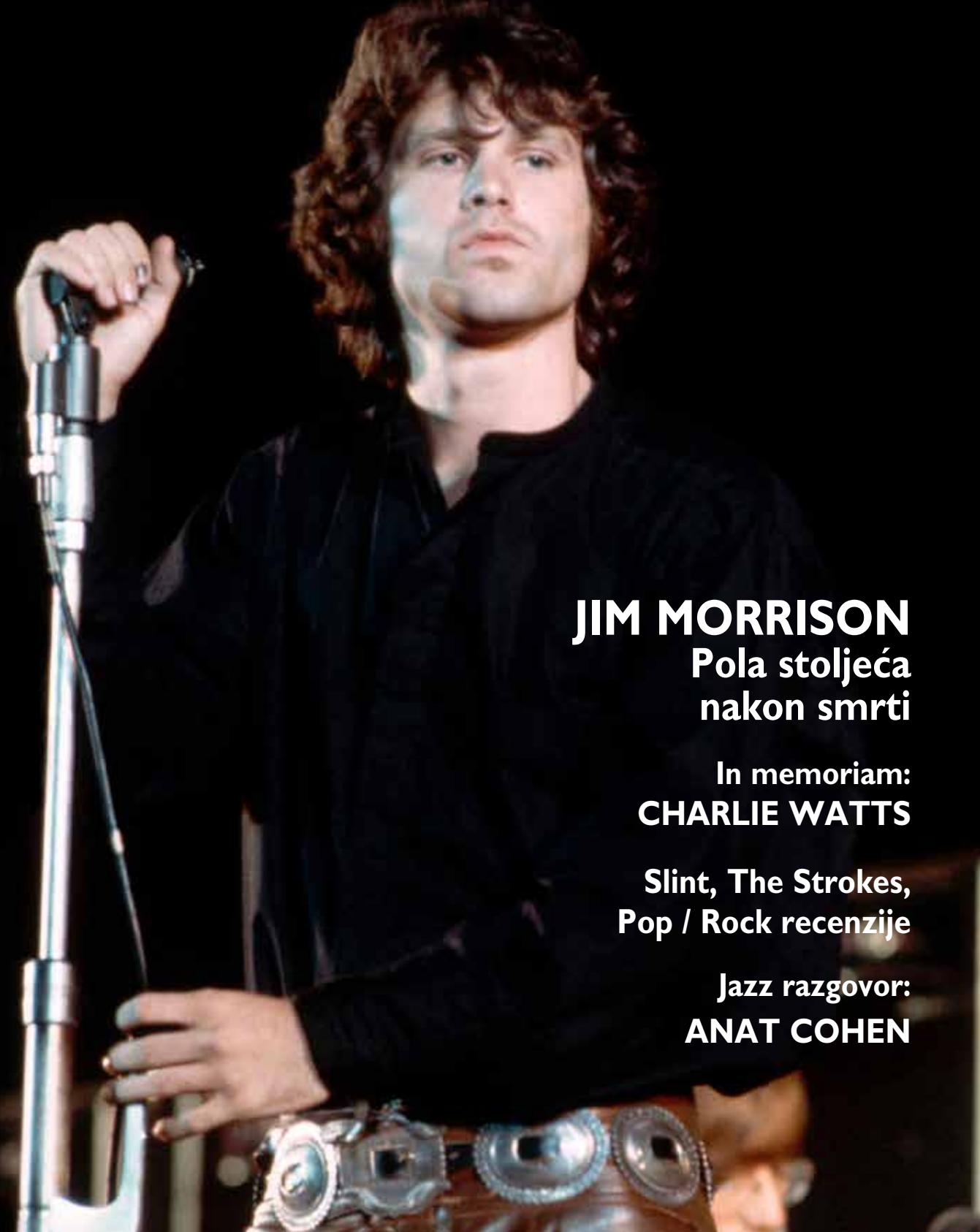
Ukupno gledajući, Panasonic RZ-S500W su se na testu pokazale kao ugodno iznenadjenje jer su vrlo dobro izbalansirane slušalice za reprodukciju glazbe i s odličnim mogućnostima potiskivanje buke. Ove slušalice su jedne od boljih TWS modela koje smo do sada testirali te svakako zaslužuju našu preporuku. □

INFO: SE-MARK, tel. 091 2099 955, www.se-mark.hr

MusicStyle

GLAZBENI PRILOG ČASOPISA HIFIMEDIA

JIM MORRISON
Pola stoljeća
nakon smrti

In memoriam:
CHARLIE WATTS

Slint, The Strokes,
Pop / Rock recenzije

Jazz razgovor:
ANAT COHEN

PRIKAZ / JIM MORRISON

Jim
Morrison

Pola
stoljeća
nakon
smrti

piše: Denis Leskova

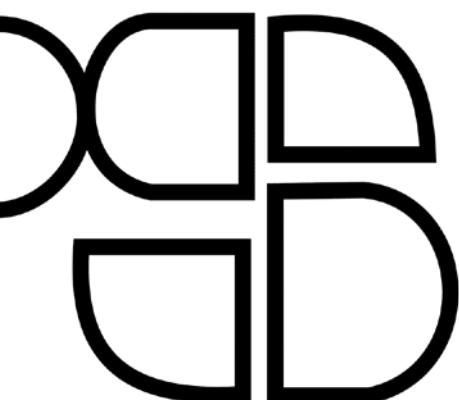
PRIKAZ / JIM MORRISON

Utravnju 1971., prije više od pola stoljeća, The Doors su svojim šestim studijskim albumom *L.A. Woman* označili konac karijere, samo što u tom trenutku nisu bili svjesni da je kraj tako blizu. Samo nekoliko mjeseci kasnije, 3. srpnja, Jim Morrison preminuo je u Parizu od 'zatajenja srca', ili srčanog udara, ili kako god je glasila službena verzija; neslužbene verzije ovoga čemo puta ostaviti po strani.

Kao što je poznato, Morrisona nitko nije mogao zaustaviti na ekspresnoj auto-destruktivnoj putanji. Živio je brzo i umro mlad, pa je nakon Briana Jonesa, Hendrix-a i Janis otputovao ravno u "Klub 27". U društvo onih koji iz nekog razloga, tragičnom koincidencijom, baš u toj, zlosretnoj dobi napuste svijet. Posljednja je bila Amy Winehouse.

Morrisonova smrt na simboličkoj razini bila je još jedna tragična manifestacija odumirućih ideaša šezdesetih. Na onoj ključnoj pak razini, umjetničkoj, Jim je svima pokazao da i generacija mira i ljubavi posjeduje tamnu stranu; da je ljudska priroda satkana od svjetla i (još češće) tame.

Netko je jednom napisao da se Morrison doimao kao Edgar Allan Poe koji je uskrnsnuo u liku hipija, ali to je samo zgodna dosjetka: Jim nije bio klasični hippie. Nije bio ni klasični roker. Štoviše, njegove ambicije nisu bile toliko povezane s rock and rollom koliko s poezijom i filmskom umjetnošću.

Kad je ipak završio u rocku, kao frontmen jednog od najpopularnijih američkih sastava, ostavio je tako snažan dojam da su nacija i svijet u njemu dobili ne samo karizmatičnog pjevača nego i prvu osobnost koja je u jednakoj mjeri objedinjala sliku darovitog underground intelektualca i svjetskog mainstream seks-simbola. Jimov kult nakon smrti rastao je i poprimalo nove aspekte. Zapravo, slika o Morrisonu kao da je zaživjela vlastitim životom, stvarajući okvire za uobičajeni stereotip drskog ali brzoizgarajućeg rock pobunjenika koji, ne obazirući se na posljedice, strelovitim brzinom hita svojem (ne)spektakularnom kraju.

Ishodišta grupe The Doors sežu u 1964.- godinu kad Jim Morrison upisuje kazališni odsjek kalifornijskog sveučilišta UCLA. Ondje će diplomirati filmsku montažu i upoznati dvije bitne osobnosti popularne kulture 20. stoljeća. Prva je Francis Ford Copola, filmaš koji će petnaestak godina poslije skladbu "The End" uvrstiti u početne sekvence filma *Apokalipsa sada*. Druga ključna osobnost s fakulteta mnogo je važnija za njegovu karijeru – riječ je o budućem suradniku Rayu Manzareku, klasično obrazovanom orguljašu i prilagodljivom pijanistu s razvijenim interesom za rhythm 'n' blues.

Njihovo poznanstvo učvršćuje se novim susretom iduće, 1965., kad se pojavljuju prve ozbiljnije konture Doorsa. Postavu su zaokružili bubenjar John Densmore i gitarist Robbie Krieger; obojica vršni instrumentalisti, ranije su suradivali u sastavu Psychedelic Rangers.

Ideju za naziv grupe, The Doors, 'vrata', Morrison preuzima od engleskog pjesni-

Jim je svima pokazao da i generacija mira i ljubavi posjeduje tamnu stranu; da je ljudska priroda satkana od svjetla i (još češće) tame

ka Williama Blakea, kojeg je citirao Aldous Huxley u svojim studijima o pokusima s meskalinom *The Doors Of Perception*. Početno sljedbeništvo Doorsi okupljuju zapaženim nastupima u Los Angelesu, a osobito u klubu *Whisky A Go Go* koji je već u to vrijeme imao status prestižne pozor-

Prvi album grupe The Doors

L.A. Woman, zadnji album

nice. U ljeto 1966. zapaža ih Jac Holzman, predsjednik diskografske etikete Elektra, pa će Morrison i društvo ubrzo potpisati ugovor za snimanje vrijedan ne osobito impresivnih 5000 dolara, za tri predviđena albuma.

Suradnja Doorsa s etiketom Elektra Records i njihovim kućnim producentom Paulom Rothchildom protegnut će se gotovo do kraja karijere. Doorsi su u početku funkcionalnici kao uzbudljiv, eklektičan sastav koji je brisao granice između psihodelije, rhythm and bluesa, melodioznih balada, te kratkih pop formi. Dakako, njih-

va estetika i način autorskog razmišljanja nezamislivi su bez apokaliptičnih poetskih vizija vizualno upečatljivog Jima Morrisona.

Nekonvencionalna žanrovska fuzija zaživjela je već na prvom ostvarenju *The Doors*, koji je potkraj kolovoza 1966. (za manje od tječan dana, na 4-kanalnoj opre-

PRIKAZ / JIM MORRISON

mi) snimljen u holivudskom studiju Sunset Sound Recorders.

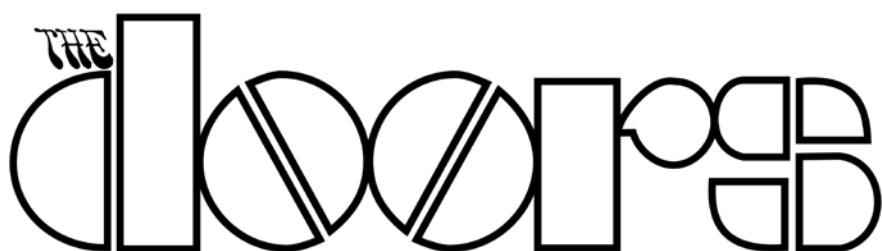
"Svojim privijencem Doorsi su se oglasili 1967., iste godine kad su Beatlesi objavili *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*", podsjeća kritičar časopisa Rolling Stone. "Oba albuma svojevrsni su kameni-temeljci psihodeličnog pokreta. Također, riječ je o prvim djelima koja su se mogla smatrati albumima u pravom smislu riječi, a ne samo običnom zbirkom pjesama. No dok su Beatlesi istraživali svjetliju i sunčaniju stranu ljudske prirode, privjenac Doorsa ukazivao je na njezine tamne nijanse."

Svoja literarna i životna načela Morrison je sažeо u često citiranim riječima: "Uvijek su me privlačile ideje povezane s pobunom protiv autoriteta. Svidaju mi se ideje nepoštivanja i odbacivanja prihvaćenog susta-

va. Zanima me sve o pobuni, neredu, kaosu – posebice aktivnosti koje naizgled nemaju nikakva smisla".

Iako njegove zamisli ostavljaju dojam krajnje radikalnih načela, one su odmah naišle na masovan odjek globalne rock publike. Razlog valja tražiti u fokusiranom i melodičnom muziciranju, u pjesmama koje su unatoč provokativnim temama bile aranžirane razmjerno komunikativno.

Pjesme su nosile zajednički potpis svih članova, a među njima našle su se i dvije reinterpretacije. Skladba "Alabama Song" preuzeta je iz opusa Bertolta Brechta i Kurta Veilla. U drugom slučaju radi se o sugestivnom remaku blues standarda "Back Door Man" jednog od ključnih autora i izvođača poslijeratnog čikaškog bluesa, Willieja Dixona.

Morrison je u mnogo navrata pokušao definirati umjetničke nakane svojeg sastava. U knjizi *The Rock and Roll Book of The Dead* navodi se i ovo njegovo objašnjenje: "Glazba grupe Doors govori o ludilu koje živi u svima nama. O amoralnosti i (o) snovima. U tome je njezina snaga i njezina ljepota – ljepota koja užasava."

Govoreći o slobodi (ili, "oslobađanju") u kontekstu rock glazbe, Bruce Springsteen je jednom prigodom naglasio kako "Elvisova glazba oslobađa tijelo, a Dylanova um". U slučaju Jima Morrisona i grupe Doors ta se definicija može primijeniti na obje razine: ona je odredena tjelesnošću i duhovno je poticajna u isto vrijeme. "Život Jamesa Douglasa Morrisona bio je kratak, ali intenzivan i ispunjen krajnostima," stoji na početku eseja Darka Glavana koji je pod naslovom "Andeo slobode" uvršten u knjigu "Divljina – izgubljeni spisi".

Roden je 8. prosinca 1943. na Floridi, u dobrostojećoj američkoj obitelji: otac mu je bio profesionalni vojnik, kontraadmiral američke vojske, s kojim je mlađi Jim imao mučan i nerazriješen odnos. Očevi naglašeno kruti stavovi prema sinovljenoj nekonvencionalnosti samo su učvrstili Jimovu samoodabranu poziciju marginalca, koju je kasnije pretvorio u status rock zvijezde. Nato se transformacija iz potencijalno "urednog" pripadnika srednje klase u subver-

zivnog rock and roll odmetnika nije mogla dovršiti bez jedne važne okolnosti: mladi je Morrison bio jedan od najnacitanijih rock glazbenika svoje generacije. Moliere, Balzac, Joyce, Rimbaud, Camus, Baudelaire, uz beat pjesnike i opus Jacka Kerouaca, tek su dio Morrisonovih književnih uzora. Njihova je djela, prema svim izvorima, konzumirao mnogo studioznije i u većim količinama od svojih vršnjaka.

U kasnijim će intervjuiima, navodi Glavan, pjevač Doorsa često "spominjati i Nietzschea, posebno inzistirajući na razdobi apolonijskog i dionizijskog principa iz njegova rasprave o rođenju tragedije."

Tema "The End" središnja je (i najdulja) skladba na prvom albumu Doorsa. Njezina teatralnost, ugodaj i način na koji je strukturirana uvodi nova pravila na tadašnju rock scenu, jednako kao i ono što je tematizirala: skladba koja je izvorno nastala kao posljedica prekida s partnericom Mary Werbelow, prerasla je u dramatičnu meditaciju na temu smrti i seksa, s motivima edipovog kompleksa u svom posljednjem dijelu.

Album *The Doors* jedan je od najkoherencijalnih debija u povijesti popularne glazbe: skladbe kao što su epski razvučena "The End" ili pak koncizna "Break On Through" poigravaju se s različitim formama. S druge strane, "Light My Fire" je napisao Krieger, pokazujući da Morrison nije bio jedini sna-

žan skladatelj u grupi. Dio ranije skladnog neiskorištenog materijala za debi *The Doors* grupa je uvrstila na drugi – jedva nešto slabiji – album *Strange Days*, koncipiran po sličnom principu. Morrisonove poetske aspiracije do izražaja su došle u kratkoj temi "Horse Latitudes". No u cjelini, *Strange Days* zadržava kreativni dizajn prethodnika: na jednoj strani, niz kraćih brojeva, ("Love Me Two Times", "People Are Strange"), a na drugoj završna 11-minutna "When The

"Glazba grupe Doors govori o ludilu koje živi u svima nama. O amoralnosti i (o) snovima. U tome je njezina snaga i njezina ljepota – ljepota koja užasava" - JIMM MORRISON

Music's Over", svojevrsni ekvivalent epski širokoj "The End."

"When The Music's Over" afirmirala se kao neizostavni koncertni standard grupe, i tek je na sceni dobivala puni smisao potvrđujući Morrisonovu tezu da se njihove pjesme mogu slušati kao "radovi u nastajanju" koji tek pred publikom poprimaju smisleni oblik. "Na papiru naznačavam samo kostur", jednom je pojasnio svoju sklonost improvizaciji. Tijelo i muskulaturu stvaram tijekom izvedbe na pozornici."

Morrisonove tekstove, izvedbu i većinu autorskih postupaka valja prije svega shvatiti kao svojevrsne predloške, odnosno scenarije za rock predstavu, a ne kao klasičnu "knjišku" poeziju. Njihova teatralnost obuhvaćena je grandioznim poetskim djelom "Celebration of The Lizard" (kombinacija poema, glazbe i kazališnih elemenata) koje je bilo predviđeno za treći album *Waiting For The Sun*. No to nije bilo moguće smjestiti u okvire standardnog albumskog formata, pa je na albumu završio samo fragment "Not To Touch The Earth". Preostali dio inače potocijenjenog *Waiting For The Sun* opet je predstavio snažnu autorskiju ekipu; ne samo da su pjesme redom bile vrlo dobre, nego su pokazale i novi eklekticizam – dovoljno je poslušati flamenco gitaru Robbieja Kriegera u temi "Spanish Caravan".

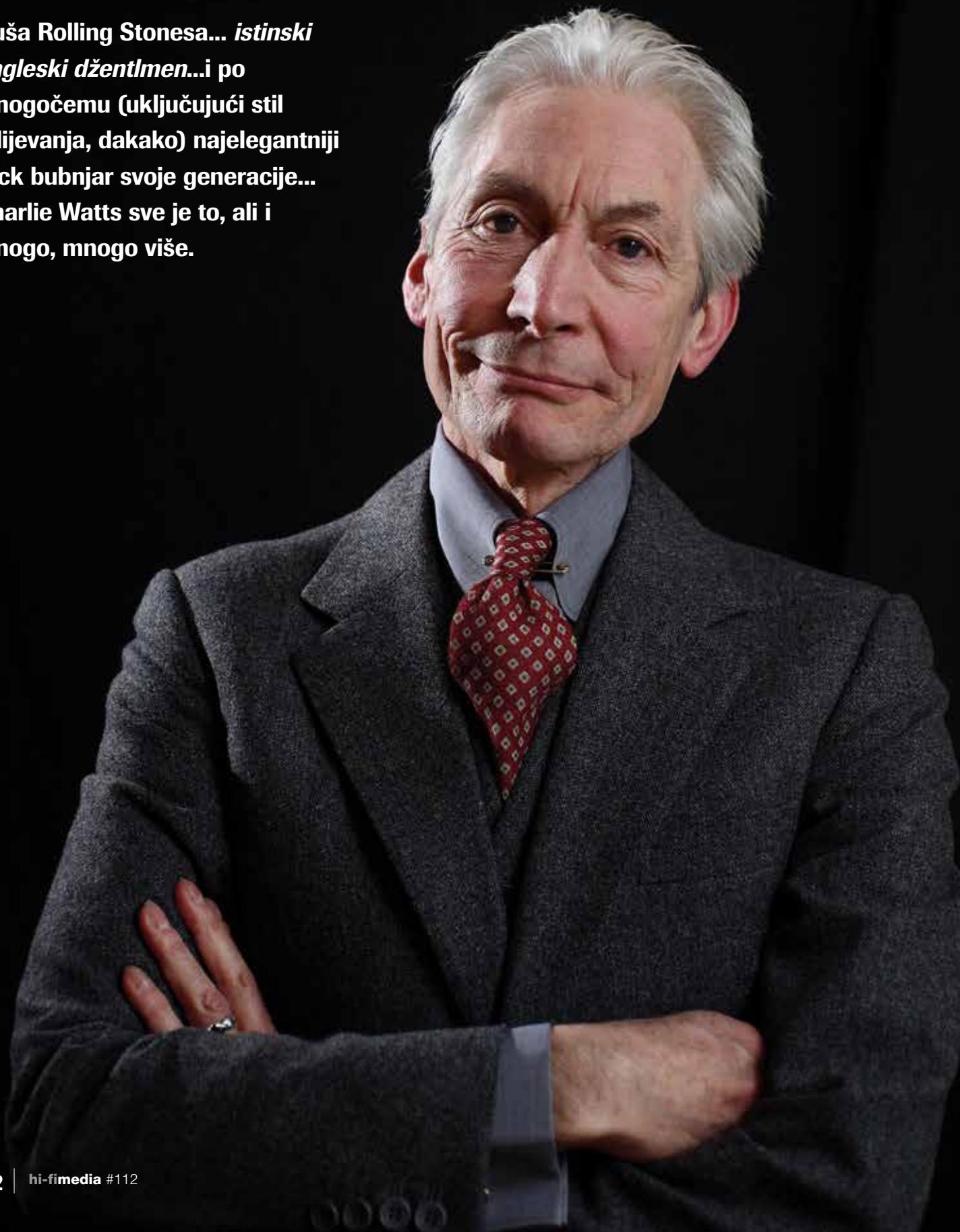
Kako priča teče dalje? Osrednji album *The Soft Parade* (1969) unatoč izvrsnoj naslovnoj temi odstupa od dotadašnjih žanrovske okvira i uvodi gudače i puhače, dok su posljednja dva studijska rada s Morrisonom u postavi, *Morrison Hotel* (1970) i *L.A. Woman* (1971) povratak bluesu, te čišćim hard-rock i baladnim forma-ma. Obje ploče su izvrsne, nudeći, u samom finišu karijere, sintezu kontrolirane energije, fine melodičnosti i Morrisonovih sve zrelijih pjevačkih dosega.

U Morrisonovu privatnom životu, nažlost, nije bilo mnogo kontrole. U današnjem "cancel culture" vremenu, Jimbo bi, da je živ i aktivan, imao mnogo problema. Njegovi siloviti, alkoholizirani ispadni, način na koji se odnosio prema ženama i općenito, neobuzdanost egocentričnog "rock-boga" teško bi mogli proći kao odraz rokerske "otkačenošt". Doors su, poput mnogih imena s kraja 60-ih, refleks živopisne slike čudnog vremena sazdanog od sirovog nasilja s jedne,

te "mira & ljubavi" s druge strane. No, valja odvojiti umjetnika od umjetnosti; Morrison i Doorsi nikada nisu pretendirali za najprijestojnije momke godine ili desetljeća, iako su, po svemu sudeći, ostatak benda činili posve pristojni i po mnogočemu razumnii ljudi. Ili barem primjetno "razumniji" od svojeg frontmena. Ono što je divlji, neobuzdani, ekscesni i posve nepotrebno agresivni Morrison dao svjetskoj popularnoj glazbi i danas, pola stoljeća poslije, odjekuje jednim intenzitetom. ■

IN MEMORIAM / CHARLIE WATTS (1941-2021)

Duša Rolling Stonesa... *istinski engleski džentlmen*... i po mnogočemu (uključujući stil odijevanja, dakako) najelegantniji rock bubenjar svoje generacije... Charlie Watts sve je to, ali i mnogo, mnogo više.

Kulerska preciznost između rocka i jazz-a

piše: **Denis Leskovar**

Kad nas je 24. kolovoza napustio bubnjari Stonesa, vijest je odjeknula iznimno bolno, ne samo među okorjelim obožavateljima grupe koja još od konca šezdesetih nastupa pod prastarom zastavom "najboljeg rock and roll benda na svijetu". Začudo, taj je slogan, unatoč sarkastičnim opaskama na račun njihove starosti i očigledne kolektivne neuništivosti, i danas zadržao barem dio relevantnosti, dijelom i zbog činjenice da je konkurenčija sve tanja, ali i zbog toga što rock glazba konstantno, godinama, gubi nekadašnju dominantnu poziciju na suvremenoj popkulturnoj mapi.

Tražimo li jedan od ključnih razloga njihovu opstanku, odmah se valja zaustaviti kod Charlieja Wattsa, koji im se priključio posljednji, početkom 1963. nakon šestomjesecnog premišljanja – uvijek je bio oprezan. Za razliku od ostatka te mlade, samouvjerenе, arogantne ekipe koja je usred Londona, po svaku cijenu, odlučila promovirati američki blues u vrijeme kad nitko nije znao ima li taj žanr u Engleskoj ikakve potencijalne publike, dakle za razliku od Briana Jonesa (njihova pokretača), Micka Jaggera, Keitha Richardsa i Billa Wymana, Charlie je imao kakav takav "gradanski" posao. Bio je grafički dizajner, ali je već tada napredovao dovoljno za angažman u postavi grupe Blues Incorporated, koju je pokrenuo utemeljitelj britanskog bluesa Alexis Korner.

Ondje, u dimu i gužvi malih pozornica, a osobito u Ealing Jazz Clubu gdje se "svakog tjedna okupljala ekipa zaludena rhythm and bluesom" i gdje su se svi blues-fanatici miješali u različitim konfiguracijama, Watts je upoznao okosnicu budućih Stonesa.

No, Charlie se izdvaja iz gomile od samoga početka...

IN MEMORIAM / CHARLIE WATTS (1941-2021)

Punim i pravim imenom Charles Robert Watts, rođen je 2. lipnja 1941. u Wembley, u sjeverozapadnom Londonu, odrastajući u kvarcu uništenom nacističkim bombama. Odmah je bilo očito da mladi Charlie nagnje umjetničkim profesijama. Obrazovao se za grafičkog dizajnera, a upravo zahvaljujući iskustvu na tom polju, Watts će (zajedno s Jaggerom) sudjelovati u kreiraju pozornica za velike turneve Stonesa. No njegova prva i prava ljubav bila je i ostala glazba. Prvi komplet bubnjeva roditelji su mu poklonili kad mu je bilo 14 godina i od tada ništa ga nije moglo zaustaviti. No za razliku od ostalih, koji su se napajali na izvorima bluesa (ili rhythm and bluesa, ovisi kako tu 'vražju' glazbu volite nazvati), Watts se od prvoga smatrao džezerom. Zaljubio se u bebop, u Charlieja Parkera, Theloniousa Monka i ostale, uključujući cool-jazz saksofonista Gerryja Mulligana – fascinirao ga je njegov bubenj Chico Hamilton. Učio je od najboljih.

"Bože, silno bismo voljeli da se možemo dokopati onog Charlieja Wattsa, samo kad bismo ga mogli platiti", prisjeća se Richards u autobiografiji 'Život'. "Jer, svi smo Charlieja smatrali bogomdanim bubenjom, pa se Stu (Ian Stewart, pijanist benda u nastajanju, op. a) počeo raspitivati za njega. Charlie je rekao da je zainteresiran za svaku gažu, ali da mu treba novac za prijevoz bubenjeva. Rekao mu je još da ga kontaktira ako mu može osigurati dvije gaže na tjedan, da će u tom slučaju svakako prihvati posao."

I prihvatio ga je. Od veljače 1963. zasvrao je kao permanentni član Stonesa, i u njihov drski energičan, odmetnički rhythm and blues unio reda. U zvučnu sliku usadio je ritmički fokus precizan kao švicarski sat. Pridruživanjem Rolling Stonesima Watts se morao odreći dijela svojeg džezerskog čistunstva, pa je u tu svrhu počeo izučavati električni blues Jimmyja Reeda,

ti multiinstrumentalističke vještine Briana Jonesa, ili fluidni gitaristički stil Micka Taylora (najboljeg instrumentalista kojeg su imali), pa i boemski "nemar" Ronneja Wooda. Sve to na određeni je način oblikovalo estetiku Stonesa. Ali u fokusu su uvek bile Wattsove palice. Dovoljno se pripititi spektakularne nonšalancije u "Honky Tonk Women", metronomske preciznosti u "Time Waits For No One", ili pak hipnotičkih ritmičkih udara u "Paint It, Black". Dodamo li tome "sinkopiranu fluentnost" u jazzom inficiranoj "Can't You Hear Me Knocking", ili neobičnu, ljljavajuću ritmičku strukturu u

Od početaka do kraja karijere Watts je sviran na nevelikom, skromnom bubenjskom setu. I na toj skromnoj opremi uspijevalo mu je, unatoč tome (ili možda baš zbog toga) izvoditi sviračke trikove koji su mu osigurali mjesto među najboljima. Proizvodio je mala čuda koja se primjećuju tek ako na trenutak svjesno zanemarite ekspresivne Jaggerove vokale i reske Keithove rifove i ako malo pažljivije osluhnete Charliejev bubenj.

U gotovo svim ozbiljnijim osvrtima u povidu njegova odlaska kritičari ističu činjenicu da za razliku od Johna Bohnama iz Led Zeppelin, ili pak Keitha Moona (iz The Who), Watts nikada nije bio razoran virtuoza na svojem instrumentu. I to mu se, dakako, može uzeti kao glavna vrlina. Inteligentan i prilagodljiv, svirao je neopterećen potrebom za suvišnim ukrasima, bez isticanja i ekscesa, s mjerom i ukusom. U sve čega se dotaknuo, utkao je vlastiti pečat – najprije u blues i rhythm and blues, a kasnije (povremeno) u country, folk, južnoameričke stilizacije, u reggae i disco – ustvari, posebnu vrstu disca pomiješanog s rhythm and bluesom i rockom, ili soulom i funkonom, poput onoga u "Miss You" i naslovnoj temi ploče "Emotional Rescue" ..

Evo što o Wattsovom bubenjskom stilu kaže Keith Richards: "Da nije bilo Charlieja, ne bi mi nikada pošlo za rukom proširiti vidike, i razviti se. Kod njega je najvažnije što ima sjajan osjećaj. Uvijek ga je imao. Njegov je način sviranja protkan izrazitom osobnošću i profinjeničušću. Pogledate li veličinu njegova kompleta bubenjeva, komična je u usporedbi sa svim onim čime se služi većina današ-

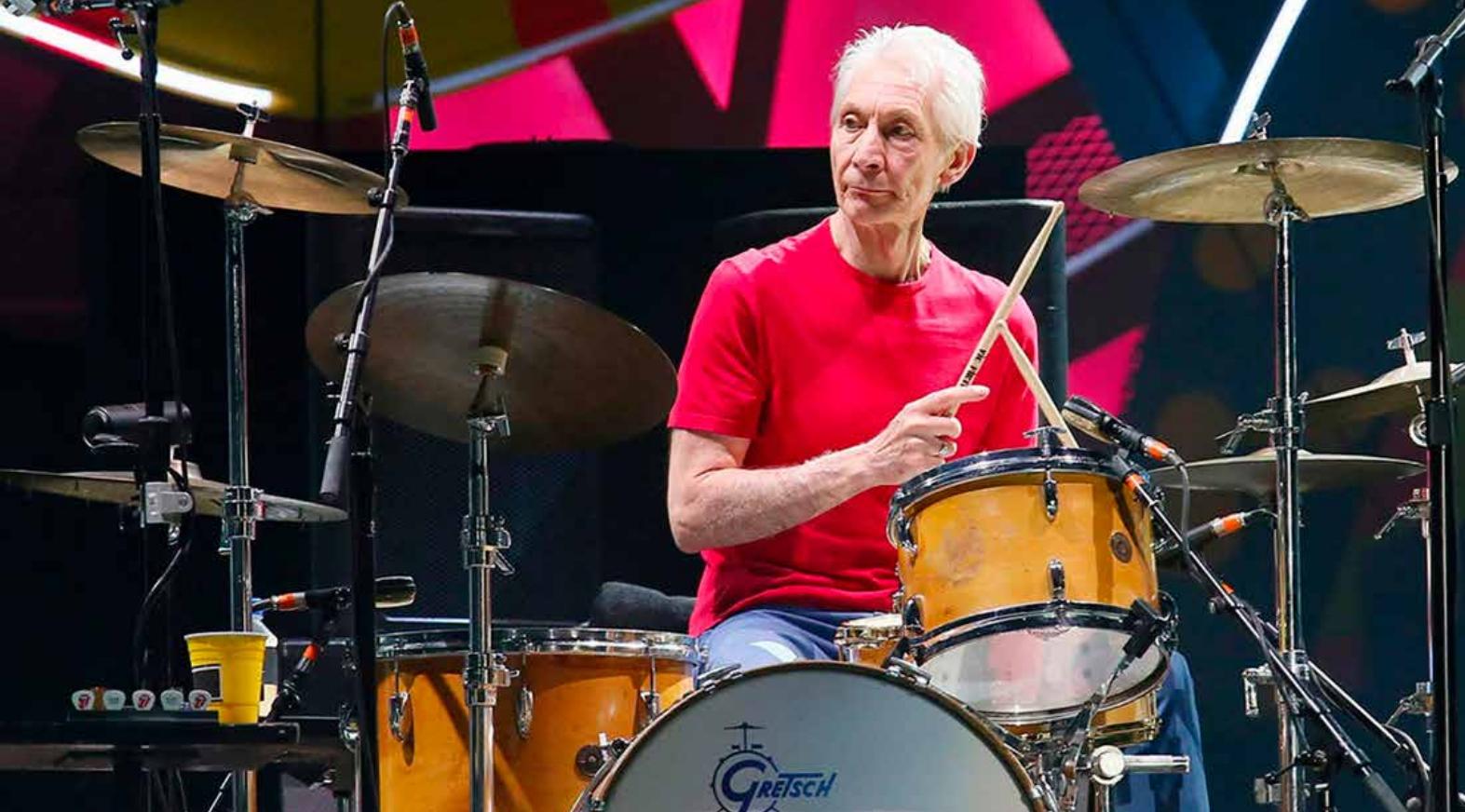
Watts je bio sve što najistaknutiji bubenjarski virtuozi nisu bili: suzdržan, odmјeren, nerijetko suptilan i rafiniran, ali uvijek postojan i čvrst poput stijene

a osobito tehniku Reedova bubenjara Earlea Phillipsa. Watts je bio sve što najistaknutiji bubenjarski virtuozi nisu bili: suzdržan, odmјeren, nerijetko suptilan i rafiniran, ali uvijek postojan i čvrst poput stijene. Poput većine samoukih instrumentalista njegova je izvedba krajnje originalna. U rock i blues okvire ugradio je i razvio vokabular jazza, ali sve to činio je isključivo u funkciji pojedine pjesme. "Uvijek sam se smatrao dijelom grupe, uvijek sam želio svirati u bendu", stalno je ponavljao, a izvedbu je doživljavao kao čin zajedničkog timskog rada. Bubenjarski solo? Takve ga stvari nisu zanimala.

Gledajući evoluciju Stonesa, lako je uočiti doprinose svih članova. Lako je zapazi-

"Loving Cup" i "Tumbling Dice", dobit ćemo tek dio beskrajnog niza Wattsovih vrhunskih dosega.

Bez bubenjara njegova kova teško je, skoro nemoguće, ostvariti ugodaj sveopće apokalipse u epohalnim temama "Gimme Shelter" ili "Jumping Jack Flash". Uspostavio je savršenu sviračku kemiju s bas-dionicama nikad dovoljno priznatog Billa Wymana. Ta će kemija, uz dodatak Richardsovih rifova, ubrzo proizvesti najraskalašeniji ritamski stroj u rocku, što je širom otvaralo vrata Micku Jaggeru, isturenjoj figuri koja je (kako je to sročio kritičar Nick Coleman) "pjevala i plesala utjelovljujući svu tamu i požudu šezdesetih"

njih bubnjara, koji imaju cijele utvrde od bubenjeva, silnu baražu bubnjeva. Da bi izveo sve što treba, Charlieju je dovoljan tek jedan klasični komplet bubnjeva. Ništa pretenciozno. No ipak, kad ga slušate, ničega tu ne nedostaje. Svira s dozom humora, obožavam promatrati što pritom čini njegovo stopalo. U načinu na koji on razvlači ritam i u onome što mi sviramo povrh njega krije se tajna specifičnog zvuka Stonesa. Charlie je u osnovi jazz bubenjar, što znači da je i ostatak benda na neki način jazz bend. Može se usporediti i mjeriti s najboljim bubenjarima, Elvinom Jonesom i Phillyjem Joeom Jonesom. Posjeduje taj osjećaj, tu ležernost, i vrlo je ekonomičan u načinu sviranja."

I naravno, uvijek je, prisjetimo se, bio usredotočen na misao da u svemu sudjeluje kao dio cjeline u kojoj su svi bitni; Stonesi su vjerojatno jedini sastav u povijesti rocka u kojemu se i jedan klasični, tipični solist (Mick Taylor) našao u poziciji diskretno povučenog igrača. Taylorov se golemi doprinos njihovu zvuku u najkreativnijem razdoblju od 1969. do '74. ne čuje odmah i na prvu, ali je tu, prisutan, nezabilazan. Slična je priča i s Wattsom. Rock bend? To je "mali, čaroban, nedodirljivi svijet" o kojem govori "Human Riff", to je skupni napor grupe ljudi vodene istim ciljem prastarom, romantičnom idejom "svi za jednog, jedan za sve".

Na obje najbitnije razine, instrumentalističkoj i ljudskoj, Watts je odigrao kohezivnu ulogu, kao čovjek kojeg su sve, katkad zaraćene strane (a znamo tko su one), podjednako respektirale. Iznakom mentalno odmaknut

od rock-cirkusa koji ga je okruživao, Charlie je rijetko gubio žive, teško ga se moglo izbaciti iz ravnoteže. Kad se bi se takvo što i dogodilo, ostalo bi upamćeno. Često se navodi incident u hotelskoj sobi u Amsterdamu, potkraj 1984., kad su se članovi benda okupili radi nekakvog poslovnog dogovora. Nakon povratka iz provoda s Richardsom, u gluho doba noći (ili jutra), pripiti Jagger iz svoje sobe nazvao je Wattsu, neoprezno ga pozdravivši rečenicom "Hej, gdje je moj bubenjar?" Charlie nije odgovorio. Mirno je spustio slušalicu, odjenuo najbolje odijelo i cipele, obrijao se i sredio, uputio se u Jaggerovu sobu i rekao pjevaču: "Da me više nikada nisi nazvao svojim bubenjem. *Ti si moj pjevač!*" Potom je odalario Micka tako snažno da se ovaj, prema riječima svjedoka, zamalo stropštao kroz prozor, u amsterdamski kanal.

No, taj je incident iznimka u životu jednog od najstaloženijih osobnosti u povijesti rock and rolla. Odan Stonesima od početka do kraja,

razvio džezističku karijeru. Nekoliko albuma potpisao je s vlastitim Charlie Watts kvintetom, a jedan – i to onaj nastupni – s objavio je 1986. pod nazivom *The Charlie Watts Orchestra: Live at Fulham Town Hall*. Godine 2004. izdao je i album *Watts At Scott's* predvođeni još jednu, širu postavu: The Charlie Watts Tentet. Godine 2017. ostvario je suradnju s jazz orkestrom danskog nacionalnog radija koja je 2017. dokumentirana na albumu *Charlie Watts Meets The Danish Radio Big Band*.

U njegovoj biografiji ostaje zabilježeno da ga je časopis Rolling Stone smjestio na 12. poziciju najboljih rock bubenjara svih vremena, kao i to da ga utjecajni njujorški glazbeni kritičar Robert Christgau smatra najboljim rock bubenjaram. No, tu se nije teško složiti. Pokušavajući u nedavnom radijskom intervjuu pojASNITI zbog čega je Wattsu naprsto nemoguće imitirati ("možete samo pokušati, ali nećete zvu-

"U načinu na koji on razvlači ritam i u onome što mi sviramo povrh njega krije se tajna specifičnog zvuka Stonesa. Charlie je u osnovi jazz bubenjar, što znači da je i ostatak benda na neki način jazz bend"

ostao je vjeran i vlastitoj supruzi Shirley koju je oženio 1964., pa u njihovu slučaju doista možemo govoriti o najduljem braku u rock and rollu.

Ostat je vjeran i svojim jazz ishodišti-ma, pa je paralelno s radom u Stonesima

čati isto"), Stewart Copeland iz trija Police Wattsa također smješta u sam vrh, onđe gdje su Neil Peart, John Bonham i Buddy Rich. Wattsovim odlaskom ostali smo bez jednog od najvećih, u to nema sumnje. ■

PRIKAZ / SLINT "SPIDERLAND"

**"U jednom trenutku,
dosadio nam je rock"**

**Četiri kržljava tinejdžera
iz Kentuckyja i jedan
od najvećih albuma u
povijesti rocka**

piše: **Luka Kostić**

Kada je Slint, rock grupa iz Kentuckyja, prije točno 30 godina, izbacio svoj drugi, finalni, album, malo tko je znao što će on predstavljati nadolazećim naraštajima alternativne glazbe u Sjedinjenim Američkim Državama, ali i šire. Neki bendovi ne razumiju što čini njihovu glazbu posebnom, ali izjava Briana McMahona, nevoljkog frontmena – ako se za bend poput Slinta uopće može reći da ima tu funkciju – otvara nam jedan krak ulaska u analizu okolnosti i faktora koje su od Spiderlanda napravile ne samo jedan od najslavnijih albuma u povijesti rock glazbe već početnu točku za čitav jedan žanrovski izričaj. Sve je počelo kada je klincima iz Slinta dosadio rock.

Povijest glazbe protkana je metonimijama i sublimacijama – albumi, pjesme, bendovi i

teško zaključiti da, kada kaže da im je dosadio rock, McMahon zapravo misli kako im je dosadio hardcore punk. Uostalom, bubenjar Britt Walford i McMahon prije Slinta svirali su u hardcore bendovima Languid i Flaccid, a kasnije i u kultnom aktu hardcore scene u Louisvilliu, Squirell Baitu. Gitarist Dave Pejo svirao je s njima u još jednom hardcore bandu prije Slinta, Mauriceu. Unatoč tome što su bili tinejdžeri kada su skladali i snimili Spiderland, dečki iz Slinta tada su već bili muzički veterani.

Dvije godine prije Spiderlanda, 1989., Slint se na sceni pojavio sa svojim debitantskim albumom – Tweez se sastojao od devet kratkih, brzih i glasnih pjesama koje je producirao legendarni Steve Albini, prvo ime noise rocka i hardcorea u devedesetima. Tweez je djelomično otvorio vrata onome što će Slint napraviti sa svojim sljedećim albumom, ali se stilski i kompozicijski nije fundamentalno razlikovao od svega što je

Spiderland, album s kojim su osigurali svoje mjesto u povijesti rock glazbe, označio je i početak potpuno novog žanrovskog izričaja

žanrovi koji je sačinjavaju imaju svoje lokalizirane povijesti i geneze; od The Beatlesa do Arctic Monkeysa ne postoji ravna crta već zapetljana mreža utjecaja, odnosa i slučajnosti. I najslavniji trenuci u povijesti rock and rolla imaju svoj intertekst. Svaki žanr ima svoju genealogiju i ništa – ni pjesma, ni refren ni hit – ne postoji u zrakopraznom prostoru. Nadalje, žanrovi nisu monolitne, stabilne kategorije i upravo zato danas nije

proizvela Louisvilleva underground scena s kraja osamdesetih i početka devedesetih. Ali, ako Slintova glazbena povijest ima kanđe i opire se bilo kakvom tipu sekvencionalnog čitanja – ako su izvorišta zvuka koji je Spiderland učinio kulnim klasikom tek retroaktivno upisana u bendovljevu ranu povijest – kako onda objasniti činjenicu da su četiri kržljava tinejdžera iz Kentuckyja samo dvije godine kasnije snimila jedan od najve-

PRIKAZ / SLINT "SPIDERLAND"

čih albuma u povijesti rocka? Spiderland je ploča koja se nalazila u njihovoj krvi, kao što su članovi kasnije i sami kazali, ali kakvi su to strukturalni uvjeti omogućili klincima koji su odrastali na hardcore punku i noise rocku – klincima čiji su roditelji morali nositi instrumente tijekom njihovih prvih gaža jer su bili premalenici da bi to učinili sami – da naizgled ni iz čega snime album koji će stvoriti čitav jedan žanr i pokrenuti procese koji će rezultirati osnivanjem introspektivnih bendova od devedesetih pa sve do danas?

Teško je procijeniti, ali i podcijeniti utjecaj, reputaciju i značaj Spiderlanda u kontekstu rock glazbe 20., ali i 21. stoljeća. NME ga je 2013. uvrstio u popis 500 najvećih albuma svih vremena, Spin u 100 najvećih između 1985. i 2005., a Pitchfork, trendsetter alternativne i indie scene, 12. najboljim albumom u devedesetima. Spiderland se u glazbenim historiografijama primarno spominje kao album koji je stvorio post-rock – iako titulu rodonačelnika žanra dijeli s Laughing Stockom, albumom koji je britanski synth pop bend Talk Talk izbacio iste godine, ali na drugoj strani oceana. Međutim, iako je to načelno – i uz određene rezervacije – točno, Slintov sada već legendarni album puno je više od slavnog oca jednog muzičkog žanra. Nitko 1991. nije zvučao poput Slinta; postojali su bendovi koji su poput spužve upijali zvuk koji su Walford i društvo prezentirali na Spiderlandu – boju zvuka, dinamike, krik i bijes pojačala i nepravilne ritmove – postojali su i oni drugi, koji bez Spiderlanda ne bi niti uzeli instrumente u ruke. Indian Summer, Maximillian Colby, Portraits of Past, kasnije i Mogwai, PJ Harvey, Godspeed You! Black Emperor, Isis, Explosions in the Sky: emocore, hardcore, post-rock, post-metal, Spiderland je utjecaj širok poput kame na moru i krugova na površini vode. Čak i danas, 30 godina kasnije, Slint predstavlja nepresušno izvorište poetske inspiracije; Black Country, New Roads, Sprain i Deathcrash neki su od najcjenjenijih suvremenih bendova britanskog novog vala post-punk i slowcore scene, a niti jedan od navedenih bendova ne bi zvučao tako kako zvuči da nije bilo Slinta. Povučemo li liniju dija-

pjesama Holy Fawna, Solipa ili Nadje samo je mutacija poetike koja je svoj utemeljujući moment doživjela sa Slintom.

Upravo zato Spiderland možemo uzeti kao bona fide primjer jednog od velikih aksoma glazbene kritike, ali i glazbe kao umjet-

pripada Spiderland slijedi razlog zbog kojega je na križanju svojih formacijskih osi povezao toliko raznolikih glazbenih izričaja: riječ je o albumu koji predstavlja pukotinu u ustaljenim kategorijama kroz koje slušamo glazbu i o njoj pričamo. Momčima iz Slinta dosadio je rock, a onda su s nekoliko jeftinjih pojačala redefinirali značenje samog pojma "rock" – svega što on podrazumijeva i što donosi sa sobom.

Upravo zato postoji dojam da ćemo pratiti krivo klupko po labirintu ako uronimo isključivo u opis Spiderlandovog zvuka, u svom njegovom bogatstvu. Koliko god to paradoksalno zvučalo, dinamika tišine i buke u glazbenoj teksturi ploče ne govori cijelu priču; nije dovoljno reći kako Spiderland zvuči bez podjednako bitne artikulacije: kako se Spiderlandov zvuk osjeća? Uostalom,

Emocore, hardcore, post-rock, post-metal - Spiderland je utjecaj širok poput kame na moru i krugova na površini vode. Čak i danas, 30 godina kasnije, Slint predstavlja nepresušno izvorište poetske inspiracije

kronijski, od devedesetih do danas, Slintov – Spiderlandov! – utjecaj možemo pronaći i u sve snažnijoj suvremenoj shoegaze/doom metal sceni: buka i opuštanje glasnih

ničke forme, dijalektičke tenzije između žanra i singularnosti, formulacioni i apsolutne jedinstvenosti. Razlog zašto se i danas ne možemo dogovoriti kojem žanru

Spiderlandova zvučna paleta definirana je dijalektikom glasnih gitara i tišine, ponavljanjima, ponavljanjima, ponavljanjima, dugim pauzama i naglim klimaksima. Tih, tih – GLASNO.

U tom aspektu, ako ni u kojem drugom, riječ je o albumu koji svoj afinitet dijele s još jednom glazbenom tradicijom koja je u devedesetima vladala alternativnom scenom: shoegazeom, čiji su glazbenici uvijek bili uvjereni da je prezentacija zvuka jednako bitna – ako ne i bitnija – od samih pjesama. Ton, forma, struktura nisu samo posljedice sadržaja, niti su mu podredene. Kao i u svakom umjetničkom izričaju, forma definira sadržaj te je istovremeno definirana njime, a forma Spiderlanda gotovo pa nepogrešivo tematizira i realizira njegove ključne koncepte: tjeskobu, izoliranost, društve-

nou otuđenost, sporu, koncentričnu melankoliju svakodevnje rutine i potrage za odgovorima. Usamljenosti napisanoj u gramatici glasnih gitara.

O Spiderlandu je, pogotovo povodom obljetnice četvrtog desetljeća u ožujku, pisano naširoko, ali možda nije dovoljno pisano o konceptualnim karakteristikama koje su omogućile Slintu da i 2021., 27 godina nakon posljednjeg komada izdane glazbe, toliko utječe na suvremenu scenu. Drugim riječima, nećemo daleko doći ako ulazak ograničimo na pozadinske priče – koliko god one zanimljive, premda vjerljivatno i apokrifne one bile – o snimanju albuma. Da, McMahonovo tih pjevanje posljedica je njegove nesigurnosti u vlastite glasnice, da, Britt Walford se

ga je okruživala i same uvjete koji omogućuju njegov nastanak. Uvijek i već sada, Spiderlandova interna logika interna je logika albuma kao glazbene forme.

Cinjenica da je album u trenutku kada je izdan prošao gotovo pa nezapaženo, a Slint se ubrzo raspao bez da je pjesme redefinirao nastupima uživo samo predstavlja još jedan sloj mitologizacije i benda i albuma. Pjesme su finalizirane u samo četiri dana usred ljeta 1990. u Chicagu, pod minimalnim nadzorom producenta Briana Paulsona, koji je kasnio radio na albumima Becka, Dinosaur Jr.-a i Polva. Paulson minimalistički pristup odgovarao je senzibilitetima benda; nešto vokalnih melodija snimljeno je analogno unaprijed, ali McMahon je sam priznao da ostatak

Spiderland je album koji predstavlja pukotinu u ustaljenim kategorijama kroz koje slušamo glazbu i o njoj pričamo. Zvuk usamljenosti napisane u gramatici glasnih gitara

u studiju ponašao poput blesavog tinejdžera – što je u potpunosti objašnjivo činjenicom da je tada bio blesavi tinejdžer – da, gitarist Dave Pajo kazao je da su njegovi prijatelji mislili da je prvi McMahonov stih iz pjesme Washer ("Goodnight my love, remember me as you fall to sleep") suicidalna poruka. Da, da, da. Ali ako govorimo o albumu kao o tekstu, to mogu biti samo periferni pristupi. Povijest ovog albuma povijest je raskola i paradoksa, ali i nečega drugoga. Spiderland je i 1991. i danas djelovao – zvučao – kao nešto potpuno drugačije; fenomenološki unikatan album u povijesti rock glazbe.

Kliko je perfektno odradena praksa tematiziranja tjeskobe i izolacije koja dolazi s odrastanjem bila programatski zacrtana od samog starta, a koliko je ona plod okolnosti, nije ni pretjerano važno. To elegančno preklapanje forme i sadržaja, programa i izvedbe, jedan je od ključnih razloga zašto je Spiderland postao ur-tekst za jedan cijeli izričaj rock glazbe, izričaj koji je jednako vitalan i danas, kao i prije 30 godina.

Postoje dvije petlje, na prvi pogled nekompatibilne i međusobno isključive: Spiderland je istovremeno neodvojiv od svojeg povjesnog konteksta te okolnosti i materijalnih uvjeta koji su doveli do njegove proizvodnje, ali i prevediv u svaki novi kontekst slušanja, što je očigledno s obzirom na to da popularnost i utjecaj albuma rastu i rastu sa svakim novim desetljećem. Taj paradoks duplira se s onim drugim, eksplicitnijim, paradoksom u tematici albuma. Spiderland je to što jest zato što istovremeno predstavlja radikalni prekid s rock tradicijom koja

benda do samog snimanja nije čuo kako će pjevati. Drugim riječima, Spiderland je proizведен u skladu sa svojim proklamiranim idealima: intimno, introspektivno i katarzično. Paulsonov suptilni dodir omogućio je da album, kako sam Albini kaže, gdje god da se pusti zvuči kao da dečki sviraju u sobi.

Prije svega, Spiderland je testament jednoj specifičnoj ideji u povijesti glazbe: ideji da su nezgode, neuspjesi i gubitci jednak konstitutivni glazbenom kanonu kao i velebitne pobjede.

Međutim, agonija i ekstaza imaju i svoju cijenu. Proizvodni proces bio je toliko intenzivan da je uništilo bend: McMahon je nakon što je album masteriran otišao na terapiju i odustao od glazbe, a Slint se ponovno okupio tek 2005. ne bi li konačno rekonstuiralo pjesme u live okruženju. Klinci iz Louisvillea dali su sve što imaju, promijenili tijek povijesti glazbe, ali ih je proces pri tom isprazio. Svijet je od početka deveđesetih doživio nekoliko stupnja transformacije, gotovo niti jedan na bolje; neoliberalna doktrina mjera štednje gotovo pa u potpunosti je erodirala javne financije, o kojima je glazba oduvijek barem djelomično ovisila, globalno zatopljenje je skuhalo planet i doveđe do krize apokaliptičnih proporcija. Ovo su gruba vremena; postoji nezadrživa tuga koja slama srce, ali ne postoje odgovori niti na jedno pitanje koje su momci iz Slinta postavljali prije 30 godina.

Zemlja paukova nalazi se kraj Louisvillea u Kentuckyju, Zagreba ili Londona, 1991. ili 2021. Spiderland je uvijek i već sada zvuk glazbe koja dolazi, koja uvijek dolazi. ■

New York i indie početkom milenija

Album "Is This It" je izšao prije dvadeset godina i spasio nekoliko generacija od dosade

piše: **Sven Popović**

Nekako ispada da svaka generacija naide na bendove koji "spase rock & roll", a onda prode deset, petnaest ili, kao što će u ovoj priči biti slučaj, dvadeset godina, i ti bendovi postanu fosili. Trudite se mladoj ekipi objasniti zašto su baš ti bendovi bitni, ali ne ide, morali su biti tamo, s vama. Bili smo bezobrazno mladi, ne znate vi ništa, djeco, nikada nećete biti mladi kao mi.

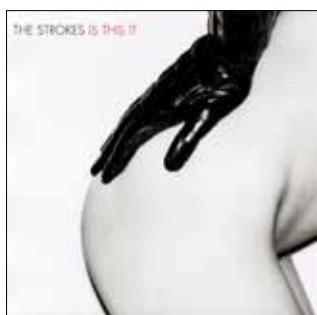
Dakle, znamo da je vrijeme radnje prije dvadeset godina. Mjesto radnje je Meka umjetnosti i rock & rolla u svim njegovim oblicima: New York. Glazbeni kritičar Simon Reynolds (Spin, Pitchfork, The Guardian, The New York Times, Rolling Stone, The Village Voice itd.) kaže kako se ne sjeća postoje li uopće bendovi prije Stroksesa, čiji je prvi album, seminalni "Is This It", izšao prije dvadeset godina i spasio nekoliko generacija od dosade. Ipak, postoje bendovi koji su prethodili Stroksima, postoji mnogo njih, ali za ovu priču najbitniji su Jonathan Fire*Eater.

Za Jonathan Fire*Eater govorilo se da će postati jednako veliki bend kao Nirvana. Bend s nezavisnim izdavačem koji će iza sebe ostaviti spaljenu zemlju. Kao što ste pretpostavili, jer vjerojatno nikad niste čuli za taj bend, to se nikaa-

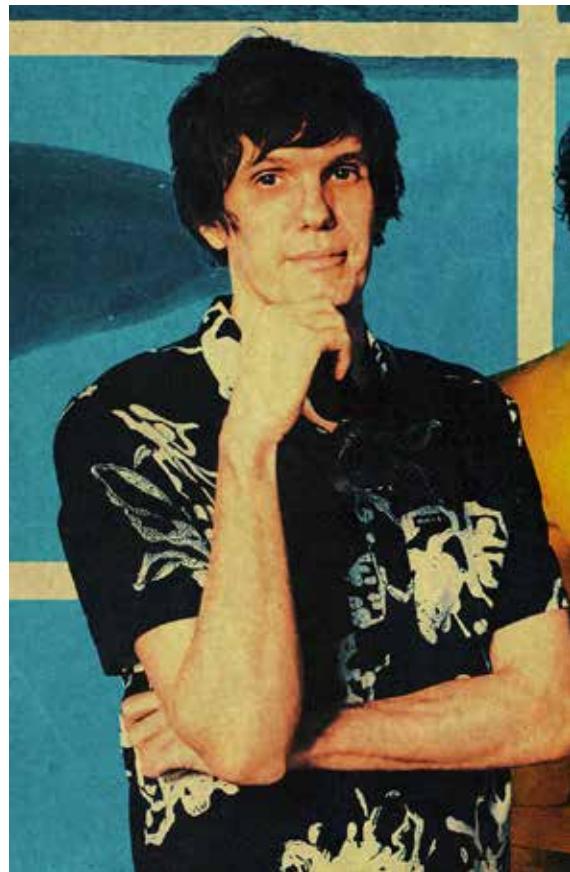
da nije dogodilo iako se iz ruševina Jonathana Fire*Eatera formio drugi bend, the Walkmen. Svejedno, devedesetih u New Yorku se o malo kojem bendu govorilo kao o njima. Bend je zvučao kao da bi se svaka pjesma mogla raspasti u bilo kojem trenutku; garažni zvuk i orgulje susretali su se s post-punkom i sve to u gotičarskoj atmosferi, a frontmen, legendarni, nažalost nedavno preminuli, Stewart Lupton teturao je negdje između Rowlanda S. Howarda, Iggyja Popa i Iana Curtisa. New York bio je spreman za nove mesije, ali bend nažalost nikada nije pretjerano uspio van New Yorka unatoč podršci velike izdavačke kuće.

Stewart je počeo pretjerivati s heroinom i sve je jednostavno nekako implodiralo. Stvar je skončala jecajem, a ne praskom. Unatoč anti-klimatskom kraju, Jonathan Fire*Eater ostavio je trag i, kako to obično biva, ostavio ga je baš na pravim ljudima. Svatko tko je čuo taj bend kako svira započeo je svoj bend, a ti su bendovi bili dio nečega što su nazvali garage rock revival ili, ponekad, indie rock revival.

Bend koji su često, barem zbog *hypea* i nevjerojatne kuleristične, usporivali s njima protagonisti su ove priče: the Strokes. Stroksese se danas već smatra klasicom (a ovogodišnji Grammy za "The New Abnormal" samo je zacementirao taj status), ali tad su samo bili zgodni momci

"Is This It", prvi album grupe je 2001. dobio hvalosjive kritike i publike kao i njihov album "The New Abnormal" iz 2020. godine

koji su tamburali nevjerojatno retro vrstu rock & rolla. Momci iz Stroksesa znali su se odmalena, zajedno su išli u privatnu školu, a njihovi idejni lideri, vokal tada najseksi muškarac na planetu, Julian Casablancas te gitarist, Albert Hammond Jr., skupa su išli u internat u Švicarskoj. Daleko od obješenjačke, ulične priče na kakvu smo navikli u rock & rollu. Privelegirani, pomalo razmaženi klinici iz umjetničkih škola i internata postali su prvoborci cijelog jednog glazbenog vala koji je počeo upravo u New Yorku, u Lower East Sideu i Williamsburgu u Brooklynu. Te su se četvrti u međuvremenu, dakako, gentrificirale, ali tada su stanovi bili jeftine, boemske rupčage u blizini jednako jeftinih, boemskih

e rock nija

Alberta Hammonda starijeg. Uskoro je cijela underground scena znala za njih. Strokesi su postali oni cool klinci s kojima se svi žele družiti.

I tako nekako je za njih čuo Geoff Travis, legendarni osnivač kultnog Rough Trade Recordsa (koji su potpisivali nevjerljivatne bendove poput: the Smiths, the Dream Syndicate, Butthole Surfers, Stiff Little Fingers, Swell Maps, Cabaret Voltaire, the Fall, Delta 5, Galaxie 500, Mazy Star i the Go-Betweens) i, nakon nekoliko zapaženijih nastupa u

mini-turneje Engleskom u NME-u izlazi njihov EP, "The Modern Age" (Rough Trade Records) i, kako onaj klišej glasi, ostalo je povijest. Izdavačke kuće se trgaju tko će im izdati album-prvijenac, vode ih ne skupe večere, a ovi se pak pojavljuju neoprani, u conversama, poderanim trapericama i džins ili kožnim jaknama. Uskoro to postaje službena uniforma indie rockera.

Punokrvni album snimaju u ožujku i travnju 2001. u Transporterraumu u matičnom New Yorku. Producent je Gordon Raphael, čovjek koji savršeno razumije Casablancasa kad mu kaže da ovu pjesmu učini žutom ili da ne želi da im hi-hat zvuči kao, citiram: "*bogati klinac na tulumu koji ne razgovara s djevojkama nego čeka da one njemu pridu.*" "Is This It" je, jednostavno rečeno, remek-djelo. Jedna od najboljih rock & roll ploča svih vremena koja i dan-danas zvuči sveže i živo. To je svojevrsni duhovni nasljednik Velvet Undergrounda i Televisiona. Nepogrešivo njujorška ploča s brijančnim gitarističkim dionicama i ljeđnim, ali erotičnim Casablancasovim vokalom. Oduševljava kritiku i publiku i, poput Nirvane desetljeće ranije, baca svjetla reflektora na indie rock rulju. U Britaniji kreće takozvana "odrpana revolucija" predvodena Libertinesima i, kasnije, Arctic Monkeysima i Franz Ferdinandom, kao reakcija na njujoršku invaziju. U SAD-u uspjeh Strokesa pomaže ostatku scene, generacijskim kolegama iz Interpola, Yeah Yeah Yeahsim, Killsim, Liarsim, TV on the Radio, the Walkmen da dobiju sve više i više medijskog prostora. Pomažu čak (a možda nisu ni trebali) Kings of Leon, koje su neko vrijeme zvali južnjačkim Strokesima, tako da ih vode sa sobom na turneju. Jednostavnije rečeno: rock & roll je netko zabio adrenalinsku injekciju u zadriglo, ostarjelo tijelo. New York opet postaje najcool grad na svijetu i cijela vojska bendova seli se tamu ne bi li se probili (the National, recimo).

Opet je cool bilo biti čudak, imati dugu kosu, nositi traper, kožnjak ili odijela. Momci i djevojke svirali bi na ulicama, osnivali bi vlastite bendove i htjeli su biti novi Strokesi. Godinama smo kukali kako stariji vječito drve o bendovima svoje mladosti, a s "Is This It" i svim fenomenalnim bendovima koji su uslijedili smo i mi dobili bendove o kojima ćemo mi baljezgati mlađim generacijama. The Strokes možda nikad nisu ostvarili svoj golemi potencijal niti ponovili uspjeh debitantskog albuma, ali osigurali su svoje mjesto u povijesti rock & rolla. Nisu punili stadione kao što su, recimo, Kings of Leon, ali nekoliko sjajnih godina bili su najbolji i najštovaniji bend na svijetu.

Bilo je sjajno odrastati uz Strokesa i svu silu bendova koji su zahvaljujući momcima iz New Yorka dobili vjetar u leđa. Iako, budimo realni, uvijek je fenomenalno odrastati ako vam je soundtrack tako prokleti dobar. ■

birtija. Čovjek uvijek osjeti neku vrstu zavisti kad čita ili sluša o tim pričama, tom divljem, negentrificiranom New Yorku. Tko ne bi htio biti dio takve scene i takve priče, makar kao promatrač?

Za Strokesa svi kažu da su bili banda koja je stalno visjela zajedno. Ne samo to, momci su imali smisla za promociju a, zapamtimo, govorimo o razdoblju dok je Internet bio mlad. Izradivali bi suludo dizajnirane flyere, a Julian je nekako uspio nagovoriti neke od manekenki iz očeve modeling agencije da dodu na neke od njihovih koncerta. Sjajan potez, složit će te se. Bizarno je bilo što su opremu, žice, kablove, bubenjarske palice i pojačala, platili kreditnom karticom

Mercury Loungeu u New Yorku, Strokesi dobivaju poziv da sviraju u Engleskoj. Bio je to početak 2001. i zapamtite, tamo je razdoblje post-Britpopa i svi bendovi žele zvučati kao Radiohead. Rezultat toga su bendovi poput Coldplaya (koje se u to vrijeme smatrалo alternativnima). Strokesi, klinci od dvadesetak godina, dolaze u London i već su slavni zahvaljujući NME-u.

Britanska publika i britanski tisak oduševljeni su, konačno su našli bend koji će rock & roll izbaviti iz učmalog stanja u kojem se trenutno nalazi (ponavljam, Coldplay se tada smatrao alternativom, za boga miloga, a Limp Bizkit, Korn, Papa Roach i ostali nu-metal izrodi harali su top ljestvicama). Pred kraj

ROCK / RECENZIJE

Grouper

Shade

★★★★★

U ovom trenutku njezine karijere, nema sumnje da je Liz Harris dostigla legendarni status svoje žanrovskе niše. Njezin najpoznatiji projekt,

Grouper, iza sebe ima sada već 14 studijskih albuma – neki od njih, poput A i A: Alien Observer (2011.) i Dragging a Dead Deer Up a Hill (2008.) generalno se smatraju remek djelima žanra. Harris, renesansna djevojka koja komponira, svira i pjeva, izbrisala je svoj glazbeni izričaj na pola puta između psihodeličnog suvremenog indie folka i ambinta.

Njezin posljednji uradak, Shade, ne predstavlja radikalni odmak u odnosu na ostatak opusa, ali zato demonstrira Harrisinu nevjerljivu kontrolu nad sadržajem i formom. Shade predstavlja "povratak gitari", nakon što je Harris u posljednjih nekoliko godina zvuk gradila uglavnom na polaganim klavirskim dionicama. Shade, kao i svi najbolji Grouper albumi, momentalno ostavlja utisak. Album počinje s Followed the Ocean, bučnom pjesmom koju nose distorzije i koja pronalazi ravnotežu između disonance i melodije. Formula se rijetko mijenja – Harris na momente šapče, na momente pjeva, ovdje probire gitaru, tamo udara po žicama.

Međutim, Shade pronalazi identitet u sintezi elemenata zvuka koji Grouper čini Grouperom: buka, tišina, ambient, atmosfera. Postoje i natruhe eksternih utjecaja – Unclean Mind zvuči kao moderna pjesma Elliotta Smitha, a Promise bi se bez pro-

blema uklopila u klasik Nicka Drakea, Pink Moon. Međutim, Harris i uz ta vrludanja uvijek ostaje samo svoja.

Shade vjerojatno neće konvertirati skeptike u Grouper fanove, ali predstavlja još jedan nevjerojatno konzistentan i unikatan album glazbenice koja je na vrhuncu svojih moći.

LUKA KOSTIĆ

Manchester Orchestra

The Million Masks of God

★★★★★

Manchester Orchestra je jedno vrijeme spadao među najzanimljivije bendove tzv. emo revivala. Njihova prva dva albuma, I'm Like a Virgin Losing a Child i Mean Everything to Nothing klasični su emo-rocka iz ranih dvjetisućitih, dok su momci iz Atlante svirali melodične pjesme pune energije i sjete.

Kada se ostanak scene počeo okretati drugim žanrovima, a naročito post-rocku i shoegazeu i njihovim atmosferama, Manchester Orchestra snimio je Cope, možda i svoj najbolji, ali i najpodcjenjeniji album. Cope je revitalizirao bendovljev zvuk kroz napad bučnih gitara i efektnih riffova; malo tko je 2014. zvučao baš tako – Manchester Orchestra bio je tada emo bend koji svira sa žarom hardcore punka. Međutim, u narednih sedam godina, frontmen i primarni kompozitor, Andy Hull, napravio je novi zaokret, ovoga puta unazad. Novi album benda, The Million Masks of God, zapravo je kontinuacija komercijalnog, sigurnog zvuka koji je bend koncipirao na A Black Mile to the Surface, albumu iz 2017.

The War On Drugs

I Don't Live Here Anymore
(Atlantic /Dancing Bear, 2021)

★★★★★

Osvrćući se na karijeru The War On Drugs (u povodu sada već preposljednjeg, izvrasnog albuma *A Deeper Understanding*), na ovim smo

stranicama zaključili da njihov skladatelj Adam Granduciel "nije ni prvi ni zadnji glazbenik čije pjesme tematiziraju otuđenost, samoću, patnju, ranjivost, potrebu za ekspličkim odmakom, za bijegom, pokretom. No, on je jedan od rijetkih koji taj impuls pretvara u glazbu epskih razmjera. Onu koja unatoč velikim gestama nikada ne prelazi granicu dobrog ukusa."

Sve to vrijedi i u kontekstu novog albuma *I Don't Live Here Anymore*. Možda je onaj zaključak samo ljepši oblik tvrdnje da stadijonski rock ne mora nužno zvučati prazno (poput Bon Jovi) i samodopadno (poput U2) nego zanimljivo, ponekad briljantno – no to bi bilo pojednostavljinje priče o jednom doista unikatnom bendu. The War On Drugs očito stvaraju sporo, ali promišljeno i proživ-

The Million Masks of God funkcioniра unutar dva vrlo formulaična registra: plačljivih indie balada i bljeskova energičnosti. Albumu ne nedostaje vrhunaca – duologija pjesama Keel Timing i Bedhead priviza bolje momente poznatih shoegaze-ra Silversun Pickupsa, dok momenti nekih od sporijih pjesama poput Angel of Death i Annie sadrže dinamiku između bijesa i melankolije koja je karakterizirala bend u njegovim najboljim danima. Međutim, velik dio albuma jednostavno je prepjev predhodnika: posljednja pjesma, The Internet, efektivno je plagijat posljednje pjesme s A Black Mile to the Surface, velikog hita The Silence, a slična stvar bi se mogla reći i za dvije pjesme s kojima oba albuma započinju.

The Million Masks of God korak je unazad u odnosu na ono što Hull kao pisatelj i Manchester Orchestra kao bend mogu napraviti. Nestala je originalnost, nestao je rizik, a Manchester Orchestra, nekada veliko ime alternativne scene, sada zvuči kao jedan od tisuće indie bendova koji igraju na sigurno.

LUKA KOSTIĆ

ljeno: od osnivanja 2005. do danas potpisali su samo pet studijskih albuma, plus koncertni *Live Drugs*, održavajući kvalitetu isporučenog sadržaja na postojano visokoj razini.

Granduciel je perfekcionist, to je sasvim izvjesno: pjesme na *I Don't Live Here Anymore* nastajale su sporo i postupno, vjerojatno i mučno, u skladu s njegovim karakterom koji u podjednakoj mjeri nagnje instrospekciji i "velikim gestama". Srećom,

kako je netko napisao, "njihovo analogno srce sve se uspješnije nosi s digitalnim svijetom koji ih okružuje." Utjecaji su nepromjenjeni i čujni, od Brucea Springsteena i Boba Dylana (osobito u vokalnom stupstu); od Toma Pettyja iz razdoblja potcijenjenog LP-a *Long After Dark* (1982) do grupe Wilco u kojoj je Granduciel uvijek bio uzor u smislu kontinuiranog i nenarušenog umjetničkog integriteta.

Album otvara atipična, delikatna, intimnije i oskudnije aranžirana "Living Proof". Riječ je o brijanatoj pjesmi, jednoj od najboljih ali najmanje očekivanih u smislu same zvučne konstrukcije, ali od tada nadalje sve teče u mnogo prepoznatljivijem tonu.

To znači da sve zajedno više nalikuje pomno složenim zvučnim skulpturama nego spontanim rock and roll iskazima: naglasak je uvijek na teksturi i naslagama gitara, sintesajzera i nesmijlenom, gotovo mehaničkom *backbeatu*. U tu kompleksnu i u *reverb* uronjenu zvučnu 'gustoću' katkada protkana akustičnim motivima, ugrađen je emotivni Granducielov vokal koji nosi melodije. One su pak nerijetko jednostavne, uglavnom pamtljive i u pravilu nostalgične, kao što je "Victim" – njezinu melankoliju ne mogu uništiti ni fuzirane gitare (i kraut-motorika) u drugome, ubrzanim dijelu.

Unaslovnoj temi vokalno surađuju Jess Wolfe i Holly Laessig, djevojke iz bruklinške indie rock postave Lucius. Njihove dionice skladno se uklapaju u zvučnu sliku albuma koji, uvezvi u obzir sve njegove vrline i poneku manu, dokazuje da ledena i stadionska produkcija ne isključuje autentičnu, snažnu i artikuliranu emociju.

DENIS LESKOVAR

Brandi Carlile

In These Silent Days
(Elektra/Dancing Bear, 2021)

★★★★★

U novoj seriji video priloga online magazina Pitchfork pod naslovom Pass the Aux, odabrani izvođači govore o pjesmama koje su im, na ovaj ili onaj

način, odredile život ili im oblikovale glazbeni ukus i etstska načela. U prvoj epizodi gostuju Elton John i Brandi Carlile, "dugogodišnji prijatelji" i suradnici u skladbi "Simple Things" s Eltonovog posljednjeg, ne baš maštovito naslovljenog albuma *The Lockdown Sessions*. No, za one koji je nisu čuli, spomenuta pjesma zvuči posve pristojno – kao donekle tipični komad mid-seventies country-rocka.

Iz spomenutog videoprilogu, suradnje i svega ostalog posve je jasno da je Carlile dubinska poznavateljica ranog Johnovog

opusa i to njegovog najboljeg dijela. Ta se tvrdnja lako može provjeriti i na njezinom novom albumu *In These Silent Days* iako bi dakako, njezinu glazbu bilo pogrešno i nekorektno isključivo svesti na usporedbe sa slavnim britanskim veteranom. Carlile je vlasnica autentičnog talenta koja se do široke publike probila 2007. baladom "The Story" – silovitim vatrometom emocija koji je podjednako izvirao iz indie-rock devedesetih i kantautorskog folka ranih sedamdesetih. T-Bone Burnett nije slučajno odabrao za producentsku ulogu.

Poslije toga snimila je niz radova od kojih niti jedan nije ispašao slab ili prošječan, a *In These Silent Days* vjerojatno dobacuje i ponešto iznad visoko postavljene osobne ljestvice. Njezino autorsko pismo proizašlo je iz znanih okvira – ako Eltonu kao idolu iz djetinjstva pribrojimo Joni Mitchell, potom country lektiru (Patsi Cline), najbolje radevine iz suvremene americane (recimo, Neko Case) i emotivni intenzitet Jeffa Buckleyja, dobit ćemo tek osnovne koordinate, elastično postavljene smjernice. Dublji uvid u njezin svijet iziskuje ponovljeno presluša-

vanje naoko jednostavnih pjesama s novog, sedmog albuma, poput "Mama Werewolf" ili "You And Me on the Rock". Potonja je po svemu sudeći ljubavno pismo supruzi:

*"I build my house up on this rock, baby
Every day with you
There's nothin' in that town I need
After everything we've been through."*

Koproducenti Shooter Jennings i Dave Cobb pjesme su smjestili u toplu, organsku produkciju i pustili da njihova pročišćena kvaliteta i rafinirana kantautorična senzibilnost odrade ostalo. Aranžmani pokazuju mjeru i ukus, s njezinim vokalom u prvom planu: delikatan i po potrebi snažan ("Broken Horses") ali uvijek artikuliran i kristalno čist, glas Brandi Carlile bio je i ostao jedan od najjačih aduta. Drugi je gotovo savršeni instinkt za pisanje atraktivnih melodija koje su u većini slučajeva dostojne njezinih najvećih uzora. I napokon, Carlile je ekspert dinamike, vrline koja polako iščezava u kontekstu suvremenog popa. Mnogo je ovdje i melodrame, ali bez

ROCK / RECENZIJE

jeftine sentimentalnosti. Školski je primjer "Letter To The Past", jedna od najboljih *old-school* balada koje ćete čuti ove godine. No to je samo jedan od vrhunaca ujedno impresivnog ostvarenja.

DENIS LESKOVAR

Wiki

Half God

(Wikiset Enterprise, 2021.)

★★★★★

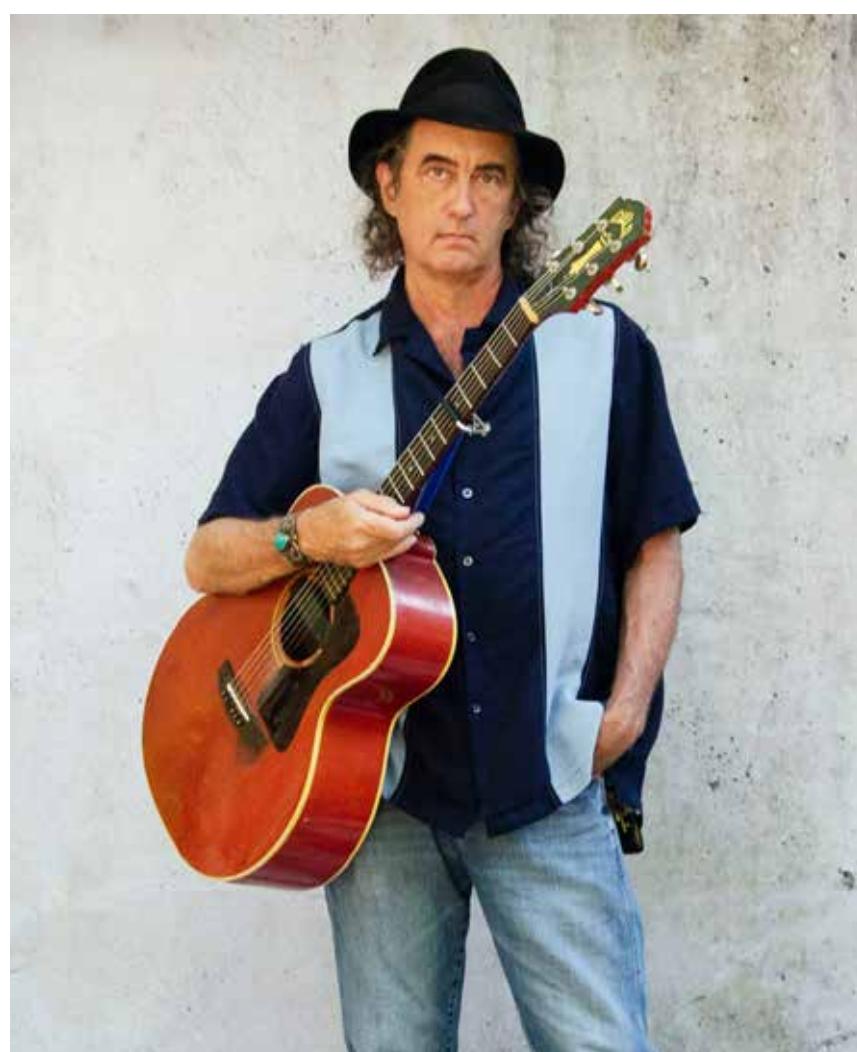
Iako je u listopadu napunio tek 28 godina, Patrick "Wiki" Morales već neko vrijeme uživa status veterana njutorške hip-hop scene. I ne radi se samo o sta-

tusu, jer Wiki danas i tako zvuči i tako piše - njegov posljednji album "Half God" gotovo da predstavlja poetičku i ideološku anti-tezu solidno ostarjelom materijalu koji je prije 10-ak godina proizvodio kao jedan od dvojice autora u hip-hop grupi Ratking. Ukratko, sve skupa je nekako mekše, opuštenije, iskrenije, intimnije i... pametnije, na kraju krajeva. Komplicirano ljubavno pismo New Yorku čini 16 pjesama koje je producirao Navy Blue, čovjek koji je, primjerice, i više nego pomogao autorima kao što su Earl Sweatshirt ili MIKE. Ozbiljne zasluge s pravom mu valja pripisati i ovdje - zvučne podloge za Wikijeva inteligenntna razmatranja o sebi, gradu i sebi u gradu, teško da su mogle biti bolje pogodene.

MATKO BRUSAČ

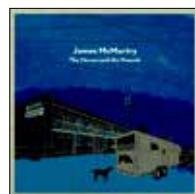
Wiki

James McMurtry

The Horses and the Hounds
(New West Records, 2021.)

★★★★★

Jamesa McMurtryja je od početka njebove 30-godišnje karijere pratila reputacija kantautora za kantautore; u njegovom se slučaju stvari rade sporo, ali se bez iznimke rade onako kako se trebaju raditi. Pod stvarima se u prvom redu podrazumijeva pisanje koje je obično vrhunsko i samo ponekad solidno, dok je zvučni aspekt nešto što je u odnosu na pripovijedanje od albuma do albuma uglavnom ostajalo sekun-

darno. Na novom albumu "The Horses and the Hounds" taj je balans prvi puta ozbiljnije narušen, a narušen je prilično uspješno. Album je producirao Ross Hogarth, a kada je riječ o formi, stvari na okupu uglavnom drži gitarist David Grissom. Tematski, ovdje pak nema ničega novog, što je, naravno, plus - McMurtry je oduvijek radio glazbu o odraslim ljudima za odrasle ljude. Glavni likovi njegovih narativnih minijatura i dalje su sredovječne Amerikanke i sredovječni Amerikanci prema kojima američka ekonomija nikada nije bile suviše blaga. A količina empatije s kojom McMurtry pristupa materijalu za priče i dalje teško podnosi usporedbe u suvremenom polju onog dijela američke glazbe koji u potrazi za formama uglavnom gleda prema natrag.

MATKO BRUSAČ

Snail Mail

Valentine
(Matador; 2021.)

★★★★★

Lindsey Jordan koja stoji iza solo indie rock projekta Snail Mail nije imala ni dvadeset godina kad je izbacila prvi album, "Lush" (2018.), koji je, bez

pretjerivanja, bio jedan od albuma godine i čije hitove, poput "Pristine", i dalje rado vrtim. Jordan je demonstrirala za svoje (a i bilo koje druge) godine impresivne kompozitorske i stihoklepačke sposobnosti. Album je savršeno uhvatio osjećaje nakon što ti netko, blago rečeno, slomi srce na komadiće i kad toliko boli da imate osjećaj da nikad nećete preboljeti nju ili njega. Mlada je Lindsey u međuvremenu bila i na odvikanju zbog ovisnosti koje su, pretpostavljam, rezultat pretjerane slave u tinejdžerskim godinama.

Glasba joj na "Valentine" služi, kao što je bio slučaj i na prethodnom albumu, kao ispušni ventil. Ovaj put nešto manje uspješno, što ne znači da je riječ o lošem ili osrednjem albumu. Štoviše, novim albumom utire neke nove moguće pravce kretanja i dokazuju da Lindsey Jordan ni po čemu nije one-hit wonder. Drugi album više koketira s popom, neposredniji je, mrvicu ispoliraniji što se

produkcije tice. I dok je bolno iskren vokal i dalje u središtu pozornosti, Jordan ovaj put poseže i za toplim synthevima i sempliranjem, pritom stvarajući odmjerenu i koherentnu pop ploču.

Jedina zamjerka je što ne "pušta" svoj glas češće, kao na naslovnoj pjesmi, "Valentine", gdje zavija: "why'd you wanna erase me/ darling Valentine". Njezin je forte uvijek bio čista, neobuzdana emocija, a ovdje to nekako izostaje na većini pjesama. Od žestoke "Valentine", pjesne synthom

natopljene "Ben Franklin", izvrsno aranžirane "Forever (Sailing)", pa sve do posljednje, sredrapajuće ("isn't it strange the way it's just over/ no late night calls/ You're not here to walk me to my door/ Now I just love you more") "Mia", Lindsey Jordan drži razinu i tjera vas da je iznova preslušate. "Don't cry, I've got to grow up now", pjeva na posljednjoj pjesmi. Bome joj je pošlo za rukom odrasti i pritom snimiti još jedan vrlo dobar album.

SVEN POPOVIĆ

The Coral

Coral Island
(Run On, 2021)

★★★★★

Prije devetnaest godina liverpulski sekstet osvojio je kritiku i pola milijuna kupaca iznimno poletnim, istoimenim debijem, The Coral. Reputacija 'najboljeg

novog britanskog benda' (nesimpatična NME-evska etiketa od koje je većina sastava imala više štete nego koristi) potvrđena je nominacijom za nagradu Mercury.. I kada su svi očekivali da mladići odspavaju rundu-dvije na lovorkama, uslijedila je duga i katkada isprekidana, ali kvalitativno konzistentna karijera.

Njihova izdržljivost, dakle, nije slučajna – a to pokazuje i materijal s desetog studijskog ostvarenja *Coral Island*. Album je opsežan, dvostruki, a prema pojašnjenu frontmenu Jamesu Skellyju, pjesme su (uz krat-

The Coral

Low

HEY WHAT

★★★★★

ju s temama poput socijalne tjeskobe, izolacije, nade u beznadu i gubitka, teškog, nepopravljivog gubitka. Njihov prvi album, *I Could Live in Hope* iz 1991., započeo je dug proces brušenja glazbene estetike koja je zaokružena tek 10 godina nakon toga, s hvaljennim *Things We Lost in the Fire*. Low, čiju kreativnu kičmu čine Mimi Parker i Alan Sparhawk, godinama je bio bend čije ime povlači asocijacije s mantričnim i melankoličnim pjesmama o neurozama suvremenog života.

Medutim, Parker i Sparhawk prije

potpuno promijenili svoj zvuk. Double Negative bio je sistemski šok; stilski i paradigmatski obrat zbog kojeg bi zube polomili puno mladi i vitalniji bendovi od dua iz Minnesota. Lowov posljednji album nagovještava svoj identitet na samoj naljepnici; omot izgleda poput TV ekrana koji traži signal, a agresivno ime albuma – HEY WHAT – priprema slušatelje na avanturu koja slijedi.

HEY WHAT i Double Negative nalaze se na sličnom sjećuštu žanrova i utjecaja, ali su izvedbeno bitno drugačiji. Oba albuma predstavljaju Parkerin i Sparhawkov okret prema industrijskim zvukovima elektronike, glitcha i eksperimentalnog rocka, ali dok je njihov album iz 2018. ozoteričan i mračan, HEY WHAT se uzdiže iznad buke demonstrirajući Lowov senzibilitet prema melodiji i pop muzici. Riječ je o ploči koja funkcioniра kao hibrid kako-fonije i harmonije i čijih 46 minuta proleti u nekoliko trenutaka. HEY WHAT nije samo jedan od najboljih albuma 2021. već i najboljih u čitavoj karijeri benda.

LUKA KOSTIĆ

ke narativne dijelove) povezane u koncept, fokusiran na imaginarni priobalni engleski grad. Priča, a samim tim i pjesme, primotom su podijeljene u dvije skupine. Prva je nadahnuta ljetom, kao optimističnijem razdobljem u godini. Drugim dijelom albuma provlači se jesenji, samotni ugodaj ispržnenog gradića.

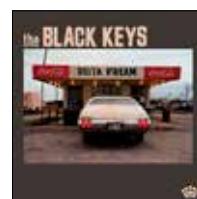
Budući da se The Coral tradicionalno oslanjaju na nasljeđe otočke psihodelije (pomičjane s pitkim, melodioznim folkom), to odmah priziva usporedbe s Kinksima i Beatlesima, te sličnim epohalnim sastavima i albumima (u prvom slučaju *Village Green*, u drugom *Bijeli album*). Reference su brojne – nema sumnje da su The Coral temeljito proučili i opuse kasnih Small Faces, vjerojatno i ranu fazu Winwoodovih Traffic, potom Pretty Thingse i sve ostale. Tu valja pribrojiti Dylana, Younga i ostale heroje kontruktturnog folk-rocka 60-ih i 70-ih. Naravno da su takve paralele u osnovi beskorisne, no odjekujuća, sanjiva melankolija grupe Coral uistinu sadrži nešto neodoljivo i gotovo autentično: pjesme poput "Vacancy" (da spomenemo tek najtipičniji primjer) istovremeno su "retro" i moderne, originalne i starinske – i skoro bez iznimke prožete čežnjom za vremenom koje možda jeste, a možda i niste proživjeli.

DENIS LŠKOVAR

The Black Keys

Delta Kream
(Nonesuch / Dancing Bear, 2021)

★★★★★

U skladu s nazivom, na okruglo desetom studijskom albumu Dan Auerbach i Patrick Carney uputili su se na ishodište – mitsko ušće delte Mississippija. Dakako, sve u funkciji još jednog, ovoga puta neposrednog odavanja počasti bluesu, žanru koji ih je valjda i nadahnuo da se na prvijencu *The Big Come Up* iz davne 2002. ozbiljnije uhvate glazbe.

Delta Kream vrlo je solidna, premda ni po čemu spektakularna kolekcija obrada, a usredotočena je na primarne, sužene izvore inspiracije. Doduše, našlo se tu i ponešto iz radionice Freda McDowell ("Louise"), te Big Joe Williamsa, no pretežiti dio materijala posuđen je iz kataloga njihova ključnog uzora Juniora Kimbrougha koji potpisuje pet pjesama. Čak su i uvodni klasični "Crawling Kingsnake", koji je široj rock publici najpoznatiji po izvedbama autora Johna Leeja Hookera, te (kasnije i Doorsa), Auerbach i Carney modelirali po Juniorovo izvedbi.

Iceage

Seek Shelter

[Mexican Summer, 2021.]

★★★☆☆

Kad su prije deset godina izbacili prvi album, "New Brigade", Iceage su bili nihilistični noise punkeri, a frontmen, Elias

Bender Rønnenfelt pljuvao je žuć na sve strane. Metamorfoza benda bila je fenomenalna, na "Plowing Into the Field of Love" dodali su gudače i trubače i pokazali se kao bend enormnog potencijala. Nastavili su rasti i mijenjali su se, a na novom albumu, "Seek Shelter", dosežu nove vrhunce i smještaju se na Olimp rock & rolla.

Prva stvar, "Seek Shelter", raznijet će vas moćnim refrenom gdje Elias prati gospel zbor. "They kick you when you're up/ They knock you when you're down", umorno, ali prkosno pjevaju. Taj se sentiment odražava kroz cijelu ploču. Album uzima najbolje utjecaje klasičnog rocka, brit popa (stadionsku to jest festivalsku himničnost) i Nicka Cavea i Bad Seedsa

(spiritualnost i pripovijedanje) i stvara fenomenalnu, odvaljeno eklektičnu cjelinu. Singl, "Vendetta" baca na rani Primal Scream i Madchester scenu, dok "Gold City" i "Dear Saint Cecilia" (inače svetica zaštitnica glazbe) zvuči kao nešto što bi Bruce Springsteen mogao komotno izvoditi s E Street Bandom. Rønnenfelt je također otkrio začudujuću i toplu melodičnost što se njegovog pjevanja tiče. Prekrasno produciran od strane Petera

Kembera (poznatijeg pod imenom Sonic Boom, također jedan od osnivača kulnih Spacemen 3), "Seek Shelter" je gotovo pa sušta suprotnost prijašnjim, (post)apokaliptičnim albumima. Neobično je vedar, optimističan, topao i melodiozan, готовo kao da se novi svijet rada iz ruševina i pepela onog prethodnog, gdje nije bilo mesta za nas. Riječ je o jednom od najboljih albuma ne samo ove, nego proteklih pet-šest godina. Sigurno. **SVEN POPOVIĆ**

Snimio Hreinn Gudlaugsson - Own work, CC BY-SA 4.0

ROCK / RESENJE

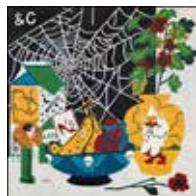
Fotografija s ovitka snimljena je negde u Mississippiju 1970-ih, a prikazuje Oldsmobile Cutlass parkiran ispred kioska sa sladoledom. To, dakako, nije slučajno. Sve upućuje na bolja vremena, kad je blues figurirao kao rašireno i popularno izražajno sredstvo unutar pop-kulturnog spektra, čak i onog srednjostruškog. Ekipi je navodno bilo potrebno svega desetak sati da zaokruži posao na snimanju albuma. Srećom, tako i zvuči – direktno i spontano, kao da se nisu mučili sa suvišnim isprobavanjem i dotjerivanjem. Osim toga, zvuk je, kako lijepo stoji na omotu, "medium fidelity". Očito im je više bilo stalo do vlastite zabave nego do komercijalnog učinka. A to je vrlina sama po sebi.

DENIS LESKOVAR

Parquet Courts

Sympathy for Life
(Rough Trade, 2021.)

★★★★★

Parquet Courts na "Sympathy for Life", svom sedmom album objavljenom u osam godina, ostavljaju utisak potpuno samoujerenog benda koji u ovom trenutku iz zamisli u djelu može provesti ama baš sve što su zamislili. U malo više od 45 minuta ugurano je 11 pjesama koje su, u usporedbi s onime što su radi li na početku karijere, stilski najraznorodnije do sada. Klupske motivi, dub dionice i koketiranje s psihodeličnim postupcima samo su najupečatljiviji elementi slagalice koja je tijekom posljednje dvije godine nastajala na uglavnom improviziranim sessionima. Sastavili su je na koncu producenti Rodaith McDonald i John Parish

koji ispod pojasa imaju cijeli niz uspješnih suradnja s autorima kao što su, između ostalih, David Byrne ili PJ Harvey. Na "Sympathy for Life" sve je na svome mjestu i posrijedi je možda i najbolje izdanje grupe koja je uvijek istovremeno pokušavači i konceptualno posve proračunato i izvedbeno posve neposredno. Tomu cilju nikada nije bila bliže.

MATKO BRUSAČ

Idles

Crawler
(Partisan, 2021.)

★★★★★

Idles su u četiri godine objavili četiri albuma, što je u smislu formalnog kriteria vjerojatno dovoljno da ih se okarakterizira naj-vitalnijim aktivnim

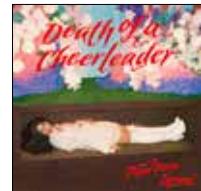
britanskim (post)punk bendom. Posljednji album "Crawler" formalno je najambiciozni do sada, a tako je nešto, s obzirom na dinamiku objavljuvanja i nešto glazbeno-kritičarskog zanovijetanja oko repetitivnosti, bilo prilično očekivano i prije njegova objavljuvanja. Ali ambicije su jedno, a kapaciteti su drugo, pa otvaranje prema stilski heterogenijim utjecajima – od elektroničkih ukrasa preko noisea do soula – polučuje manje ili (rjeđe) više zanimljive rezultate. U svakom slučaju, nije loše znati da Idles ne moraju baš uvijek držati nogu na gasu. Za početak, i to je nešto, odnosno i to je dovoljno da se barem jednim uhom nastavi pratiti i ono čime se misle baviti u budućnosti, što god to bilo. U međuvremenu, malo dužeg odmora vjerojatno neće previše naškoditi niti bendu niti publici.

MATKO BRUSAČ

Pom Pom Squad

Death of a Cheerleader
(City Slang, 2021)

★★★★★

Više sam puta čuo izjavu da se rock & roll prestao razvijati nakon devedesetih. To bi otprije značilo da su brit pop i grunge zadnji veliki pokreti

u povijesti rock glazbe. Istina je da početkom milenija nastupa cijela plejada revival bendova. Stroški su predvodili garage rock revival s Libertinesima, Interpol i the National bili su na čelu post punk revivala. Odradili smo oživljavanje šezdesetih i osamdesetih, što znači da na red opet dolaze devedesete. Ako gledamo bend Pom Pom Squad, alt rock projekt iz kojeg stoji Mia Berrin, to je definitivno istina. Njujorški sastav nadahnuće vuče direktno iz Riot Grrl bendova devedesetih, ali i grungea i nešto progresivnijih bendova a la Smashing Pumpkins. Kao queer osoba iz ne-bijele familije, Berrin bi bila raritet u iznimno bijeloj i heteronormativnoj grunge sceni, a kao autsajder navikla je da je se promatra. Debitantski album, "Death of a Cheerleader", dokaz je da je Mia Berrin jedno od najzanimljivijih imena njujorške (Brooklyn) indie scene. Ploča šara između grungea, shoegazea i ženskih sastava iz šezdesetih. Zapravo služi kao i svojevrstan kompendij njezinih utjecaja, koliko glazbenih, koliko i filmskih i književnih ("The Virgin Suicides", recimo). Započinjemo zvoncima pjesme "Mr. Sandman" benda The Chordettes i odmah uletava u distorzijom natopljenu "Head Cheerleader" gdje Berrin izjavlja: "You should ask your mother what she means/ She said stay away from girls like me". Nebitno jesu li u pitanju nešto žešće "Crying", "Shame Reactions", "Lux" ili balade poput "Forever" ili "Second That", Mia dokazuje da je vrstan tekstopisac koji bez problema plovi među žanrovima, nešto što je sasvim impresivno za njezine godine (23). Na pjesmi "Drunken Voicemail, mom osobnom favoritu, "Drunken Voicemail" proživljavamo poetsku kratku priču, vodi nas kroz svoj dom, preko birtija i tuluma sve do potpunog emotivnog sloma. Mia Berrin uspijeva zvučati autentično čak i na već ofučanoj pjesmi za obradu u obliku "Crimson + Clover" Tommyja James and the Shondells koja na momente zvuči kao da je zaista njezina. "Death of a Cheerleader" je početak sjajne karijere. U to nema sumnje.

SVEN POPOVIĆ

HFN
RECOMMENDED
Headfonia.com

hifimedia
PREPORUKA

THALIA

ERZETICH

www.erzetich-audio.com

RAZGOVOR / ANAT COHEN

(Anat Cohen; snimio Davor Hrov)

Jazz je očaravajuća forma umjetnosti

piše i snimio: **Davor Hrvoj**

Uovogodišnjem izboru ne listi međunarodne Udruge jazz novinara Anat Cohen, izraelska jazz glazbenica koja živi i djeluje u SAD-u, zauzela je prvo mjesto u kategoriji klarinetista. Istog mišljenja bili su kritičari uglednog časopisa DownBeauta na listi objavljenoj u kolovožkom broju, kao i čitateљi u prosinačkom. Ništa novo! Ona je na to već navikla. Naime, ta priznanja dobiva već dugo, a u zadnjem desetljeću svake godine. Čime je to zaslужila? Što ju čini posebnom i izdvaja od drugih sjajnih klarinetista? Osim virtuoznog sviračkog umijeća to je svakako njezin stav prema glazbi koji uključuje studiozno proučavanje povijesti jazz-a, maštovitost, radoznačnost, zanesenost, pozitivan duh i predanost. Naime, ona je u potpunosti posvećena jazzu i njezin je život u svim segmentima vrti oko glazbe.

Soprano, alt i tenor saksofonistica, klarinetistica, flautistica i skladateljica Anat Cohen rođena je u Tel Avivu u Izraelu i odrasla je u glazbenoj obitelji, počevši studirati klarinet s dvanest godina. U jazz glazbu zaljubila se još u tinejdžerskoj dobi. Kao šesnaestogodišnjakinja upisala je prestižnu srednju školu Thelma Yellin na kojoj je naučila svirati tenor saksofon. Nakon srednje škole, i sviranja u big bandu izraelskoga ratnog zrakoplovstva, u drugoj polovici 1990-ih pohađala je glasoviti Berklee College of Music gdje je usavršila svoje jazz muziciranje, ali i proširila svoje glazbene horizonte, između ostalog razvivši duboku ljubav prema raznim stilovima latino glazbe. Nakon što je diplomirala na Berkleeju pre selila se u New York City gdje je odmah postala aktivna na jazz sceni, a ujedno se počela izražavati i u drugim glazbenim stilovima: klezmeru i dixielandu te brazilskoj, kolumbijskoj i venecuelanskoj glazbi. Upoznala se i s tradicijom jazz-a proučavajući i svirajući glazbu Louisa Armstronga, Sidneya Becheta, Bixa Beiderbeckea i Jellyja Rolla Mortona. Svirala je s poznatim jazz glazbenicima poput Flipa Phillipsa, Buckyja Pizzarelli, Rubyja Braffa i Louisa Hayesa. Članica je nekoliko newyorških međunarodnih skupina, sa svojom braćom -

Multiinstrumentalistica Anat Cohen i ove je godine na relevantnim listama zauzela prva mjesta u kategodinama najboljih jazz klarinetista

saksofonistom Yuvalom i trubačem Avishaiem Cohenom - djeluje u triju The 3 Cohens, te svira s Diva Jazz Orkestrom uz koji je ostvarila suradnje s legendarnim jazzistima Nancy Wilson, Daveom Brubeckom, Slideom Hamptonom i Diane Schuur. Kao gošća nastupala je s brojnim orkestrima, primjerice s Lincoln Center Jazz Orkestrom Wyntona Marsalisa, The New York Pops orkestrom ili The Binghamton Philharmonic Orkestrom. Anat Cohen vodi i vlastite skupine, među ostalima kvartet, kvintet i tentet.

Oobjavila je jedanaest albuma kao voditeljica sastava, sve za vlastitu diskografsku kuću Anzic koju je utemeljila 2005. Tri izdanja: "Outra Coisa: The Music Of Moacir Santos", koji je snimila u suradnji s gitaristom Marcellom Gonçalvesom, "Rosa Dos Ventos", u suradnji s Triom Brasileiro, i "Triple Helix" sa svojim tentetom, bili su nominirani za nagradu Grammy.

Duhovni ples

Anat Cohen je divna osoba i draga prijateljica, uvijek spremna na razgovor. Neke od njih vodili smo i u Hrvatskoj. Naime, dva je puta nastupila na Jazzarella - All Woman Jazz Festivalu u Zagrebu: 2007. kao članica Diva Jazz Orchestra, a godinu dana poslije sa svojim kvartetom, te dva puta na Avantgarde Jazz Festivalu u Rovinju: 2011 sa svojim kvartetom, a 2012. sa sastavom 3 Cohens što ga vodi sa svojom braćom, trubačem Avishaiem i saksofonistom Yuvalom. Sve je te koncerte organizao Dražen Kokanović. Niti jedan od naših susreta nije prošao bez mojeg zadirkivanja o "lijenosti" prigodom nošenja glazbala na turneje. Naime, u odabiru glazbala, koje je ograničeno zbog težine i nespretnosti transporta, kod svih multiinstrumentalista pa i kod nje bas klarinet je uvijek bio žrtva, a tako sam ja uvek uskraćen, jer obožavam zvuk tog glazba-

RAZGOVOR / ANAT COHEN

Ia. Zanimljivo, potaknuta mojom konstatacijom da bi naziv skladbe "Happy Song" moglo biti skraćeno objašnjenje njezine glazbene filozofije nedugo nakon toga sa svojim je tente-tom snimila album kojem je nadjenula upravo taj naziv.

Koja je vaša glazbena filozofija?

- Moja je glazba putovanje bez kraja.

Melodija mi je najvažnija. Također komunikacija i interakcija među glazbenicima. Kad sviram sa sastavom želim biti povezana s glazbenicima, stvarati nešto osjećajno. Kroz melodije i melodijske linije oslobođam nešto posebno što dovodi do stvaranja uživo, u trenutku. Divan je osjećaj znati da se tako nešto nikad neće ponoviti. Tako nekako. Naime, jazz je glazba koja se dogada spontano.

Jedna od skladbi koju svirate zove se "Happy Song". Nije li upravo to vaša glazbena filozofija?

- Je! Naravno! Neke su skladbe mračne, tužnije, ali da, glazba bi trebala biti slavlje. Sam boravak na pozornici za mene je svetkovina. To je slavlje trenutka, slavlje života. Važno mi je da mogu ispoljiti svoje iskustvo, osjećajno iskustvo. Želim da slušatelji osjeti nešto.

Kako je pijanist Jason Lindner napisao tu skladbu za vas?

Moja je glazba putovanje bez kraja. Melodija mi je najvažnija. Također komunikacija i interakcija među glazbenicima. Kad sviram sa sastavom želim biti povezana s glazbenicima, stvarati nešto osjećajno

- Ne znam kako ju je skladao. Jason Lindner je nevjerljatan glazbenik. On je zagotonjena osoba, teško je dokučiti na koji način radi njegov mozak. Često sviram s njim i svaki put je sveže, svaki put je novo. Jednog dana, nakon što smo se vratili s turneje, rekao je: "Hej, napisao sam skladbu za tebe. Mislio sam na tebe." Nazvao ju je "Anat's Dance". Rekao je da je mislio na duhovni ples, ne fizički ples. Nešto kao da se melodija šulja oko nas.

Zanos i strast

Zašto volite brazilsku glazbu i zašto posebice volite Miltona Nascimento?

- Kako ne voljeti brazilsku glazbu? Ona me usrećuje. Brazil me usrećuje. Kad god odem tamo osjećam se živom. Glazba čini da se osjećam živom i sretnom. Tako, volim tu glazbu. Milton Nascimento... Nisam odrastala uz njegovu glazbu, no u jednom sam trenutku otkrila njegov glas, taj veliki raspon njegovog glasa koji može biti vrlo dubok i mračan, ali također vrlo užvišen. Njegova je glazba pobjednička. Kad god ga slušam vidim slike prirode, život protiče ispred mojih očiju. To i ja

pokušavam ostvariti izvodeći svoju glazbu, jer ja ne pjevam riječi koje on pjeva, samo pokušavam ostvariti taj osjećaj.

Ali vaš klarinet pjeva. Kako uspijevate postići da klarinet pjeva?

- Osjećam se ugodno svirajući ga. Osjećam se kao da sam svoja. To je za mene nešto potpuno prirodno. Drago mi je da osjećaš da klarinet pjeva jer on je moj glas.

Razmišljate li tijekom izvedbi o tekstovima pjesama?

- Ponekad. Nekad razmišljam o karakteru skladbe, nekad dok sviram melodiju mislim na svaku riječ pjesme, nekad samo razmišljam o raspoloženju.

Kao kad svirate skladbu "La Vie en Rose"?

- Svakako, "La Vie en Rose" je... Može biti bilo što u bilo kojem trenutku.

Naime, slušajući vaše izvedbe kao da slušam priče nabijene osjećajima. Je li to vaša namjera ili se događa spontano?

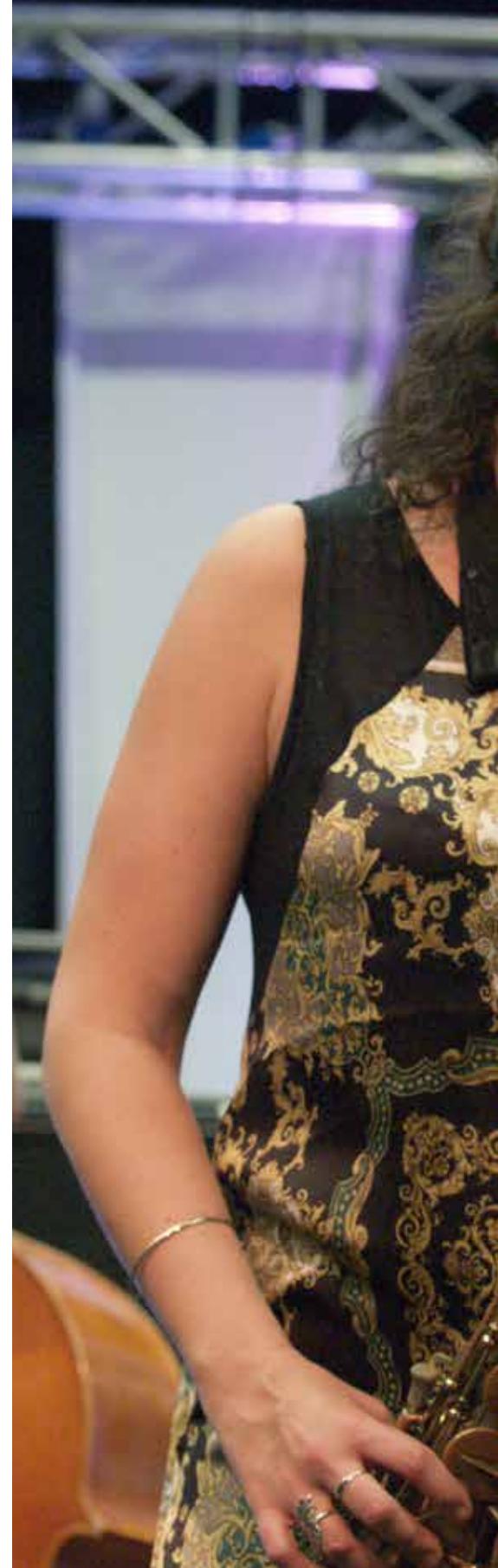
- Da, svakako želim pričati priče. Nisam uvijek sigurna o čemu je koja priča, ali sadržaj je uvijek osjećajan. Sa sastavom želim kreirati određeno raspoloženje i melodije, odlučujem koje će glazbalu donijeti melodiju, hoće li biti u nižem ili višem registru, koje će emo-

cije biti uključene, kako će ih unijeti u melodije. Sve je to uvijek izazovno. Najvažnije je da vaš pristup dolazi iz vaše nutrine, da ga volite i da osjećate strast prema njemu. Naime, kod jazza se radi o snažnim osobnostima i strasti prema toj glazbi. Dobro je ako glazbenici tijekom cijele karijere mogu zadržati taj zanos i zapamtiti razlog zbog kojeg su se odlučili baviti glazbom. U toj glazbi djeluju glazbeni pedagozi koji ta iskustva dobro prenose mlađim glazbenicima. O jazzu učimo od glazbenih zanesenjaka koji i sami neprestano usavršavaju svoju vještinsku sviranju, a spremni su podučavati druge, ne samo o sviranju nego i ljubavi prema toj glazbi, strasti. Pomažu im da postanu istinski glazbenici.

Biti svoj

Kako to ostvarujete?

- Sa svojim sastavima nastojim donijeti uzbudnje koje će ljudi privući glazbi. Želim da ljudi, kad odlaze s naših koncerata, kažu da je to za njih bilo posebno iskustvo, da su nešto osjetili. Ako ljudi na jazz koncertu samo sjede, ne miču se, ne smiju se, ne pokazu-

ju emocije, nešto nije u redu. Poslije koncerta trebali bi uzviknuti: "Ja volim jazz!" To je emotivna kategorija. Možete biti sretni, tužni, ljuti, možete iskazivati puno različitih emocija, ali potrebno je nešto što će vas pokrenuti. Odabir skladbi koje će ansambl svirati uvjetuje ugodaj, način odvijanja improvizacija. U tom trenutku to nije samo glazbalo, samo solo - to je skladba. Zato glazbenici pišu vlastitu glazbu - da bih stvorili zvuk i osnovu za određeni način improviziranja. Želimo se kreati u nepoznatim područjima - nepoznatim za publiku, ali i nas glazbenike. Uzbuđenje dolazi u trenutku svirke kad svi shvatimo da smo ostvarili zajedništvo te iskoristimo taj ushit i shvatimo da je publika to osjetila. Naravno, uzbuđenje mora doći od glazbenika, no teško je osjetiti uzbuđenje na pozornici ako ga publika nije osjetila. To je uzajamni odnos. Mnogi glazbenici zaboravljaju koliko je važan odnos koji trebaju stvoriti između sastava na pozornici i publike. Publika voli biti dio tog putovanja. Mora postojati razumijevanje između publike i glazbenika. To glazbeno iskustvo moraju dijeliti.

Nije li za to važno da godinama djelujete s istom postavom glazbenika? Pomaže li to u razvijanju vaše glazbe?

- Svirajući s istim glazbenicima razvijamo povjerenje, bolje se upoznajemo, spoznajemo do kojih granica svatko od nas može ići. Ponekad to ne možemo znati, ali možemo više pritisnati glazbenike, imamo povjerenje jedni u druge, imamo povjerenja u glazbu i možemo dozvoliti da se ona kreće u raznim smjerovima. Moguće je ostvariti čaroliju i kad sviramo s glazbenicima koje ne poznajemo od prije, ali to nije dovoljno poznato područje. To je kao kad se sastaneš s prijateljima, ljudima s kojima si odrastao i s kojima se osjećaš ugodno i uz koje jednostavno možeš biti svoj. U tome je važnost dugotrajnog sviranja s istim glazbenicima, jer uz njih imaći taj osjećaj da te razumiju, da znaju u čemu se najbolje osjećaš. U takvoj situaciji mogu se upuštati u eksperimentiranje i odlaziti u raznim smjerovima, a znam da će oni u tim situacijama biti uz mene, da će biti tu sa mnom. To pomaže da se glazba razvija i mijenja. Glazbenici ne sviraju samo u jednom sastavu. Niti jedan od glazbenika iz mojeg sastava ne svira samo sa mnjom. Ljudi sviraju u drugim sastavima i stječu druga iskustva. Odlaze i vraćaju se s tim iskustvima koristeći ih za to što radimo. Glazba se neprestano razvija jer glazbenici neprestano napreduju.

Čudesna glazba

Da, tako je to u jazzu. Kako gledate na tu glazbu u današnjem trenutku, nakon stotinu godina njezina života?

- Jazz je na početku bio popularna glazba. Tada nije bilo druge vrste popularne glazbe, ali danas to više nije tako. Postoje mnoge vrste glazbe i ljudi mogu birati iz velike palete. No, mislim da su ljubitelji jazza diljem svijeta još uvijek isti. To su kolezionari koji vode brigu o proizvodima, dobro poznaju rad umjetnika, povijest te glazbe, snimke. Oni će satima putovati kako bi uživo slušali glazbu, podržavat će ju, duboko će prodrjeti u njezine tajne. Zbog svega toga jazz je danas još uvijek živa i vitalna glazba, kakva je oduvijek i bila. To se cjeni. Voljela bih da, poput tih fanova, svi glazbu slušaju srcima, a ne razumom, da budu otvoreni za nju. Htjela bih da ne eliminiraju jazz glazbu prije nego su je čuli. Slažem se da jazz, nije li dobro sviran, nije najuzbudljivija glazba, ali kad se dobro svira to je najljepša, očaravajuća, kreativna forma umjetnosti. Na koncertima prisutni shvaćaju da sudjeluju u nečem posebnom, nečem što se pred njihovim očima događa samo jednom u životu, da tako nešto nikad više neće vidjeti. Kad odlaze na koncerте trebali bi razmisli o tome.

Danas je trend da se u jazz glazbu inkorporiraju elementi tradicije narodne glazbe iz raznih krajeva svijeta, nerijetko istočnoeuropeiske i orientalne, u čemu su posebice dobri izraelski glazbenici. Kako vi osjećate takav način spajanja stilova?

- Jazz je svjetska glazba. Kad govorimo o počecima jazza, ne možemo zaobići New Orleans i tamošnje prožimanje raznih kultura. U istim su se glazbenim djelima objedinjavali elementi istočnoeropskih harmonija, afričkih sinkopa, mazurke, polke... Glazbenici ranog jazza spajali su mnogo različitih elemenata, sve što bi u to doba slušali u tom okružju. Jazz jest svjetska glazba. Nakon što se afirmirao kroz tradicionalni, straight ahead zvuk, mainstream, treba prihvati nove oblike. Već dugo ga ne sviraju samo Amerikanci, a razni glazbenici u jazz ubacuju elemente tradicijske glazbe iz svojih zemalja. Neki kažu da je to world music, ali radi se o nastavku, normalnom razvoju glazbe. Glazbenici dodaju različite ritmove, različite zvukove, sviraju različita glazbala. Jazz se danas svira na harmonici i klarinetu tako da je logično osjetiti zvukove narodne glazbe. No, naša je želja svirati glazbu trenutka. Mi improviziramo, "razgovaramo", stvaramo nešto što postoji samo u času nastanka, što nikad više neće biti isto, čak i ako ponovno sviramo istu skladbu. Svoje izvedbe zasnivamo na međudjelovanju. To je bit jazza. Radi se o osjećaju glazbenika za izvedbu u trenutku, za potrebot da idu dalje, dublje, da spoznaju bit raznih ritmova, da uključuju razne elemente u glazbu. Sve to jazz čini predivnom, čudesnom glazbom. On to uistinu jest. ■

JAZZ / RECENZIJE

Stephan Micus

Winter's End
ECM/Dancing Bear, 2021

★★★★★

Neumorni svjetski putnik i glazbenik koji se nadahnjuje prirodom, egzotičnim krajevima, te zvukovima egzotičnih glazbala koja brižno kolezionira, njemački skladatelj, pjevač i multiinstrumentalist Stephan Micus objavio je dva deset i četvrti album za tvrtku ECM kojoj je vjeran više od četiri desetljeća. I njegov novi album je još jedno putovanje i istraživanje raznih kultura u potrazi za skrivenim vrijednostima i smislim života. U izvedbama vlastitih skladbi znakovitih naslova ("Baobab Dance", "Walking In Snow", "Walking In Sand", "Sun Dance", "Black Mother") uvrštenih na ovaj CD uključio je dva nova glazbala: chikulo iz Mozambika i bubanj u srednjoafričkom stilu. Takoder, od mnogobrojnih glazbala koja su već odavno pohranjena u njegovo kolekciju, za izvedbe na ovom albumu iz svog pretrpanog rukaska izvukao je kalimbu, sinding (gambijska harfa), egipatsku nay flautu, japsku nohkan flautu, balijsku suling flautu, gudački sattar iz Xinjiang-a, tibetanske činele, peruanski charango i dvanaestozičanu gitaru. Svirao ih je solo ili nasnimavao u raznim kombinacijama. Između osta-

log nasnimavao je glas. Budući da je snimao u vlastitom studiju imao je na raspolaganju neograničeno vrijeme za poliranje izvedbi i stvaranje upravo onakvih zvukova i ugodaja koji mu se vrzmaju po glavi. U tom pristupu važno je i eksperimentiranje glazbalima te njihovim kombiniranjima. Iako se radi o tradicijskim glazbalima onih koristi u cilju stvaranja novog pristupa, onog koji je uskladen s njegovim karakterom i poimanjem glazbe. Tako je i s utjecnjima; njih crpi iz raznih kultura cijelog svijeta, ali ih nikad ne tumači doslovno. Zato je njegova glazba uvijek, pa i na ovom albumu, unikatna i samo njemu svojstvena. Skladbe su nadahnute prirodom, tradicijom, duhovnošću. Osebujnim pristupom world musicu Micus kreira misaonu, meditativnu, egzotičnu glazbu koja se odlikuje nekom šamanskom mirnoćom, staloženošću i introspektivnošću.

DAVOR HRVOJ

Brad Mehldau, Orpheus Chamber Orchestra

Variations On a Melancholy Theme
Nonesuch/Dancing Bear, 2021

★★★★★

Pijanist Brad Mehldau snimio je album uz Orpheus Chamber Orchestra. I prije je iskazivao sklonost prema klasičnoj glazbi, ali

Lara Lima &
Luís Figueiredo
Pranava

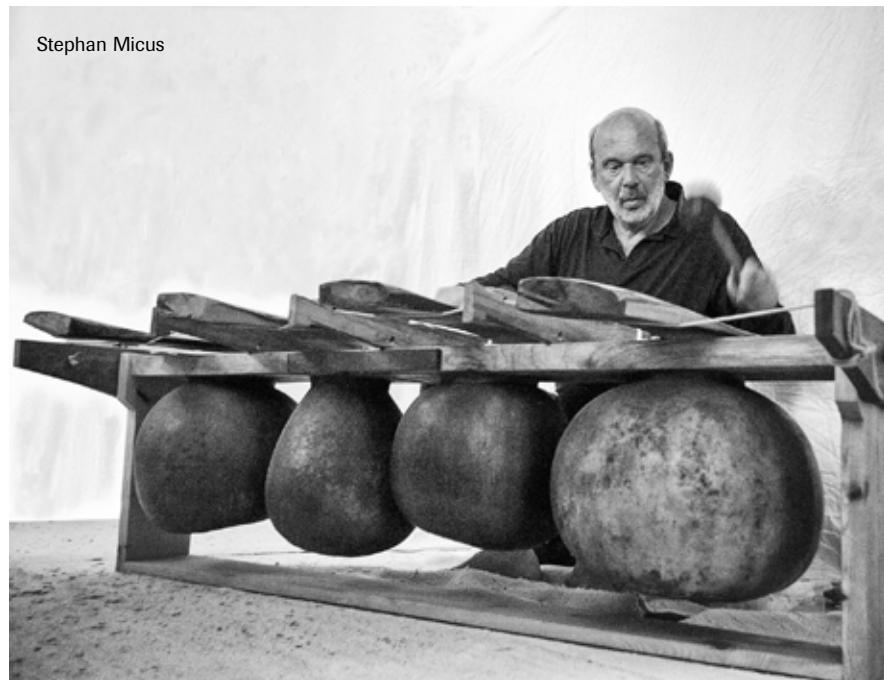
RODA MUSIC
www.rodamusic.p
“PARA CONSEGUIR
SIDA ESTE QR CODE”

RODA MUSIC Nove tendencije u jazzu iz Portugala

Novoutemljenu neovisnu portugalsku diskografsku kuću Roda Music 2019. su utemeljili glazbenici Rita Maria, Mário Franco i Luís Figueiredo. Usredotočeni su na suvremeni jazz i improviziranu glazbu, što uključuje razne utjecaje i nadahnutu, te lije-po dizajnirane naslovnice. Kroz Roda Music organiziraju i glazbeni festival koji će od 16. do 19. rujna ove godine održati u Coimbrji.

S pomenutim glazbenicima zajedno djeluju u triju Círculo, a tako se zove i album koji su objavili za Roda Music. Radi se o suradnji u kojoj ovi glazbenici, inače vođe vlastitih sastava, djeluju u novoj situaciji u kojoj stvaraju drugaćiju dinamiku, trokut u kojem su svi kutovi jednaki po važnosti. Kako kažu: "Taj je trokut upisan unutar kreativnog prostora u stalni tok: Krug". Taj prostor u različitim trenucima može poprimiti različite oblike i pro-

Stephan Micus

JOÃO MORTÁGUA & LUÍS FIGUEIREDO KINTSUGI

WWW.RODAMUSIC.PT

RODA
MUSIC

porcije. U ovom modelu glazba je trajno oblikovana ovisno o smjernicama koje trio odluci slijediti u pojedinom trenutku. No, krug se ne zatvara sam u sebi – to je prostor starnog dijaloga koji u sebi ima beskonačne mogućnosti. Svo troje su autori, Rita Maria i pjeva, Mário Franco svira kontrabas i bas gitaru, a Luís Figueiredo glasovir, klavijature i udaraljke.

Luis Figueiredo, koji je za Roda Music snimio album improvizirane glazbe "A Deriva", je pijanist, skladatelj, aranžer i producent koji živi u Coimbri u Portugalu. Njegov je glazbeni interes širok, od potpuno improvizirane glazbe do orkestralne i elektronske glazbe. U svojim izvedbama nalazi u domene jazz-a, klasike, popa, fada i drugih stilova. Izvodi i piše glazbu za sebe i svoje sastave, ali i za druge.

Luis Figueiredo se udružio s Larom Limom kako bi snimili album "Pranava" nadahnut duhovnošću. Zajedno istražuju snagu Pranave, što je naziv za iskonski ili kozmički zvuk. Zapravo radi se o svojevrsnoj meditaciji, uz njezinu naraciju, i iskušto stvaranja zvuka što ih nadahnju-

je u izvedbama slobodne improvizacije. To se izravno odražava i kroz naslove skladbi: "Brahma", "Vishnu", "Shiva" i "Sadhana".

Figueiredo se udružio i sa saksofonistom, flautistom i udaraljkicom Joaom Mortaguoam s kojim je snimio album "Kintsugi". Kroz zajedničke izvedbe istražuju filozofska načela Kintsugija. To je naziv za tzv. slobmljenu umjetnost, što bi se u glazbi moglo objasniti kao glazba sastavljena od komadića. To je u stvari neprestano istraživanje i traženje. Ona nalaže smisao u nepredvidljivom i pozdravlja nedostatke ljudske kreativnosti. Naime Kintsugi ljepotu nalazi u pokvarenim stvarima. Sve skladbe potpisuju zajedno.

Za istog su diskografa album snimili i pjevačica Rita Maria i pijanist Filipe Raposo. Ovaj dvojac je nastao potaknut željom da predstavi mali uzorak ogromnog glazbenog svemira koji ih nadahnjuje: od tradicionalne iberijsko-portugalske glazbe i američkih standarda do baroknih arija, od utjecaja filmske glazbe do vlastitih autorskih skladbi. Kroz svoje projekte nastaje istražiti eklektičan i neobičan repertoar popularnih skladatelja raznih naraštaja i različitog podrijetla. Jedan od takvih pokušaja dokumentirali su na albumu "The Art of Song, vol. 1 When Baroque meets Jazz".

Tribač, skladatelj i aranžer Luis Cunha je prvi CD što ga je snimio kao voda sastava nazvao "Faro Oeste". Njegov kvintet upotpunjaju gitarist Nuno Costa, pijanist Oscar Graca, kontrabasist Andre Rosinha i bubnjar Andre Sousa Machado. Iako je Cunha autor svih skladbi upravo su oni ključni za njihovo konačno oblikovanje. Svojim improvizacijama i međuigramama kreirali su zanimljiva djela posebnog, u većem dijelu baladnog ugodaja, nijansiranja boja i osebujnog zvuka.

Joao Mortágua je za Roda Music objavio i autorski album "Math Trio" suvremenijeg jazz zvuka. Snimio ga je sa svojim sastavom u kojem uz njega (alt i sopran saksofon) sviraju kontrabassist Diogo Dinis i bubnjar i udaraljkaš Pedro Vasconcelos, te kao gosti, svaki u jednoj izvedbi, alt saksofonist Miguel Valente te flautist i alt saksofonist Tomás Marques. Vlastite skladbe Mortágua zasniva na numerološkim idejama koje navode da brojevi imaju veliku količinu duhovnog i čarobnog značenja.

DAVOR HRVOJ

nikad tako izravno kao na u ovom slučaju. Naime osim jazz glazbenika kao što su Art Tatum, Bud Powell, McCoy Tyner, Herbie Hancock, John Coltrane, Miles Davis i Charlie Parker, na njegovo je stvaralaštvo utjecalo i puno skladatelja klasične glazbe, među ostalima Beethoven, Brahms, Schubert i Schuman. "Nije stvar toliko o utjecaju koliko o nadahnucu, ne toliko o Beethovenovim notama koliko o načinu skladanja, o uređenju Beethovenovih skladbi, o načinu na koji iz jedne male ideje nastaje ogromna simfonija", rekao je Mehldau u jednom od naših razgovora. "To je nešto što možete koristi u bilo kojoj vrsti skladbi, bez obzira o glazbenom stilu. Nikad nisam tvrdoglavu pokušavao svirati klasičnu glazbu, ali mislim da mnogo klasičnih harmonija prirodno ide uz jazz jer radiš s dvanaest tonova, radiš s harmonijama koje su postavljene prije mnogo godina. To je posezanje za nečim što možeš koristiti u improvizacijama. Primjerice Bach obuhvaća sve. Ne možemo raščlanjivati njegovu glazbu ili čak kritizirati ju, jer bez njega ne bi bilo nas. Ponekad me iz klasične nadahnjuje pristup formi. Uzeti jednu, dvije ideje i iskoristiti ih kao pokretačku snagu. Nešto kao što su radili Beethoven i Brahms, ali i neki u jazzu kao što je Thelonious Monk. On je bio duboko u tome. Igrao se s jednom melodijom, motivom. Nekoč je klasična glazba imala odlične improvizatore kao što su bili Beethoven i svi ti ljudi koji su znali improvizirati fugu ili bilo što. Ali to nije bitan element tradicije klasične glazbe. Ako izgubimo taj element jazza kao improvizirane glazbe, kao umjetnosti koja se izražava kroz stvaralaštvo koje se neponovljivo odvija u trenutku nadahnucu, tada bi postao više kao klasična glazba, ali bez teme jer ništa nije napisano. Treba se usredotočiti na improvizaciju i to pokušavam činiti. To volim kod jazza. Naravno, on je prije svega jazz improvizator pa se ni u ovom slučaju nije mogao oslobođiti tog poriva. Ipak je njegov pijanizam u prvom planu. Radi se o sjajnom spoju jazz-a i klasične glazbe, pristupu koji se oslanja na glazbu treće struje koja je bila aktualna još u 1950-ima. U maniri jazz skladatelja koji su djelovali u tom žanru: Johna Lewisa ili Gunthera Schullera, i Mehldau je napisao djela koja se mogu mjeriti s onima spomenutih velikana. Kao što naslućujemo iz naslova, teme su sjetne i depresivne, u skladu s današnjim trenutkom, pandemijom..., ali u njihovim variacijama on si uzima slobodu da se razmaše, rasprši osjećaje, upusti u neobuzdane jazzističke improvizacije.

DAVOR HRVOJ

JAZZ / RECENZIJE

Šimun Matišić Quintet

Tribute to B.P.
Croatia Records, 2021.

★★★☆

Već deset godina Boško Petrović svoj utjecaj na hrvatsku jazz scenu širi iz neke druge dimenzije. Možemo samo

zamišljati koje, ali neosporno je da je taj utjecaj još uvijek močan i sveobuhvatan. Deseta godišnjica njegovog prelaska na drugu, ezoteričnu jazz stranu sasvim je dovoljan razlog za obilježavanje, podsjećanje na njega, za nastavak slavljenja njegovog stvaralaštva, za spominjanje njegovog imena, a ne spominjemo ga uzalud. Priliku je to za osmišljavanje projekata posvećenih njemu i njegovom djelu, ali pitanje je tko je

kompetentan učiniti tako nešto, tko se usudi zadirati u ono što proglašavamo njegovim, osobnim, jedinstvenim. Vibrafonist, bubenjar, udaraljkaš i skladatelj Šimun Matišić nije dvojio, njemu je bilo logično da napravi tako nešto. Naime Boško je bio njegov mentor, učitelj na Ljetnim jazz seminarima Hrvatske glazbene mlađe u Grožnjanu, ali i u nekim koncertnim situacijama, kao i prigodom snimanja albuma s polaznicima te škole. Iako se Šimun priklonio drukčijoj struci, stilski bližoj Garyju Burtonu, i usmjeren je na izvedbe skladbi suvremenijih jazz autora kao što su Pat Metheny ili Keith Jarrett, cijeni Boškovo stvaralaštvo koje je studiozno proučio. Ostavši vjeran svojem stalnom izdavaču, Croatia Recordsu, snimio je album koji donosi CD i blue-ray izdanje, video zapis sa snimanja. Iako se u zadnje vrijeme sve više javlja kao bubenjar, a to je glazbalo s kojim je počeo, kao iskaz poštovanja prema našem najboljem vibrafonistu u ovoj prigodi svira upravo to glazbalo. Projekt je nov, ali zadržao je istu postavu s kojom je ostvario prethodni, što ga je zabilježio na albumu "Invocation". Radi se o glazbenicima u koje ima neizmjerno povjerenje, a koji su gotovo svi svirali s Boškom: trubaču Davoru Križiću, pijanistu Matiji Dediću, kontrabasistu Zvonimiru Šestaku i bubenjaru Krinoslavu Levačiću. Uz njih je ostvario posebnu glazbu koja donosi duh Boškove, ali ju ne oponaša. Šimun ju tumači na vlastiti način. Zapravo sjajan je to spoj dva snažna, ali različita glazbena karaktera. Poštovanje prema Boškovom skladateljskom radu iskazao je odabravišnjegove poznate skladbe: "With Pain I Was Born", "Green Lobster Dream", "Blue Sunset", "Little Boy with a Big Heart" i "Valse for Jazz Mama". Obradio je i standard "Django" Boškovog prijatelja Johna Lewisa, koji je sam Boško obožavao svirati. Za finale odabrao je osobnu posvetu Bošku i Grožnjanu, tom čarobnom gradiću u kojem su se povezali, vlastitu "In Grožnjan, After All These Years". No bez obzira koje skladbe izvodi, Šimun podsjeća na Boška, ali svira sebe – umjetničku dušu – mirnog, nježnog i samozatajnog glazbenika, uvjerljivog improvizatora koji se ne boji upuštati u eksperimente i koji je izbrusio vlastiti glazbeni jezik.

DAVOR HRVOJ

FILM

DINA PRIJE DINE

O adaptaciji Asimove sage o Fondaciji
GODIŠNJICA FILMA TRAINSPOTTING / DVD RECENZIJE

PRIKAZ / 25 GODINA OD TRAINSPOTTINGA

Trainspotting¹⁸

GENERACIJA KOJA NE PRIPADA VREMENU

piše: **Dunja Ivezic**

Odaberite roman Irvineja Welsha. Odaberite frenetični i crnohumorni žanrovske kolaž. Odaberite urbane i isprane blokove Edinburgha. Odaberite Marka Rentona, Sick Boya i Spuda. Odaberite Lou Reeda i Britpop. Odaberite Underworld.

Teško je zamisliti film o ovisnostima i brutalno nepromišljenim odlukama senzibilniji i šarmantniji od *Trainspottinga*. Dok je američki film priču o drogi, glazbi i nasilju pretvarao u *Pulp Fiction*, Danny Boyle ju je preselio u pesimistični britanski socijalni realizam. Mučno realistična slika života u modernoj Škotskoj postala je jedna od najboljih stvari koja se

dogodila britanskom filmu. *Trainspotting* je kroz ekonomsku kriptodepresiju - na čijem su dnu mladi ovisnici tumarali u simbiozi s heroinom - provukao jednu liniju na kojoj su popularna kultura, vrhunska glazba i hiperaktivna montaža funkcionalire kao nepravilni otkucaji srca.

"It's shite being Scottish!" - izdjeva se grozničavi Mark Renton (Ewan McGregor) dok u hladnom grču heroin pokušava zamijeniti šetnjom prostranstvima škotske prirode. Već dvanaest sati kasnije ponovno se vraća heroinu, a s njim i njegova vječna pratnja - izblajhani i brbljavi Sick Boy (Jonny Lee Miller) i prostodušni Spud (Ewen Bremner). Heroin je Rentonov osnovni pokretački mehanizam i motivacija. Dok prodire u mutnu i rastopljenu stvarnost mlađih ovi-

sni, *Trainspotting* glorificira mladost i život kroz oči onih koji su umjesto života odabrali heroin. Ipak, Mark Renton i dalje živi. Ne samo zato što je to bio loši neosporno nego zato što čak i u očajničkoj odiseji, vječno usredotočenoj na komplizivnu potragu za heroinom, postoji određena strast. Strast koja će biti presudna za svaki grčeviti i tjeskobni pokušaj eskapizma od ovisnosti. Rentonov drugi pokušaj odvikavanja se odvija u izolaciji, ispunjen hiperdinamičnim i bunovnim prizorima koji su gledateljsku empatiju pretvorili u oštru mučninu. Dječačka spavaća soba u domu njegovih roditelja postaje halucinatorični i traumatični tunel čiji se zidovi rastežu u beskonačnost. Nakon odvikavanja slijedi asimilacija, a tada počinju depresija i dosada. "There

was no such thing as society, and even if there was, I most certainly had nothing to do with it." - Renton izgovara u voiceoveru dok s osmijehom na licu i na svom novom poslu pokušava pripadati bilo čemu što nije dio njegove prošlosti. Ipak, život poslije ovisnosti je ponekad jednako nemilosrdan. Prijatelji s kojima je do nedavno dijelio nepodnošljivo iscrpljujuću potrebu za heroinom se, jedan po jedan, useljavaju u Rentonov minijaturni stan dok se konačno svi, još jedan posljednji put, ne vrate stariim navikama.

U svom romanu *Junkie: Confessions of an Unredeemed Drug Addict*, William Burroughs piše da čovjek postaje ovisnik o narkoticima kada u njemu ne postoji motivacija koja bi ga odvukla u suprotnom smjeru, a Rentonu su konačno odvukle podmukla muljaža i izdaja. *Trainspotting* je tako svojim protagonistima život bez ovisnosti ponudio u trećem činu i škotskoj reinterpretaciji *Reservoir Dogs* (1992.) iz koje je Mark Renton odšetao s platnenom torbom punom novca i čvrstim odlukama - možda čak prvim stvarnim odlukama jer ih je konačno mogao priuštiti. U podtekstu *Trainspottinga* je ipak ostala duboko pesimistična slika života u kojem odabirete postati dijelom moderne ekonomske kulture ili pak odabirete smrt.

Ali, što se dogodi kada odaberete život? Kao svaki nastavak koji prihvata da je proizvod nostalгије, *T2 Trainspotting* započinje povratkom. Mark Renton se nakon dvadeset godina života u Amsterdamu, braka pred raspadom i srčanog udara vraća u Edinburgh u kojem mu se život sredinom devedesetih godina svodio na izbor između droge i opore svakodnevice radničke klase. Premda se i publika složila da nastavak priče koja je obilježila generacije nije bio potreban, *T2 Trainspotting* je

ponovno ispunio kino dvorane frenetičnom dinamikom, stilskim tikovima i melankolijskim flashbackovima. Oštре crte lica muškarca koji nakon povratka ne prepoznae Edinburgh nevjeste skrivaju euforičnu grimasu mladog Marka Rentona koji je trčao istim ulicama i teoretičarao o banalnosti konzumerizma. Rentonov povratak u Edinburgh je i sam proizvod puke sentimentalnosti i romantičarski čin čija je jedina svrha suočavanje s vlastitom prošlošću. *T2 Trainspotting* ima sličnu svrhu, a s jednakim osjećajem sentimentalnosti mitologizira originalni film.

Ipak, *Trainspotting* je uoči premjere pratila nepredvidljiva sudbina - čak su Damon Albarn i Keith Allen vjerovali da film ne čekaju kino dvorane i da neće ni

biti objavljen. Sve kritike o glorificiranju ovisnosti bile su neizbjježne, ali su s vremenom i nestajale u svim nasilnim i bolnim prizorima koji ni na koji način nisu pokušavali djelovati imalo privlačno niti sakriti stvarnost. *Trainspotting* je u svojim freeze frameovima, euforičnoj montaži i podnaslovima zamrznuo jedan kulturni moment sredine devedesetih. Gotovo pola filmskog budžeta je bilo namijenjeno za troškove soundtracka - glazba je bila presudna za film koji je htio ostati zapamćen po svojoj glorifikaciji mladosti i koji je odučio nadživjeti i Britpop era s kojom je dijelio identitet.

Mitovi iza filma koji je zauvijek promijenio škotski kulturni ambijent i postao svjetski fenomen su dokumentirani u knjizi #25 *Trainspotting* (Jay Glennie, 2021.) u kojoj se autor Irvine Welsh prisjeća crnoumorog trilera *Shallow Grave* (1994.) kojim je Danny Boyle stekao njegovo povjerenje. Ideja da *Trainspotting* zadrži duh kakav je imao *Shallow Grave* pretvorila se u *coming of age* fenomen koji je snimljen gerilski i uz velike kompromise, a sve to u razdoblju od sedam tjedana. Čak ni dvadeset i pet godina kasnije ova priča nije iscrpljena - još jedan roman Irvinea Welsha, *The Blade Artist* (2016.), postaje adaptacija, ovaj put u obliku serije čiji događaji prate Francisa Begbieja (Robert Carlyle) u vrijeme nakon originalnog *Trainspottinga*.

Trainspotting je kulturni fenomen i žanrovski kolaž o mladosti koji je skupinu prijatelja i mladih ovisnika učinio besmrtnom te koji je o životu govorio kroz one koji su se morali boriti da bi odabrali život. ■

DINA PRIJE DINE

O adaptaciji Asimove sage o Fondaciji

Prije Ratova zvijezda, prije Zvjezdanih staza, čak prije i Dine, postojala je Fondacija. Isaac Asimov generalno se smatra jednim od rodonačelnika znanstvene fantastike, a njegova saga o padu i usponu Galaktičkog carstva do danas smatra se autorovim magnum opusom.

Kao i mnoga djela zlatnog doba znanstvene fantastike, Fondacija se dugo smatraла suviše kompleksnom za bilo kakav pokušaj ekranizacije. Međutim, kao što je bio slučaj i s Dinom, Fondacija je ove jeseni, 79 godina nakon izdavanje književnog predloška, stigla na TV ekrane, u Appleovoj produkciji i pod palicom Davida S. Goyera i Josha Friedmana. Appleova serija pobudila je zanimanje za Asimovljevim romanom, ali i na površinu vratila zanimljive konceptualne sličnosti – i razlike – između Fondacije i Dine, dva utemeljujuća teksta svremene fantastike.

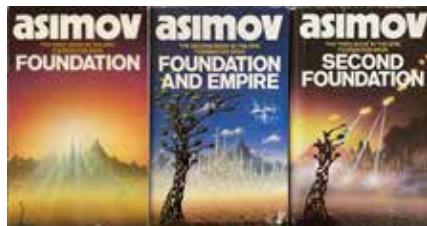
Asimov je rođen u Sovjetskom Savezu 1920., u gradiću blizu Smolenska, ali je s roditeljima emigrirao u Sjedinjene Američke Države kada je imao samo tri godine. Priče koje će kasnije postati prvi roman u serijalu Fondacije počeo je pisati između 1942. i 1950., a tada je radio s urednikom Johnom W. Campbellom, koji će kasnije suradivati i s Frankom Herbertom na Dini i ostati notoran po tome što je odbio Herbertov nastavak, Mesija Dine, zbog nekonvencionalnih narativnih postupaka.

Asimov je pisao o biologiji, kemiji, astronomiji, matematici i povijesti, ali je najdublji trag ostavio u književnosti. Tijekom života bio je poznat kao jedan od "velike trojke" zapadnjačke znanstvene fantastike, uz Arthura C. Clarkea i Roberta A. Heinleina. Njegov renesansni pristup životu jasno je vidljiv i u njegovim tekstovima, pa je tako pisao o etici umjetne inteligencije, religiji kao sredstvu društvene kontrole u razvijenim društvima i sada već poznatim zakonima robotike.

Međutim, iako će svi ti pravci pokazivati svoje tragove u Fondaciji, njegovo najpoznatije djelo pretežno se bavi pitanjem uspona i pada carstva te posljedica-

Asimov je rođen u Sovjetskom Savezu 1920., ali je s roditeljima emigrirao u Sjedinjene Američke Države kada je imao samo tri godine. Priče koje će kasnije postati prvi roman u serijalu Fondacije počeo je pisati između 1942. i 1950.

piše: Luka Kostić

ma koje taj proces ostavlja po ljudsku kulturu, svakodnevnicu i društvenu organizaciju. Baš kao i Herbert, Asimov je priču o Galaktičkom carstvu u Fondaciji bazirao na monumentalnoj povijesnoj studiji osamnaestostoljetnog britanskog povjesničara Edwarda Gibbona, *Povijest opadanja i rasпадa Rimskog carstva*. Fondacija i Dina su, stoga, serijali barem djelomično nastali iz identičnoga izvora, iako s radikalno različitom realizacijom.

Imajući to na umu, pomalo je i ironično, ako ne i potpuno slučajno, da u istoj godini kada smo dobili novu filmsku adaptaciju Herbertove Dine, dobivamo i pokušaj prijevoda Asimovovog teksta u vizualni medij. Appleova serija temeljena na Fondaciji može se okarakterizirati kao blagi uspjeh, unatoč tome što su reakcije, kako kritičara, kako šire publike i zagriženih obožavatelja, ipak nešto suzdržanje.

I Herbert i Asimov ponajprije su zainteresirani za svoje ideje, ali se razlikuju u njihovoj prezentaciji u samom književnom tekstu. Dok je Herbert svoju viziju stagnirajućeg galaktičkog Imperija obogatio pastišem svega od aktivističkih pokreta za očuvanje okoliša, preko autohtonih sjevernoameričkih indijanskih društava pa do novovjekovnih islamskih gerilskih boraca u Kavkazu i sjevernoafričkih egalitarnih kultura, Asimov svoj priopovjedni svijet ostavlja uglavnom golid. Radnja se u prvih nekoliko knjiga Fondacije pokreće isključivo kroz dijalog, a on se gotovo uvijek svodi na politiku i, naravno, psihohistoriku, disciplinu matematičke socijologije koju je utemeljio jedan od Asimovih najpoznatijih likova, matematičar Hari Seldon.

Riječ dvije o samoj premisi. Galaktičko carstvo je u momentu stagnacije; njegov doseg je odavno došao do svojih maksimalnih granica, krize se, malo po malo, kotrljaju, masovna upravljačka birokracija sve je manje učinkovita, a centralna vlast je odavno pala u ruke nekolicine korumpiranih činovnika s carskog dvora. Seldon, profesor matematike i genije kakvog samo znanstvena fantastika može oživjeti na stranicama, nije samo siguran da Carstvo

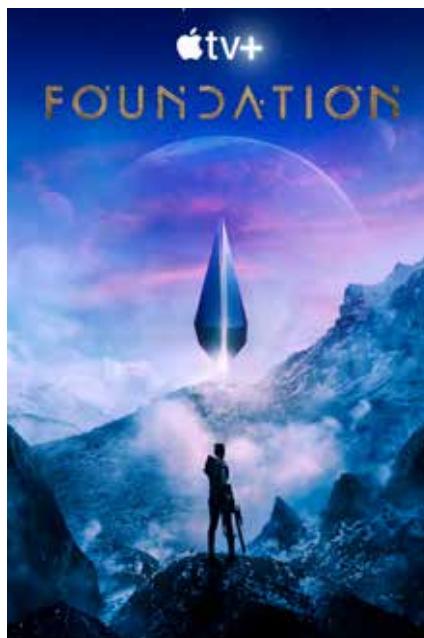

Asimov je priču o Galaktičkom carstvu u Fondaciji bazirao na monumentalnoj povijesnoj studiji osamnaestostoljetnog britanskog povjesničara Edwarda Gibbona, Povijest opadanja i raspada Rimskog carstva

opada, već je uvjeren da je ono osuđeno na propast. Seldon sa znanstvenom uvjerenjušću zna da ništa ne može zaustaviti pad Carstva i godine kaosa i nasilja prije uzdižanja novog. Seldon je, naime, utemeljitelj već spomenute psihohistorike, discipline koja, uz dovoljno velik uzorak (što trilijunska populacija galaktičkog društva svakako jest) može predvidjeti buduće ponašanje društva. Njegovo rješenje nalazi se u osnivanju titularne znanstvene fondacije na drugom kraju svemira, koja će raditi na sistematizaciji i skupljanju svog znanja koje čovječanstvo posjeduje, a koje će pomoći smanjiti kaotični interregnum na 'svega' par tisuća godina prije ponovnog uspostavljanja reda. Ili se tako bar čini.

Možda zato i ne treba čuditi da je adaptacija odlučila tekst u potpunosti prilagoditi epizodnom TV formatu, te popuniti puno praznina iz romana potpuno novim pripovjednim momentima: najveći obožavatelji teško će propustiti primijetiti nove likove, ključne trenutke koji se u romanima nikada nisu dogodili (barem ne eksplisitno) i cijeli jedan niz detalja o samom svijetu koje Asimov, namjerno ili ne, ostavlja praznima.

Kao adaptacija jednog od najvažnijih tekstova u povijesti znanstvene fantastike, serija je od početka osuđena na propast

Gaal Dornick - jedna od glavnih likova serijala, Hari Seldon - matematičar i tvorac psihohistorije, klonirani vladari Galaktičkog carstva, Salvor Hardin - ključna osoba u očuvanju druge Fondacije

- uostalom, je li itko očekivao da će ona imati isti utjecaj na svoj medij kao što je Fondacija imala na žanr znanstvene fantastike? Kao komad žanrovske fikcije, uhvaćena je između želje za odanošću prema predlošku i nastojanja da ga prilagodi vremenu i kontekstu u kojem nastaje. U oba slučaja, nažalost, možemo govoriti tek o djelomičnom uspjehu.

Pa ipak, adaptacija iz jednog medija u drugi, pogotovo kada je riječ o izvornom tekstu koji je nastao prije gotovo 100 godina, kompleksan je i nimalo lagan zadatak. Adaptacija je prevođenje, a Appleova

Fondacija samim time funkcioniра kao autonomna priča, koja sa svojim ishodišnjim tekstom dijeli određene točke – grubu tematiku, osnovne otkucaje priče, aktante – ali istovremeno stvara i vlastite. Upravo zato, priče koje pokušavaju svesti jedno na drugo (uglavnom seriju na zahvalan ili nezahvalan prepjev romana) ne drže vodu. Živimo u vremenu kada kulturna industrija poseže za nostalgijom i u prošlosti traži materijal; ako mainstream Hollywood ne proizvodi ništa novo, budimo zahvalni što inspiraciju pronalazim u velikanima poput Asimova i Herberta. ■

In the Heights (2021.)

Warner Bros. Pictures, 143 minute, SAD

režija: Jon M. Chu

igraju: Anthony Ramos, Corey Hawkins, Leslie Grace, Melissa Barrera, Olga Merediz, Daphne Rubin-Vega, Gregory Diaz IV, Jimmy Smits, Lin-Manuel Miranda

žanr: glazbeni, drama

7/10

"In the Heights", posljednji film američkog redatelja i scenarista Jona M. Chua, adaptiran je za platno prema istoimenom hit-muziklu koji je premijeru na Broadwayu doživio još 2008. godine. Te iste godine trebao je zaživjeti i kao film, a režirati ga je originalno trebao Kenny Ortega. No, iz različitih razloga, projekt je propao, a novim životom zaživio je 2016. godine. Nakon nove runde problema, uključujući, naravno i pandemiju, svjetlo dana ugledao je u ljetu ove godine.

Radnje filma smještena je u kvart Washington Heights na sjeveru Manhattana, odnosno u dominikansku zajednicu, a radnja filma prati grupu likova, u pravilu pripadnike radničke klase, u težnjama i na putu prema boljim životima. Najveći naglasak je na Usnaviju (Anthony Ramos), vlasniku bodege (kvartovskog dućana/kioska) koja je i lokacija križanja priča ostalih likova. Usnavi mašta o dobitku na lutriji i odlasku u Dominikansku Republiku... Stvar je u tome da je ova naracija filtrirana kroz Usnavijevu perspektivu, što više Usnavij je taj koji priču pripovijeda, ali s odmakom od 10 godina.

Odlična gluma, odlični glazbeni komadi, odlična priča i odličan prikaz zajednice koja je istovremena i sretna i utučena. I potpuni komercijalni debakl: film je, naime, od originalnog budžeta od 55 milijuna dolara povratio samo 43 milijuna dolara (na nuli bi svi uključeni bili s prihodima od 225 milijuna dolara). A baš sve to dobar je razlog da ga pogledate.

"Toliko dobar film i toliko pun života, da će vas uvjeriti kako su nam se filmovi uistinu vratili, čak iako nas u praksi zapravo nikada nisu ni napustili." - Peter Debruge, Variety

The Green Knight (2021.)

A24, 130 minuta, SAD

režija: David Lowery

igraju: Dev Patel, Alicia Vikander, Joel Edgerton, Sarita Choudhury, Sean Harris

Ralph Ineson

žanr: fantastika, povijesni

7/10

U još jednoj adaptaciji čuvene 14.-stoljetne engleske viteške romanske, jedne od najpoznatijih arturijanskih priča, David Lowery sve je odradio sam: režiju, scenarij, montažu i produkciju. I odradio je solidan posao.

Priča, kome nije poznata, ide ovako: Sir Gawain, vitez okruglog stola kralja Arthura, to jest Arthurov neozbiljni nećak, prihvata

izazov tajanstvenog Zelenog viteza, a oklada je sljedeća – Zeleni vitez dopušta prvi udarac (sjekiron), pod uvjetom da za godinu dana i jedan dan dobije priliku udarac uzvratiti na isti način. Izazov je originalno bio ponuđen Arthuru koji se, međutim, neće kao oko takve ponude i bio u pravu. Naime, nakon što je u okladu uskočio Gawain i sjekiron odsjekao glavu Zelenom vitezu, ovaj je glavu skupio u ruke, odšetao, a glava je još jednom podsjetila na uvjete pod kojima je izazov dogovoren... Vrijeme, naravno, prolazi, a Gawain se osjeća sve nelagodnije i zatim ga pratimo na putovanju prema mjestu na kojem mu Zeleni vitez treba zadati uzvratni udarac.

Pristup originalnom tekstu nije bio previše krut, što se, kada je riječ o jednoj srednjovjekovnoj priči, ionako čini kao najzahvalnija opcija u 21. stoljeću. Lowery režijom i scenarijom podsjeća da na kraju dana nikada ne možete pobjeći od samih sebe. Razrada problematike poput muškosti, heroizma i iskušenja funkcioniра solidno i u suvremenim interpretacijama. Solidan film koji pokazuje da se iz starijih tekstova uvijek da izvući nešto novoga.

"The Green Knight je film koji je uspio uhvatiti onaj osjećaj drevnih proročanstava – riječ je o arturijanskoj legendi u svom najbogatijem i najenigmatičnjem izdanju." - Clarisse Loughrey, The Independent

On the Rocks (2020.)

A24, Apple TV+, 96 minuta, SAD

režija: Sofia Coppola

igraju: Bill Murray, Rashida Jones, Marlon Wayans, Jessica Henwick, Jenny Slate

žanr: romantična komedija

7/10

Laura (Rashida Jones) i Dean (Marlon Wayans) su bračni par koji živi na Manhattanu s dvije male kćeri, Mayom i Theom. Laura je spisateljica koja ima problema sa završavanjem svoje posljednje knjige, dok je Dean uspješan poduzetnik u uspješnom tehnološkom start-upu.

Također, Dean je na svom poslu okružen atraktivnim kolegicama, dok je Laura uglavnom kod kuće i zadužena za odgoj djece. Nakon što se jedne noći vrati kući s jednog od svojih brojnih poslovnih putovanja, Dean počne strastveno ljubiti Lauru i zatim, nakon što čuje njezin glas, naglo prestaje. Scena je dovoljna da probudi sumnje prema vjernosti njezinog partnera i Laura, na prijedlog svog oca Felixia (Bill Murray), playboya koji se bavi prodajom umjetnina, kreće u istragu...

"On the Rocks" jedan je od tematski i formalno "najlakših" filmova Sofije Coppole. Kao ozbiljna razrada teorije braka, film funkcioniра i više nego glatko, između ostalog i zbog toga što poništava pretpostavku Laurinog oca prema kojoj su muškarci biološki skloni varanju. Kada je pak riječ o glumi, Bill Murray teško da je ovu ulogu mogao odigrati bolje. Ukratko, ljudska posveta New Yorku, ljubavi i majkama. I to vrlo uspješna.

"U principu, riječ je o staromodnoj njujorškoj screwball komediji, ali detalji sva-kodnevног obiteljskog života doima-ju se i suvremenima i istinitima." **Christy Lemire, NPR**

One Night in Miami... (2020.)

Amazon Studios, 114 minuta, SAD

režija: Regina King

igraju: Kingsley Ben-Adir, Eli Goree, Aldis Hodge, Leslie Odom Jr.

žanr: drama

8/10

Godine 1963., neposredno prije nego što će postati teškaški prvak i promijeniti ime u Muhammad Ali, Cassius Clay zamalo je izgubio od Henryja Coopera na Wembleyju u Londonu. U njujorškoj Copacabani Sam Cooke održao je pak koncert pred ne baš entuzijastičnom bijelom publikom. Jim Brown, jedan od najboljih running backova u povijesti NFL-a vraća se u Georgiju, na veliku plantažu, no unatoč statusu zvijezde shvaća da se neke granice i dalje ne mogu prijeći. Na nekom drugom mjestu Malcolm X razmišlja o napuštanju Nacije Islama...

One Night in Miami", debitantskog uratka afroameričke redateljice Regine King. Scenarij za film napisan je pak prema predlošku istoimene drame Kempa Powersa (koji, naravno, popisuje i scenarij). Ukratko, naslov filma odnosi se na nešto kasniji dogadjaj, odnosno na okupljanje četvorice protagonisti iz prvog paragrafa u Hampton Houseu na tada još uvijek rasno segregiranoj Floridi nakon Alijeve iznenadujuće pobjede nad Sonnyjem Listonom u borbi za svjetsku titulu. Poslije meča Malcolm X poziva ostatu trojicu u svoju motelsku sobu, no umjesto tulumu koji su očekivali, trojac je dočekala duga rasprava o rasnom pitanju u SAD-u. Tenzije zatim rastu, dinamika rasprave se razvija, ulozi postaju sve veći, kako za svakog od nabrojanih, tako i za sve Afro-Amerikance u SAD-u. Kružok na kraju prekidaju novinari...

"One Night in Miami" na posljednje je Oscare stigao s tri nominacije – onom za najbolju sporednu ulogu (Leslie Odom Jr.), najbolju pjesmu ("Speak Now") i najbolji adaptirani scenarij (Powersa), ali je s Oscara otišao bez kipića, što bi se, bez pretjerivanja, moglo opisati kao nepravda. Leslie Odom Jr. odličan je u tumačenju Sama Cookea, Kingsley Ben-Adir još bolji u tumačenju Alija, a režija Regine King navodi na zaključak da je na debičekala predugo (napunila je 51 godinu).

"Nakon borbe u ringu, slijedi borba riječima. Ovo je jedan od najuzbudljivijih filmova koje sam pogledao u posljednje vrijeme." - **A.O. Scott, New York Times**

Wife of a Spy (2020.)

NHK Enterprises, 115 minuta, Japan

režija: Kiyoshi Kurosawa

igraju: Yū Aoi, Issey Takahashi

žanr: povijesna drama, romantična drama

8/10

Kiyoshi Kurosawa, veteran japanske kinematografije koji se proslavio u žanru horor filmova, u odabiru teme za svoje posljednje ostvarenje odlučio je uploviti u vode povijesne drame.

Radnja filma "Wife of a Spy" smještena je u japanskom gradu Kobe i u 1940. godini, neposredno prije izbijanja Drugog svjetskog rata. Trgovac i amaterski filmaš Yusaku (Issey Takahashi) osjeća da se situacija ne razvija u poželjnom smjeru. Yusaku odlazi na putovanje u Mandžuriju, gdje kamerom tajno snima neke zanimljive i čudna stvari, i po povratku u Kobe odluči da ono što je tamo doživio ne bi bilo loše otkriti. U međuvremenu, njegovu ženu Satoko (Yu Aoi) posjećuje vojna policija, odnosno zapovjednik koji je njezin prijatelj iz djetinjstva. On joj otkriva da je neka žena koju je Yusaku doveo iz Mandžurije preminula. U početku puna sumnje i ljubomore, Satoko, nakon što je otkrila prave i plemenite namjere svoga supruga, odluči pomoći svome suprugu, iako je svjesna da bi se aktivnosti i nje i njega mogle opisati kao protujapanska...

Film možda završava na previše melodramatičan način, ali priprema terena za kraj, kako kroz režiju tako i kroz scenarij, vrlo je uvjerljiva i nijansirana. Također, kada je u pitanju japanski film, riječ je o naslovu koji razrađuje ne baš tako popularne probleme i proturječja iz moderne japanske povijesti.

"Film intrigantnog naslova koji tematizira Drugi svjetski rat na način koji je atraktivan, egzotičan, odmјeren u ritmu i na način koji žanrovske balansira između uznenimirujućeg realizma i horora." - Deborah Young, The Hollywood Reporter

Pig (2021.)

Neon, 96 minuta, SAD

režija: Michael Sarnoski

igraju: Nicolas Cage, Alex Wolff, Adam Arkin

žanr: drama

7/10

Američki scenarist i redatelj Michael Sarnoski u svom je redateljskom debiju, u narativnom smislu, napravio gotovo tipski film s Nicolasom Cageom u glavnoj ulozi. I, dodajmo odmah na početku, film je napravio jako dobro.

Priča, dakle, ide ovako. Robin "Rob" Feld bivši je Chef koji se povukao u osamu o

šumi u američkoj saveznoj državi Oregon i sada traga za tartufima. U tomu mu je od velike pomoći njegova voljena svinja koja je, naravno, vjerojatno najbolja svinja na svijetu kada je riječ o potrazi za tartufima. Jedne večeri Roba napadaju nepoznati napadači te mu otimaju svinju. Rob saznaće da su počinitelji lokalni ovisnici koji su posao odradili za jednog lokalnog skupljača tartufa, odnosno za Robovu konkureniju... Rob kreće u osvetnički pohod i potragu za svinjom.

Na razini ideje, teško da može bolje, zar ne? A teško da može bolje i kada je u pitanju gluma Nicolasa Cagea koji je odigrao jednu od najboljih uloga u posljednjih nekoliko godina. Naslov je takav kakav je, a i film je takav kakav je, ali riječ je ostvarenju koje teme ljubavi i gubitka rastvara na posve zanimljiv i nov način. Vrlo emocionalan uradak. Gledati, u svakom slučaju.

"Iako se okvir filma na prvu loptu može činiti kao stereotipni osvetnički film u John Wick maniri, Cageov lik vrlo brzo biva podriven pametnim redateljskim postupcima." - Simran Hans, The Observer

NAJVEĆI IZBOR AUDIO VIDEO OPREME

Monitor Audio

Como Audio

Denon

Arcam

Klipsch

Polk

JBL

KEF

Harman/Kardon

Acoustic Energy

Audioquest

Primare

Martin Logan

Grado

NAD

Focal

Davis Acoustics

Wireworld

Audioengine

Marantz

Technics

Vincent

AKG

DLS

Audio Technica

Wharfdale

Norstone

Fyne Audio

Sennheiser

Pro-ject

Yamaha

Dali

RONIS poslovnica Velesajam

01 6620 705

BOSE SOUNDLINK FLEX

Novi proizvod u ponudi Bose prijenosnih Bluetooth zvučnika ima oznaku SoundLink Flex i može se na prvi pogled pohvaliti iznimno robusnim dizajnom. Dodatno, otporan je na vodu i prašinu jer posjeduje IP67 certifikat što znači da vam bez bojazni može pasti i u bazen nakon čega će i dalje raditi. U kompaktnom kućištu Bose kombinira aktivni zvučnik i dvije pasivne membrane koji daju snažan audio izlaz a pomoću vlastite tehnologije digitalne obrade zvuka (DSP) dramatično smanjuje izobličenje, po navodima proizvođača, tako da čujete prirodan, čist i pun zvuk. Po prvi put u Bluetooth zvučniku, Bose SoundLink Flex dinamički detektira svoju orijentaciju i automatski se prilagođava za isporuku optimalne kvalitete zvuka putem vlastite PositionIQ tehnologije, bez obzira na to je li Flex uspravno na

kuhinjskom pultu, visi s ruksaka ili leži pored bazena. Također, Bose navodi da je njegova meka silikonska stražnja strana i čelična rešetka premazana prahom koji ga štite od padova i udaraca, neće se ljuštiti, te je otporan na koroziju i UV svjetlo. Postavljanje SoundLink Flex-a je jednostavno pomoću glasovnih uputa za Bluetooth uparivanje s vašim telefonom ili tabletom u roku od nekoliko sekundi. Pamti do osam veza za neometano prebacivanje s jednog uređaja na drugi. Pomoću aplikacije Bose Connect možete kontrolirati Flex, personalizirati postavke i primati najnovija ažuriranja softvera. Tipke na zvučniku omogućuju vam uključivanje/isključivanje, pojačavanje/stišavanje glasnoće, povezivanje s Bluetoothom i reprodukciju, pauziranje ili preskakanje pjesama. Također možete pristupiti glasovnom pomoćniku svog telefona ili primati i upućivati pozive s iznimnom jasnoćom putem ugradenog mikrofona. Moguće je upariti drugi SoundLink Flex ili Bose Bluetooth zvučnik za Stereo Mode (lijevi-desni kanal) ili Party Mode (istodobna reprodukcija glazbe). U kućnim uvjetima i pomoću tehnologije Bose SimpleSync moguće ga je povezati s drugim Bose pametnim zvučnikom ili soundbarom te će sadržaj reproducirati istovremeno na oba. Flex koristi USB-C® za punjenje litij-ionske baterije koja nudi do 12 sati reprodukcije. Dimenzije uređaja su 20,1 x 5,2 x 9,06 cm (ŠxDxV), teži 0,59 kg i dolazi u tri boje: crnoj, bijeloj i plavoj. Bose SoundLink Flex dostupan je po cijeni od 170 eura. **INFO:** Se-Mark, tel. 091 2099 955, www.se-mark.hr

LG STANBYME

U ponudi lifestyle uređaja ponekad nas ugodno iznenade proizvođači sa svojim rješenjima među koje, u zadnje vrijeme, svakako spada i 27- inčni LCD televizor tvrtke LG Electronics kojemu je dan i vrlo privlačan naziv StandbyME za razliku od njegove kataloške oznake 27Art10. Kako mu i ime sugerira ovaj televizor je namijenjen da bude stalno blizu korisnika što mu u naravi omogućuju dvije ključne karakteristike – postavljen je na stalak s kotačima i koristi baterijsko napajanje. Ideja je da ga možete prenositi iz sobe u sobu, tako da možete gledati bez obzira na to što radite.

Uklonjivo postolje omogućuje gledatelju da postavi telefon na televizor kako bi stvorio brzo, sigurno rješenje za video pozive, online predavanja i streaming sadržaja dok trčite na pokretnoj traci ili kuhati u kuhinji. Zaslona se može odvojiti, može se okretati i naginjati, a postolje je podesivo po visini, tako da televizor možete gledati i dok sjedite na niskoj sofi. Upravljanje uređajem je pomoću zaslona osjetljivog na dodir (u naravi je ovo golemi tablet), ima USB i HDMI priključke za spajanje prijenosnog računala ili konzole za igre kao i mogućnost streaminga sadržaja s vašeg telefona pomoću Mobile Screen Mirroringa. Trajanje baterije je tri sata, što bi trebalo biti dovoljno vremena da pogledate film standar-

APPLE TV+ JE OD SADA DOSTUPAN NA PANASONIC TELEVIZORIMA

Panasonic je objavio da je Apple TV+ sada dostupan diljem Europe na njegovim 4K televizorima proizvedenim od 2017. nadalje, koji imaju operativni sustav My Home Screen, bez potrebe za dodatnim ključem (dongle) za strujanje (streaming). To pokriva mnogo modela, uključujući televizore s prefiksima EZ, EX, FZ, FX, GZ, GX, HZ, HX, JZ i JX. Ikona aplikacije Apple TV+ postat će vidljiva u prikazu aplikacija na svim kompatibilnim Panasonic televizorima. Neki modeli će također prikazati ikonu na početnom zaslonu, omogućujući gledateljima da uživaju u Apple TV+ sadržaju s Panasonic kvalitetom. Apple TV+ pokrenut je prije nešto više od dvije godine, a ugradena je i u aplikaciju Apple TV, koja integrira Appleovu pay-as-you-go filmsku i TV streaming trgovinu (s velikim izborom 4K HDR filmova za iznajmljivanje). Osim toga, djeluje kao središte sadržaja s brojnih drugih streaming usluga, uključujući Amazon Prime Video, pa čak i Disney+ kanala. Također, Apple TV+ podržava Dolby Vision i Dolby Atmos i ima niz originalnih programa uključujući trenutno popularne Teda Lassa, The Shrink Next Door i SF serije Invasion i Foundation (temeljen na knjigama Isaaca Asimova).

dne duljine. LG StandbyME će pop prvi put biti prikazan javnosti na nadolazećem sajmu CES 2022 kada će se više znati o cijeni i drugim tehničkim specifikacijama.

INFO: www.lge.com

Rediscover Music /

Technics

Technics SL-100C gramofon premium klase pristupačne cijene

Legendarna SL serija u novom ruhu

Najnoviji profinjeni motor s izravnim pogonom bez željezne jezgre postiže visoko preciznu i stabilnu rotaciju. Tehnologije korištene pri razvoju gramofona serije SL-1200 i vrhunskog modela SL-1000R krase i pogonsku jedinicu motora SL100C gramofona.

Motor s izravnim pogonom bez jezgre i s kontrolom motora radi osiguranja i glatke rotacijske stabilnosti, čvrstog dvoslojnog kućišta koje jamči postupak preciznog praćenja bez vanjskih vibracija i krajne precizne aluminijске ručice u obliku slova S koja može prenijeti i najsuptilnije glazbene nijanse sa svake vinilne ploče. Automatsko podizanje ručice (funkcija koja se može isključiti) aktivira se na kraju utora na vinilu te zaustavlja nepotrebno trošenje igle nakon dovršetka reprodukcije jedne strane LP ploče.

SL-100C dolazi s ugrađenom zvučnicom Audio Technica VM95C koja nudi vrlo dobru zvučnu preciznost i zadovoljiti će zahtjeve istinskih ljubitelja glazbe. Igla zvučnice VM95C osigurava vrlo precizno praćenje i detaljno čitanje glazbenih informacija urezanih uz vinilnu površinu. Tehničke specifikacije zvučnice Audio Technica VM95C jamče široku kompatibilnost.

Novi Technics gramofon s izravnim pogonom SL-100C krajnje je privlačno rješenje za sve obožavatelje vinila usmjerene na Hi-Fi koji traže tipičan Technics gramofon po krajnje pristupačnoj cijeni.

ODLIČNA PRODAJA SAMSUNG THE FRAME TELEVIZORA

Tvrtka Samsung Electronics objavila je priopćenje kako je ove godine prodano više od milijun primjeraka The Frame televizora, čime je taj model postao prvi Samsung uređaj iz Lifestyle TV serije koji je prešao granicu od milijun prodanih primjeraka u samo godinu dana. Potaknuto velikom potražnjom na tržištima Sjeverne Amerike i Europe, očekuje se da ukupna prodaja The Frame televizora, od njegovog puštanja u prodaju 2017. godine, premaši broj od dva milijuna do kraja godine. Od svoje premijere iz 2017. godine Samsungova linija televizora The Frame je doživjela nekoliko nadogradnji i poboljšanja. U 2020. godini, Samsung je dodao QLED tehnologiju kako bi postigao životopisniji prikaz slike te senzor za svjetlinu radi optimizacije svjetline zaslona sukladno okruženju gdje se televizor gleda. Sljedeće godine (srpanju 2021.), Samsung je predstavio i 85" verziju televizora pa je The Frame sad dostupan u pet različitih veličina, (32", 55", 65", 75", 85"). Osim toga, The

Frame TV iz 2021. godine posjeduje okvir od samo 24,9 mm, što je gotovo upola tanje od prijašnjeg modela. The Frame televizor može se postaviti na TV stalak, na zid, a od nedavno i na studijski stalak. Uz unikatan i suvremeniji dizajn, u The Frame televizoru nalazi se Art Store trgovina – vlastita pretplatnička platforma za umjetnost pomoću. Pomoću nje korisnici, u trenucima kada ne gledaju aktivno TV sadržaj, mogu koristiti Ambient Mode način rada kako bi izabrali neko od umjetničkih djela koje žele reproducirati na zaslonu. U ponudi je bogata biblioteka slika i fotografija među kojima su i djela iz svjetski poznatih muzeja i galerija kao što su ruski muzej Hermitage, francuski Louvre i španjolski muzej Prado. Današnja verzija Samsung The Frame televizora ima na raspolaganju 6 GB memorije što je dovoljno za pohranu do 1200 slika u 4K rezoluciji za stvaranje impresivne vlastite umjetničke galerije. **INFO:** www.samsung.com

LOEWE KLÄNG S3 I KLÄNG S1

U elegantno dizajniranom i visokokvalitetnom aluminijiskom kućištu Loewe je predstavio dva pametna radija oznaka kläng s3 i kläng s1 čime proširuje svoju audio ponudu. Oba uređaja imaju internetski radio i DAB / DAB + tuner te korisniku omogućuju izbor od 25.000 postaja s najrazličitijim radijskim programima. Pored toga imaju integrirane usluge kao što su Amazon Music, Deezer i Spotify Connect. Također, moguće

je bežično strujanje (streaming) putem Bluetootha, što olakšava

reprodukciiju glazbe s mobilnog telefona ili tableta.

Glažbene datoteke mogu se reproducirati i putem USB veze. Veći Loewe kläng s3 model dolazi s dodatnim utorom za reprodukciju CD-a. Veći Loewe kläng s3 model dolazi s dodatnim CD utorom i sa 120 W ukupne snage dok kläng 1 koristi amplifikaciju ukupne snage 80 W. Uredaji su dostupni u prodaji po cijeni od 3.990 kn (Loewe kläng s1) i 5.999 kn za Loewe kläng s3. **INFO:** Loewe Gallery, tel. 01 4829 552, www.loewe.tv

Element Series

audioquest

Distribucija: Media audio d.o.o., info@mediaaudio.hr, www.mediaaudio.hr

ULED 4K

Uživaj u svom domu uz nagradivani Hisense televizor

